ISSN 1814—4357

Дачникам
садівникам
городникам

Щомісячний виробничо-практичний журнал

ДІМ · САД · ГОРОД

Передплатний індекс 74142

№ 3 (279) Березень 2012

Вітамінний чемпіон

Виконуємо щеплення

Риба у фользі

ISSN 1814-4357
03
9 771814 435005

Дім·сад·город

ISSN 1814–4357

№3 (279) 2012 р.

Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець —
КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України,
серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.

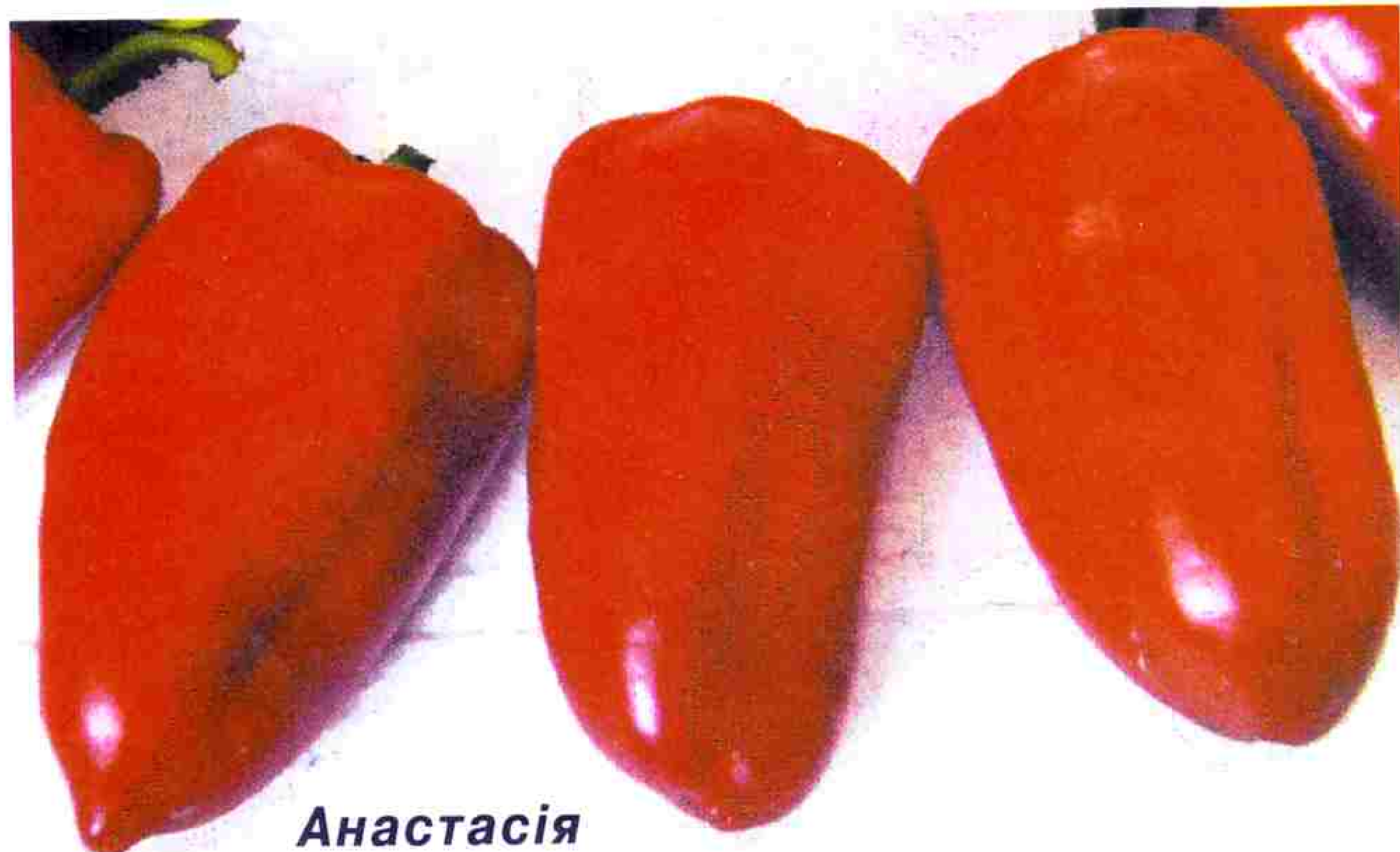
Видається з січня 1989 р.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3690 від 30.01.2010 р.

ВИРОЩУЄМО ПЕРЕЦЬ

Багато городників, купуючи у мене той або інший сорт насіння перцю, просять надіслати рекомендації з його вирощування, особливо розсади. Тому я вирішила, що простіше помістити цей матеріал на сторінках свого улюбленого видання. Для всіх регіонів України ці рекомендації будуть прийнятні й не становитимуть ніяких проблем при їхньому виконанні.

Перець для своєї ділянки ми вирощуємо розсадним способом. Для цього за 30–45 днів до сівби прогріваємо насіння під батареєю в паперовому пакеті. Температуру підтримуємо в межах 22–25°С. З осені заготовлюємо з лісосмуги землю (просіваємо її від кореневих залишків через решето), перегній не менш як дворічної давнини та пісок у співвідношенні 2:2:1. На кожне відро цієї суміші додаємо літрову банку деревного попелу. Ящик глибиною не менше 15–16 см заповнюємо ґрунтовою сумішшю. Киплячою водою знезаражуємо її. До висіву ящик залишається в тому приміщенні, де проростатиме насіння. А можна придбати в магазинах спеціальний ґрунт для розсади і ящики.

Сівбу гострого перцю плануємо на третю декаду лютого, а солодкого – трохи пізніше (це приблизно 1–7 березня, орієнтуємося за місячним календарем). До моменту висаджування розсада повинна мати 6–8 листочків (вік 60–65 днів). Після прогрівання насіння знезаражуємо 1%-ним розчином перманганату калію (кімнатної температури) протягом 20–25 хвилин і відразу ж промиваємо проточною водою. Потім на 10 годин замочуємо в стимуляторі росту Емістим. Набрякле, але ще не проросле насіння загартовуємо й заодно пророщуємо під впливом зміни температур (вдень у приміщенні вона становить 22–25°С, а на ніч ставимо в холодильник при Т= 2–5°С). Насіння загортаємо у вологу тканину. Щоб вона була постійно вологою, поміщаємо в поліетиленовий пакетик (ранком й увечері розгортаємо його та провітрюємо). Як тільки проклюнеться 75–80 % насіння (приблизно за 4–5 днів), приступаємо до висіву.

Анастасія

У ящиках робимо борозенки з проміжками 6–8 см і лінійкою (ребром) ущільнюємо дно до глибини 5–6 мм (для одержання дружних сходів). Обережно пінцетом розкладаємо насінини, що проклюнулися, у борозенки на відстані 2–3 см одна від одної й присипаємо шаром ґрунтової суміші, не більше 5 мм. Ущільнюємо в місцях борозенок і поливаємо обприскуванням. Накриваємо ящик прозорою поліетиленовою плівкою й ставимо в приміщення з температурою 25–27°С. Якщо ящик встановлений біля опалювальної батареї, тоді щодня потрібно міняти його положення щодо джерела тепла.

Сходи з'являються через 7–9 днів (а за температури 22–25°С – на 9–12-ий день). Потрібно не пропустити момент, коли паростків (у вигляді білих крапок) буде до 10%, і перенести ящик у прохолодніше приміщення (нижче на 5–6°), на добре освітлене місце (це потрібно для зміцнення корінців). З появою 50–60 % сходів необхідно зняти плівку. Якщо проґавити цей момент, паростки витягнуться і будуть дуже тонкими, зі слабкими корінцями ("ляжуть" при першому ж поливі).

Таку "операцію", як пікірування сіянців перцю, ми не проводимо. Ця культура дуже "болісно" реагує на пікірування й набагато відстає в рості. Замінюємо його іншим прийомом: підсипаємо ґрунтосуміш у міжряддя й поливаємо. Так ефективніше формується потужна коренева система. Полив проводимо ранком (до 9 години) теплою водою (дощова або снігова, а якщо такої немає – відстояна протягом однієї доби) кімнатної температури.

Підживлюємо розсаду через кожні 10–12 днів настоєм курячого посліду (1 кг на 20 л води) або коров'яку (1 кг на 10 л води), поєднуючи підживлення з поливом. Поливанням розсади перцю у перші 20 днів намагаємося не зловживати, тому що її може "підкосити" чорна ніжка. Якщо вона вже з'явилася, якомога швидше посипаємо поверхню деревним попелом. Він вбере у себе зайву вологу.

За 10 днів до висаджування розсаду загартовуємо. Перші 2–3 дні виносимо її на повітря в другій половині дня, починаємо з 20 хвилин перебування, додаючи час загартовування. На ніч заносимо в приміщення. Останні 3–4 дні залишаємо "ночувати" на вулиці. Висад-

жуємо розсаду у відкритий ґрунт у другій половині дня до вечора, але зранку рясно поливаємо, щоб розсада виймалася разом із грудкою землі на корінцях. Відстань між рослинами – 35–40 см, ширина міжрядь 45–50 см. Для сортів з невеликими кущами достатньо 20–25 см і міжрядь 30–35 см.

В жодному разі під час висаджування розсади в лунки не можна додавати свіжий гній або пташиний послід. Це згубно впливає на перець. Для збереження вологи в ґрунті й запобігання перегріванню кореневої системи у спеку застосовуємо мульчування. Міжряддя впритул до кущів застеляємо шаром соломи (можна сіно й тирсу шаром завтовшки до 10 см). Цей прийом вигідний ще й тим, що полегшує боротьбу з бур'янами, які практично гинуть під шаром мульчі. Поливаємо 2–3 рази на тиждень.

Мерцедес, Паприка, Патриція, Атлант

У процесі догляду за висадженим перцем тричі "обпудрюємо" його деревним попелом по росі або після обприскування, рано вранці. Поливаємо теж вранці (до 9 години) теплою водою – дощовою, сніговою або відстояною водопровідною. Підживлюємо розсаду через кожні 10–12 днів (бажано робити це після кожного збирання плодів) настоєм курячого посліду (1 кг на 20 л води) або коров'яку (1 кг на 10 л води), суміщуючи цей захід з поливом (по мульчі).

У цьому сезоні в нас з'явилося багато новинок. Зараз у колекції до шести сортів подружжя Сенкевичів (***Анастасія, Богдан, Вероніка, Червоний гігант, Людмила й Маринкин язичок***). Додалися й перці з біло-кремовими плодами в технічній стиглості, потім, у біологічній (повній) стиглості вони стають червоними (***Айвенго, Атлант, Білозірка, Валюша, Бонета, Зоржа й Самоцвіт***). Ці сорти мають гарний товарний вигляд для раннього продажу на ринку.

Перці з червоними плодами у біологічній стиглості користуються великим попитом. Ранні сорти перцю ***Алекс, Лєна, Мишутка, Ожаровський, Ранче***. Але є й надранні сорти: ***Червоний квадрат, Ратунда і Лайлак-Белл*** (перші два мають навколоплідну камеру товщиною не менше 10 мм). Середньоранні червоноплідні: ***Богатир, Кінг Конг, Мерцедес, Москва золотоглава, Фатима й Шорок-шари***. Середньостиглі сорти перців: ***Каліфорнійське диво, Паприка, Бузковий туман і Світ Чоколіт*** (з плодами шоколадного кольору). Все це радує і око, й серце, коли одержуєш прекрасні плоди незалежно від погодних умов.

У минулому сезоні вдалося одержати гарний урожай з насіння сортів перців, отриманих у подарунок від друзів з Італії. Це величезні, до 25–28 см перці з товстостінними навколоплідними камерами: кубовидний ***Пепероні Капсикум Аніум, Марконі Россо*** (паприка – до 28 см), ***Нокера Россо Гель Гіппонезе*** (товста, 10–12 мм, призма, довжиною 20–25 см) і ***Нокера Гіялла*** (жовтий, нагадує ***Патрицію***). Є в нашій колекції оригінальний дивовижний сорт ***Алєнькій цвєточек***. Його плоди нагадують квітку тюльпана, вони дуже ароматні. Всі сорти гострих перців мають червоні плоди. Насіння зазначених сортів можна придбати, замовивши його за телефоном, зазначеним нижче. Сподіваюся, що мої рекомендації допоможуть городникам одержати очікуваний результат і урожай нічим не буде відрізнятися від того, який ми одержуємо.

Вероніка

Валентина Чебаненко,
с. Бреусівка,
Козельщинський р-н,
Полтавська обл.

ВІТАМІННИЙ ЧЕМПІОН

Вчені стверджують, що солодкий перець заслуговує одразу трьох медалей: за високий вміст каротину, вітамінів Р і С. За кількістю вітаміну С з-поміж овочів йому немає рівних (100 – 200 мг на 100 г). А наявність у стиглих плодах значної кількості каротину (12 – 15 мг на 100 г) забезпечує нормальну життєдіяльність клітин організму людини. Перець містить Р-активні речовини (170 мг на 100 г), він також багатий на солі кальцію, калію, заліза, натрію.

Американський лікар Д.Джарвіс підрахував, скільки хвороб може атакувати людину в разі дефіциту калію в організмі. Симптоми захворювання такі: погіршується пам'ять, з'являється підвищена втомлюваність, мерзнуть руки і ноги, дошкуляють застудні захворювання, мляво працює кишківник. Шкіра свербить, порізи вчасно не загоюються, псуються зуби. Вночі болять ноги, безсоння. Першим засобом проти всіх цих недуг вважають солодкий перець. Один – два рази на день кладіть його у страви.

Як солодкий, так і гострий перець – бажані гості на кожній садовій ділянці чи на городі. Гострий перець також дуже корисний, ви можете переконатися в цьому після моєї розповіді. Минулого року під час своєї відпустки мене відвідала моя подруга з Полтави. І після сидячої роботи в місті їй захотілося допомогти мені на грядці. Вона так попрацювала, що до вечора у неї заболіла спина. Коли мені ще було 15 років, моя прабабуся навчила мене, як потрібно лікуватися народними методами, і з тих пір я роблю деякі ліки сама. От я й дістала своє чарівне зілля.

Готую його так: зриваю в городі 2 стручки пекучого перцю і відразу ж заливаю їх склянкою горілки або 70%-ного спирту. Потім настоюю 2 тижні, проціджую – і ліки готові. Я їх змішала з олією і добряче натерла спину моїй подрузі. Вже наступного дня вона спокійно встала, а ще через день знову допомагала мені на городі. Я використовую для цього зілля такі сорти гіркого перцю:

Букет В'єтнаму – середньоранній, червоного кольору гіркий перець, його форма – конус, висота куща 30 см, товщина стінки 2 мм, маса плоду 10 г.

Конфетті – середньоранній гіркий перець, форма – довгий конус, висота куща 30 см, суміш усіх кольорів, товщина стінки – 2 мм, маса плоду – 10 г.

Медуза – середньоранній гіркий перець, висота куща становить 30 см, має форму квіточки, колір червоний, товщина стінки – 3 мм, маса плоду – 40 г.

Людовик 15 – середньоранній гіркий перець, висота куща становить 30 см, має форму довгого конуса, колір лимонний, товщина стінки – 2 мм, маса плоду – 10 г.

Ситуація знайома майже всім городникам: солодкий перець гірчить, а гіркий не такий вже й гострий. Як правило, звинувачують у цьому продавців розсади або насіння. Можливо й таке, але найчастіше винні самі дачники, бо за браком досвіду висаджують поруч солодкий і гострий перець. Рослини перезапилюються і тому смак у перців змінюється. Що потрібно знати, аби не наробити помилок під час вирощування перцю?

Найголовніше – не можна садити гострий перець біля солодкого, щоб не сталося перезапилення.

Перець полюбляє тепло, вологу і сонячне світло. Вегетаційний період у нього триває 95 – 105 днів, тому я сію його на розсаду якомога раніше, на початку лютого, у сприятливий за місячним календарем день. Висіваю насіння у ящик, на глибину 2 см з інтервалом 1 – 2 см, а між рядками – 3 см. Ґрунтосуміш складається з двох відер землі, відра перегною та склянки попелу. Поливаю одразу ж теплою водою. Не можна пересушувати ґрунт у ящиках, бо це гальмує розвиток рослин. Не слід забувати й про те, що за температури нижче 14°С припиняється ріст рослин. Потрібно своєчасно розпушувати ґрунт.

Маринчин язичок

Раджа

У квітні пересаджую розсаду в опалювану теплицю. Спочатку землю добре зволожую, щоб під час пересаджування збереглася грудка на корінні. Тричі підживлюю мінеральними добривами, аби збагатити ґрунт на поживні речовини. Якщо у вас родючі, добре заправлені органікою ґрунти, добрива не потрібні. З-поміж мінеральних кращі азотні та калійні добрива, а фосфор потрібен перцю в невеликій кількості. Також вношу перепрілий гній (4 –5 кг).

Пересаджую перець у відкритий ґрунт, а деякі сорти – і в теплицю, яка не опалюється, 15–20 травня. Саджаю неглибоко, рядками з відстанню 45– 50 см між ними і 20–25 см – між рослинами в рядку. Перець не любить посухи, особливо йому потрібна вода у період плодоношення.

Високорослі сорти підв'язую, щоб не ламалися стебла. Всі бічні пагони нижче розгалуження головного стебла обламую. Листя, яке знаходиться нижче розгалуження стебла, також видаляю, але після того, як зав'яжуться перші плоди.

А також хочу розповісти вам про мої улюблені сорти, які я вирощую:

Анастасія – солодкий ранній перець, має форму довгого конуса, колір вишневий, товщина стінки 8 мм, маса плоду 300 г.

Вероніка – солодкий перець, висота куща 70 см, ранній, довгий конус, темночервоний, товщина стінки 8 мм, маса 250 г.

Маринчин язичок – солодкий, ранній, висота куща 70 см, довгий конус, колір вишневий, товщина стінки 7 мм, маса 200 г.

Подарунок Молдови – солодкий, ранній, висота куща 50 см, довгий конус, червоний, товщина стінки 6 мм, маса 150 г.

Раджа (новинка) – солодкий, середньоранній, висота куща 90 см, форма плоду кубовидна, колір жовтий, товщина стінки 9 мм, маса 350 г.

Тореадор – висота куща 80 см, середньоранній, солодкий, кубовидний, червоний, товщина стінки 7 мм, маса 200 г.

Перша ластівка – ранній солодкий перець, висота куща 50 см, довгий конус, червоний, маса 100 г.

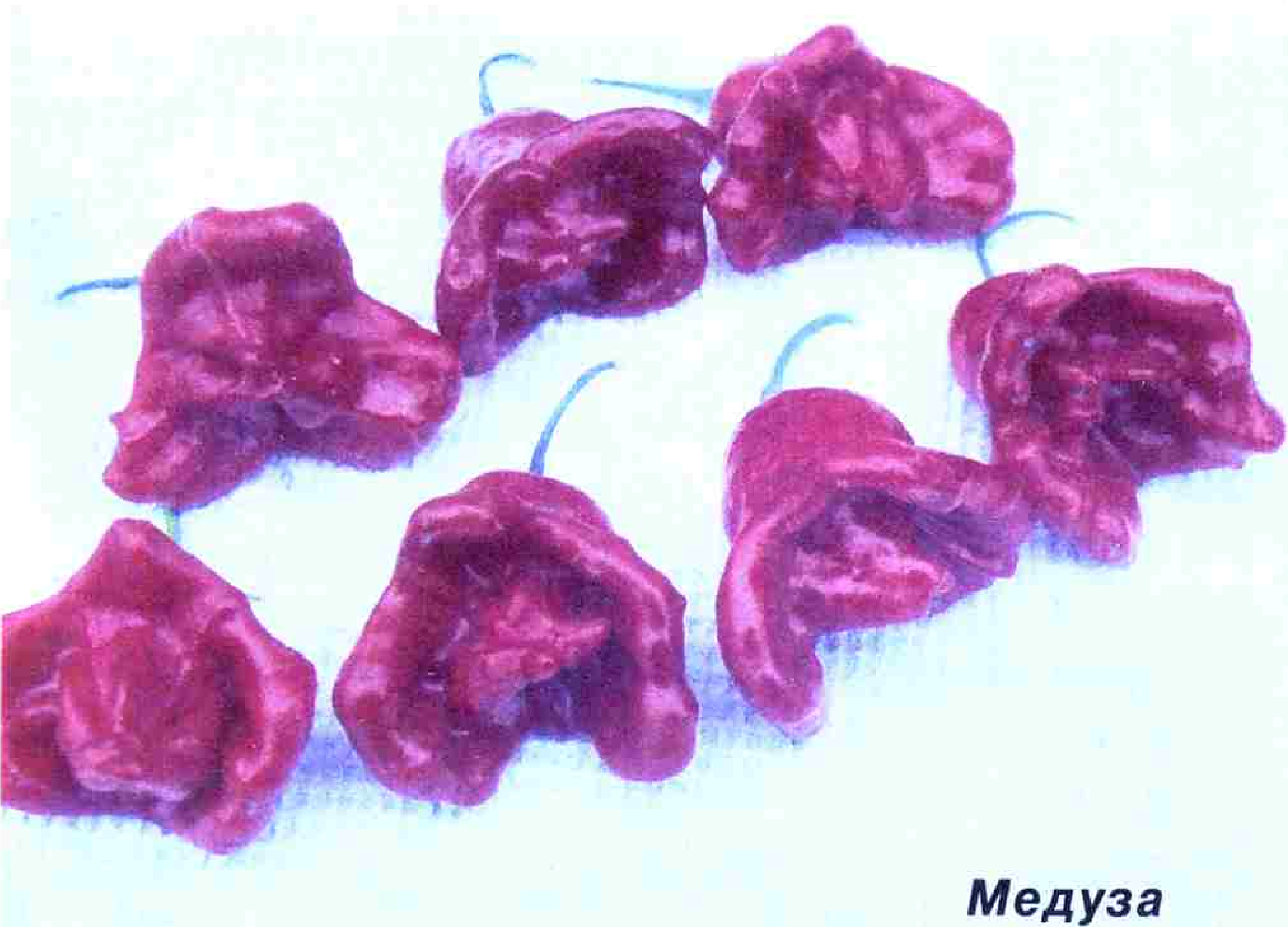
Алекс ратунда – висота куща 50 см, ранній, круглий, ребристий, червоний, товщина стінки 5 мм, маса 100 г.

Матусина радість (новинка) – середньоранній, кубовидний, товщина стінки 7 мм, маса 100 г.

Жовтий монстр (новинка) – надранній, висота куща 1 м, форма – куб, жовтий, товщина стінок 9 мм, маса 400 г.

Якщо Вас зацікавили сорти, надішлю каталог із подарунком у вашому конверті (з маркою на 2,50) зі зворотною адресою.

Тореадор

Медуза

Порада щодо заготовок з перцю

На 2 кг перцю потрібно: 1л води, 1 склянка цукру, 1 склянка оцту, 1 склянка олії, 1 столова ложка солі.

Вирізати плодоніжку і вийняти насіння, перець вкинути в киплячий розсіл і варити 15 хвилин. Накласти в стерильні банки і закатати. Смачного!

І.О. Колодько,
с. Хухра, Охтирський р-н,
Сумська обл., 42750

Томати-важковаговики з Росії

Ці дивовижні велетні, створені людиною й природою, не перестають дивувати нас. Кропіткі селекціонери при виведенні кожного сорту ставлять собі за мету одержати те, що було задумане ними на початку. Своєчасне проведення "зелених" операцій дає можливість досягти успішних результатів, властивих конкретно виведеному сорту.

У попередніх моїх замітках були описані мініатюрні томати жовтоплідних і надранніх сортів. Сьогодні поговоримо про велетнів російської селекції. Багато людей запитують, чому саме російської селекції? Ні для кого не секрет, що у зв'язку з глобальним потеплінням клімату перемістився заодно й температурний пояс до півночі земної кулі. Мабуть, чим південніше рухаємося по географічній карті, тим спекотнішим стає клімат. І це можуть підтвердити жителі Криму, Одеської, Миколаївської, Херсонської і навіть морського узбережжя Запорізької областей. Тому останнім часом на територію України почали завозити сорти томатів з сибірського регіону, де колись клімат "славився" не тільки суворою зимою, але й коротким теплим літом.

Свого часу російські селекціонери вивели для своїх районів надранні сорти томатів: Північна королева, Снігова королева, Сибірський скоростиглий, Сніжний барс, Вискочка, Загадка, Московський ультраранній та багато інших, які прижилися в нас, на території України, й плодоносять досить успішно. Плоди у них середніх розмірів, від 100 до 300 г. Свій урожай вони віддають стрімко і дружно. Але нас, українців, і це не влаштовує. Нам подавайте смачніше, гарніше та якомога більше!

У моїй колекції налічується не один десяток сортів томатів з плодами, маса яких перевищує 400–500 г. Тому опишу ті з них, які користуються найбільшим попитом на ринку у любителів великих і смачних томатів. Коротко опишу сорти, зображені на фото.

Середньостиглий високорослий (1,8 м) томат із червоними кубовидними плодами масою 400–600 г, його назва – Чудовий Бонні. Він справді чудовий. Його величезні плоди мало не ламають стебло. У гроні по 4–5 плодів, тому тендітним гілкам важко втримувати вагу 2–3 кг до достигання. Для цього варто підв'язувати стебло під самим гроном, щоб не сповзав шпагат. Кущ бажано пасинкувати в одне стебло. Воно добре облистнене і йому не страшне перегрівання сонцем. Плоди мають солодкі, м'ясисті, щільні навколоплідні стінки й перегородки між маленькими насіннєвими камерами. Насіння у них мало. Тривалість зберігання плодів збільшує цінність сорту, при цьому не втрачаються його смакові й товарні якості.

Великим попитом на ринку користується ранньостиглий, з насичено-червоними плодами сорт Академік Сахаров. Пласко-округлі плоди важать від 800 г до 1 кг і мають неперевершений смак солодкої м'якоті. Їхня маса збільшується за рахунок товщини міжкамерних перегородок. Величезні плоди під час транспортування варто класти в один ряд. Кущ формуємо в одне або два стебла. Не слід збільшувати кількість стебел, тому що від цього зменшується розмір плодів. Сорт використовують переважно для приготування салатів і соку.

Незвичайне забарвлення плода і м'якоті в сорту Грейпфрут: жовте, що плавно переходить у рожеве. Це середньоранній сорт із опукло-пласкими (600 г) плодами, які мають мармеладну м'якоть. Можна легко відрізнити цей сорт від інших, з рожевими, червоними

або жовтими плодами. Але останнім часом його почали плутати із сортом Загадка природи. У новинки на верхівці є "червона шапочка" діаметром 2 см з виїмкою по краях. У Грейпфрута плоди більші й кущ висотою до 1 м, добре облистнений. Загадка природи має плоди масою 300–350 г, а висота куща – до 1,5 м, з більш розрідженими листками. Дуже ранній сорт Королева Марго почастує вас своїми соковитими медяними плодами. Кущ висотою 1,6 м, середньооблистнений, його можна пасинкувати в одне–два стебла, густо підв'язуючи 4–5-ярусні грона. У кожному з них по 5–6 плодів масою до 400–600 г. Плодоношення розтягнуте, що дає змогу ласувати червоними плодами аж до вересня. Наприкінці серпня прищипуємо верхівку куща, щоб зав'язь, яка з'явилася, встигла дозріти до перших заморозків.

Прекрасно почувається на чорноземах України і томат Ведмежа лапа. Це середньостиглий сорт із величезними, понад 1 кг, плодами кубовидної форми. У нього товстостінні, м'ясисті перегородки й стінки насіннєвих камер. Нашій родині вистачає на салат одного плоду. Червоні плоди надійно втримують міцні стебла потужного куща висотою 1,5–2 м. Незважаючи на величезну масу, ці томати добре зберігаються досить довго.

Не надто поступаються за масою червоні плоди прекрасного середньостиглого сорту Данко – 500–700 г. Вони тугі і їх можна зберігати 2–3 місяці за умови підтримання відповідного мікроклімату.

Данко

Потужний кущ з добре облиствненими стеблами оберігає плоди від пекучого сонця протягом вегетації. Своєчасне видалення нижніх пасинків регулює надходження поживних речовин до всіх плодів, що зав'язалися.

Важкими серцеподібними рожевими плодами масою 400–600 г перевантажені кущі ранньостиглого сорту Великоваговик Сибіру. Кущ висотою до 1 м, розкидистий, тому висаджуємо розсаду за схемою 50х70 см. На кожній рослині видаляємо тільки слабкі бічні пагони, залишаючи 2–3, на яких утворилися зав'язі. Плоди соковиті й дуже солодкі. Користуються великим попитом на ринку на початку сезону як десертний сорт.

Не виключено, що під час вирощування того або іншого сорту погода кожного регіону вносить свої корективи у вагу й смак плодів відповідно до стандарту. Проте дуже приємно бачити результати своєї праці наприкінці сезону.

До числа великоваговиків з червоними плодами у моїй колекції відношу й такі: Велика дівчинка, Добриня, Гулівер-2, Вічний поклик, Кума, Круїз, Український гігант, Медяний гігант, Айзберг, Ассоль, Бичаче чоло, Бичаче серце (червоний, рожевий і жовтий), Болгарський ідеал та багато інших сортів.

Великоваговик Сибіру

Сорти томатів з рожевими плодами цінуються за підвищений вміст цукру і його оптимальне співвідношення з амінокислотами. Великоваговики з величезними плодами використовують переважно на салати і переробляють на сік. Це такі середньорослі сорти, як Апетитний, Сибірський козир, Фатима, Стефанія, Малиновий дзвін, Цар-Дзвін, Вельможа, Валентина, Деліціозус (що в перекладі означає – знак якості), Рожевий слон, Кардинал (рожевий і жовтогарячий), Китайська новинка, Картопляний малиновий, Рожевий великий, а також старі відомі сорти Рожевий велетень і Корніївський рожевий.

Великовагові томати жовтогарячого, жовтого або лимонного кольору – справжній еліксир здоров'я. Інтенсивність кольору плодів залежить від наявності в них бета – каротину. Він нормалізує функцію щитоподібної залози, печінки, надниркової залози, поліпшує зір, підвищує імунітет та опірність організму до ракових захворювань. Не позбавляйте себе цього дива природи! До них відносяться сорти томатів з округлими плодами: Апельсин, Білий гігант, Вольф Зосі, Дружба, Золота оперета, Золота королева, Золоті куполи, Клондайк, Король Африки, Сонце Піднебесної. А також сорти з плодами яйцеподібної форми: Рейна, Золотий Кенігзберг (абрикосовий), Лимонний гігант (серцеподібний) та округлі. Довгозберігаючі: плоди у них оранжево-червоні (зберігаються до восьми місяців).

А от томат Малахітова шкатулка трохи приплющений і має дивовижно гарне забарвлення та чудовий смак плодів!

Найцікавішим придбанням стала в минулому сезоні для мене вся серія "ТОМАТНОГО ГОРОСКОПУ"! Це 12 сортів томатів Агрофірми "Сибірський сад". Довідайтеся долю близьких вам людей по розвитку сорту за сезон росту. Це ж заманливо, чи не так? Переконаєтеся самі – у вас є можливість посадити їх у себе на грядці! Сподіваюся, що городникам-початківцям буде приємно познайомитися з цими великоваговиками.

Валентина Чебаненко

Ароматні, красиві, корисні

У їжу вживають листки, молоді пагони, суцвіття та насіння як спеції, що створюють аромат і привабливий вигляд страв та визначають особливості багатьох національних кухонь. Найкраще використовувати прянощі у свіжому вигляді, бо деякі корисні складові частини втрачаються під час сушіння та за інших видів обробки. Але популярні вони і в сушеному та засоленому вигляді, як складові частини різноманітних приправ.

Сучасні дієтологічні дослідження свідчать про те, що раціональне харчування можливе лише при щоденному вживанні овочів за будь-якої пори року і в будь-якому віці. На овочі повинно припадати не менше половини раціону людини. Незамінну роль з-поміж всіх овочевих культур відіграють пряносмакові рослини, бо вони містять специфічні речовини, що надають цим рослинам або їхнім частинам своєрідного смаку й аромату, а також харчової та дієтичної цінності. До них, зокрема, належать кріп, коріандр (кінза) та фенхель, без яких важко уявити наші щоденні і святкові страви.

Названі культури є давно визнаними лікувальними засобами, що мають протизапальну, сечогінну дію та покращують травлення.

В Україні під кропом, коріандром та фенхелем зайнято близько 7,0 тис. га. Переважна частина їх розміщена на присадибних ділянках. Ці овочі можна з успіхом вирощувати як на виробничих плантаціях, так і на балконі або на підвіконні.

В результаті тривалої селекції в Інституті овочівництва і баштанництва НААН та його мережі дослідних станцій створені високоврожайні, адаптовані до різних кліматичних зон України, поживні, багаті вітамінами сорти пряно-смакових культур.

КРІП

Культура однорічна, скоростигла, холодостійка, світлолюбна, не вибаглива до умов вирощування. Перезволоження не витримує. Рослини утворюють розетку запашних, сильно розсічених на ниткоподібні сегменти листків, згодом – трубчасте стебло, а потім і суцвіття на сильно розгалуженому стеблі та насіння. Всі частини рослини містять ароматичну олію.

Насіння проростає за температури 3°С, молоді рослини витримують заморозки до мінус 6°С. Оптимальною для розвитку є температура 15–22°С. Сходи з'являються через 10–20 діб. Рослини за короткий час (20–50 діб) формують велику масу зелені. У першій фазі кріп потребує значної кількості азоту, а в другій – калію та фосфору.

Листки кропу містять вітаміни С, А, B_2, B_6, Р, РР, білок; мінеральні солі, особливо кальцію, калію, фосфору, заліза, магнію; клітковину, екстрактивні речовини, жирні та ефірні олії, анетин. Багатий хімічний склад забезпечує високу харчову цінність кропу: 50 г його можуть замінити 150 г помідорів.

Кріп має також лікувальні властивості. Він позитивно впливає на органи травлення і дихання, серце, нирки, печінку, знижує тиск крові, поліпшує зір, заспокоює нервову систему та вгамовує головний біль. Вміст анетину забезпечує розширення судин серцевих м'язів та мозку, що сприяє підсиленому їх живленню. Ефірні олії й екстрактивні речовини сприяють утворенню ферментів травлення, жовчі, сечі та забезпечують дезінфікуючу дію по всьому організму, особливо в органах травлення та сечостатевій системі. Виявляє кріп знеболюючу дію при виразках шлунку, дванадцятипалої кишки, холециститі.

Корисні речовини містять всі органи рослини, навіть насіння, яке можна споживати протягом року. Зелень заготовляють на зиму, засолюючи або висушуючи в затінку, при цьому зберігається її ароматичність та корисні речовини.

Вирощування. Розміщують кріп на структурних, легких, не перезволожених ґрунтах. Кращими попередниками є просапні культури, під які вносили органічні й мінеральні добрива. Під зяблеву оранку на ділянці вносять $P_{15}K_{10}$, а навесні під культивацію – N_{30}. Ґрунт краще готувати з осені, а рано навесні – у березні– квітні – й відразу провести сівбу. Способи сівби встановлюють з урахуванням мети вирощування продукції. Для одержання зелені кріп сіють суцільним способом з нормою висіву 20–30 г/м². Щоб мати технічну продукцію, кріп сіють рядковим способом з міжряддями 20–25 см і 40 та 70 см і нормою висіву 7–10 г/м². Глибина загортання насіння становить 1,5–2 см. Посіви обов'язково прикотковують і в разі потреби зволожують ґрунт. Після з'явлення сходів ділянку розпушують граблями упоперек рядків – два рази, вдруге у фазі двох–трьох справжніх листків. При вирощуванні технічної продукції рослини залишають у рядку на відстані 7–10 см. На посівах технічного кропу міжряддя розпушують через кожні 7–10 днів до початку цвітіння.

Збирають продукцію на зелень у травні–липні

(вдень, коли спаде роса). Рослини виривають, обтрушують землю, зв'язують у пучки або щільно укладають. Зберігають 1–3 доби в прохолодному місці.

Для одержання більш ранньої продукції на зелень здійснюють підзимові або зимові посіви. У першому випадку кріп сіють з настанням сталих приморозків, щоб насіння не проросло. Норму висіву збільшують на 25 %, бо при таненні снігу насіння з талою водою втягується в ґрунт. Глибина загортання – 3–4 см. Ділянки бажано вкривати нетовстим шаром перегною або торфу, солом'яною січкою. Сходи з'являються на 5–10 днів раніше, ніж за весняної сівби, а продукція надходить у травні. Прискорити надходження продукції можна також з використанням плівкових укриттів, які встановлюють на початку березня. За такого способу зелень одержують у кінці квітня – на початку травня.

Хвороби та шкідники. Основними хворобами є чорна ніжка, борошниста роса і фузаріозне в'янення. Вирощування кропу на зелень виключає використання пестицидів, оскільки вони не дозволені на всіх зеленних культурах. За таких умов особливе значення має дотримання профілактичних заходів: застосування сівозміни, своєчасне збирання рослинних решток попередників, чітке виконання всіх правил технології. Це дає змогу зменшити втрати продукції від хвороб.

Особливу небезпеку становлять хвороби в захищеному ґрунті. Тому необхідно ретельно стежити за режимом вирощування в теплиці, не допускати відхилення від оптимальних умов: температура повітря 15–20°С, відносна вологість 50–60 %, ранкові помірні поливи (поливають обережно, щоб не прибити рослини до ґрунту), вдень – провітрювати теплиці.

Кріп можуть пошкоджувати всеїдні шкідники, які вживають вегетативні органи рослин: дротяники, личинки травневого жука, гусениці підгризаючих совок, вовчки, павутинні кліщі, цикадки, попелиці, трипси, клопи. На кропі зустрічається також ряд спеціалізованих видів: зонтичні сліпці й італійський клоп.

Заходи захисту – загальноприйняті для даних видів шкідників. Використання пестицидів дозволене лише на насінницьких посівах, а на товарних необхідно виконувати відповідні агротехнічні й організаційні заходи.

Щоб подовжити період надходження зелені, застосовують конвеєрне вирощування. Висівають кріп з інтервалом 10–20 діб з березня по серпень. Продукція надходить з червня по жовтень. Вона формується за весняного висіву через 30–35 діб після сівби, за висіву у червні–липні – через 50 діб, у серпні–вересні – через 70 діб. При кожному наступному терміні сівби урожайність знижується.

До Державного Реєстру сортів рослин для поширення в Україні занесені наступні сорти кропу, створені в Інституті овочівництва і баштанництва НААН та його мережі:

Харківський 85. Ранньостиглий сорт. Від масових сходів до стеблування 30–44, до цвітіння – 51–71 доби, до утворення насіння 89–105 діб. Розетка розлога, 6–10 великих листків, висотою 29–33 см. Забарвлення зелене, із слабким сизим відтінком. Черешок короткий (5–6 см). Насінєвий кущ високорослий (108–132 см), розлогий. Насіння овальне, буре або коричневе, з вузенькою облямівкою. Урожайність розетки листків 10,5–36,2 т/га, у технічній стиглості 21,6–53,2 т/га, урожайність насіння 0,1–1,4 т/га. Ароматичність висока, вона зберігається при вирощуванні рослин у закритому ґрунті. Сорт має відносну стійкість до ураження хворобами.

Пахучий. До стеблоутворення 31–36 діб, до цвітіння – 60–62, до достигання насіння – 81–94 доби. Урожайність зелені від 11 до 18 т/га, у фазі технічної стиглості – від 36 до 42 т/га. Вміст сухої речовини – 8,3 %, загального цукру – 1,2 %, вітаміну С – 58 мг/100 г. Ароматичність – 4,7 бала. Листки (на рослині їх 11–13) темно-зелені, зі слабким восковим нальотом. Розсіченість середня. Кінцеві сегменти довжиною 17–22 см, ниткоподібно потовщені. Кущ напівпіднятий, високорослий (1,0–1,4 м). Товщина головного стебла 0,3–0,9 см. Бічних гілок першого порядку 3–4. Центральний зонтик опуклий, середньопроменевий (40–50 шт.), має діаметр 11–16 см. Маса рослини у фазі пучкової стиглості 14–15 г, технічної – 40–44 г. Придатний для вирощування в усіх зонах України.

Коріандр сорту Пікантний

КОРІАНДР

Рослина однорічна, скоростигла, утворює спочатку розетку пірчасто-розсічених невеликих листків, пізніше утворюються стебла. Рослина холодостійка, світло- та вологолюбна, вибаглива до структури ґрунту. Насіння проростає за температури 3–5°С, сіянці витримують заморозки до мінус 4°С.

Коріандр містить багато ефірної олії, пектин, дубильні та екстрактивні речовини, цукри, крохмаль, вітаміни С, B_1, B_2, Р, мінеральні солі, фітонциди, білок, олію. Вживання коріандру корисне для поліпшення діяльності жовчного міхура та органів травлення, при геморої, сприяє заживленню виразок і ран, підвищує апетит. Коріандр є протизапальним та дезінфікуючим засобом.

У кулінарії використовують зелень, як приправу до супів, м'ясних, рибних та овочевих страв. Її споживають у бутербродах, з макаронами, квасолею й рисом. Плоди коріандру кладуть у печива та напої, при засолюванні і маринуванні овочів і оселедців, у компоти з яблук, у м'ясні та рибні консерви, в кондитерські вироби. Листки мають різкий запах, до якого звикають при постійному споживанні. Плоди з приємним ароматом замінюють імпортну корицю.

Використовують коріандр у медицині як відхаркувальний, дезінфікуючий і жовчогінний засіб. Коріандрову олію застосовують у харчовій та парфумерній промисловості. Димом від спалених післяжнивних решток обкурюють вулики для боротьби з кліщем.

Вирощування. Вирощують коріандр на структурних ґрунтах після просапних добре угноєних культур. Ґрунт готують так, як і під кріп. Сіють насіння рано навесні з міжряддями 10–15 см, на глибину 3–4 см, з ущільненням поверхні ґрунту. Норма висіву насіння – 5–7 г/м². Сходи з'являються через 15–20 діб. Їх розпушують граблями упоперек рядків. Розпушування повторюють через 10 діб, проріджуючи рослини на 3–5 см при вирощуванні на зелень і на 5–7 см – на насіння. Листки коріандру збирають у травні в розетковій стадії, до початку стрілкування. Рослини виривають через одну, обтрушують корінці. Споживають у свіжому вигляді або висушують. Насіння збирають у липні, коли достигнуть 50 % зонтиків.

До Державного Реєстру сортів рослин для поширення в Україні занесено сорт коріандру, створений в Інституті овочівництва і баштанництва НААН та Кримській дослідній станції.

Пікантний. До технічної стиглості 31–36 діб. Салатного використання і як спеція. Холодостійкий. Вологолюбний. Урожайність зелених листків 5–6 т/га, насіння – 1,6–1,8. Вміст сухої речовини в листках – 16 %, вітаміну С – 140 мг/100 г. Стебло прямостояче, висотою 60–70 см, кругле, розгалужене, без антоціанового забарвлення, неопушене. Листки темно-зелені, почергові, прикореневі – довгочерешкові, потрійнороздільні, нижні стеблові – короткочерешкові, верхні – сидячі, перисторозсічені. Квітки дрібні, білі, зібрані в суцвіття – несправжній зонтик. Плід – двороздільна зернівка, кулеподібний, жовтувато-білий, з сильним запахом. Корінь стрижневий, тонкий, слаборозгалужений. Придатний для вирощування в усіх зонах України.

ФЕНХЕЛЬ

Багаторічна рослина, але вирощують її як однорічну. Утворює розетку листків. Існує овочева, або італійська форма фенхелю, вона утворює плескату "цибулинку", або "головочку" масою 50–100 г. Фенхель – тепло- і світлолюбна культура, потребує підвищеної родючості та зволоженості ґрунту. Оптимальною для його розвитку є температура 15–17°С.

Рослина містить багато ефірної олії, рослинні жири, білки, цукри; солі калію, кальцію, заліза, фосфору, натрію; вітаміни С, B_1, B_2, B_3, B_6, К, Е, каротин.

Корисно споживати фенхель при захворюванні печінки і нирок, при застудах, шлункових і кишкових спазмах та болях. Він діє як відхаркувальний, заспокійливий засіб при кашлі, сприяє підвищенню лактації, покращує зір.

Застосовують молоді листки, головочки і насіння в салатах та як гарнір і приправу до овочевих, рибних і м'ясних страв, у соусах. Головочки маринують і готують, як цвітну капусту. В офіційній медицині використовують насіння та ефірну олію. Застосовують фенхель також у косметиці та парфумерній промисловості.

Розміщують цю рослину на легких ґрунтах з внесенням перегною (4 кг/м²), після просапних культур, що рано звільняють ділянки та дають змогу провести заходи боротьби з бур'янами. Обробляють ґрунт влітку 2–3 рази. Восени ділянку переорюють на зяб і вносять фосфорно-калійні добрива ($P_{10}K_5$). Навесні додають лише азотні добрива (N_{10}), вносячи їх під неглибоку культивацію. Сіють фенхель у травні. Норма висіву 3–5 г/м², ширина міжрядь – 10–15 см, глибина загортання 1–2 см з обов'язковим ущільненням поверхні ґрунту. Сходи з'являються через 10–20 діб, їх проріджують, розпушують упоперек рядків з інтервалом 10 діб. Рослини в рядку залишають на відстані 10 см одна від одної. У фенхелю звичайного збирають листки або цілі рослини, як у кропу. Головочки зрізують біля основи, коли вони досягають у ширину 10 см. Зелень та головочки споживають свіжими або висушують.

Фенхель сорту Зефір

Щоб подовжити період надходження продукції, впроваджують конвеєрне вирощування з інтервалом 15–20 діб. Можна починати з висіву насіння в теплиці на початку квітня з пікіруванням сіянців у торфоперегнійні горщечки розміром 7 х 7 см. Розсаду вирощують за температури 13°С та належного вентилювання. Висаджують її в ґрунт у травні. Це прискорює збирання головочок на 15–20 діб. Восени строки сівби планують так, щоб рослини не потрапили під заморозки нижче – 5°С.

До Державного Реєстру сортів рослин, придатних для вирощування в Україні, включено сорт, створений на Кримській дослідній станції.

Зефір. Придатний для вирощування у відкритому і захищеному ґрунті. До технічної стиглості – 60–85 діб. Салатного використання. Сорт відносно стійкий проти церкоспорозу. Урожайність качанчиків у відкритому ґрунті 11–14, зеленої розетки листків – до 30 т/га, у зимових теплицях відповідно 2,0–2,2 кг/м² і 3–4 кг/м², коренів – 0,3–0,5 кг/м². Вміст сухої речовини в качанчику 9,5–10,0 %, вітаміну С – 23–25 мг/100 г, у листках – 60–76 мг/100 г. Каротин міститься в усіх частинах рослини у межах 4,0–6,3 мг/100 г. Рослина висотою 70–80 см, з 12–14 листками. Середня маса качанчика 120–150 г. Призначений для вирощування в усіх зонах України.

Л.Ю. Штепа,
науковий співробітник,
О.Ф. Сергієнко,
кандидат сільськогосподарських наук,
Інститут овочівництва і баштанництва НААН,
Харківська обл., Харківський р-н, п/в Селекційне

Насіннєва картопля: різати чи ні?

Наприкінці зими перед городниками вкотре постає питання підготовки до нового посівного сезону. Не помилюсь, якщо скажу, що серед городників практично немає людей, які б не вирощували на своїх ділянках картоплю – це наш український "другий хліб". На жаль, картопля схильна до вироджування, отож практично перед кожним картоплярем рано чи пізно постає питання заміни насіннєвого матеріалу.

Як краще підготувати насіннєвий матеріал, щоб не мати зайвих грошових витрат та бути з гарантованим врожаєм? Підмічено, що за звичайних методів підготовки бульб проростають лише 3–4 бруньки у верхній та середній частинах бульби. Вчені підрахували, що коефіцієнт корисного використання від загальної кількості бруньок бульби становить 0,1–0,2. Звичайно, виникає проблема збільшення цього коефіцієнта. І сталося це не сьогодні, а більш як 150 років потому. Картоплярі всього світу наполегливо працювали над цим питанням, була проведена величезна кількість дослідницьких робіт, доки не дійшли висновку, що задля збільшення коефіцієнту корисного використання бульб необхідно великі картоплини розрізати на частини.

Розрізання бульб увійшло в сільськогосподарську практику як спеціальний прийом підготовки насіння. Цей прийом і тепер широко використовується у США, Канаді, а також у селекційній роботі вчених усього світу. Він дає змогу раціональніше використовувати продуктивні якості великих насіннєвих бульб як кращих представників сорту, підвищити коефіцієнт використання бруньок та зменшити витрати садивного матеріалу. Американські вчені взагалі вважають, що бульби масою 165–225 г, відібрані із здорових кущів, є найкращим насіннєвим матеріалом.

Розрізування бульб зменшує садивну норму на 30–50%, а врожайність половинок перевищує врожайність цілих бульб середнього розміру. Досліди, проведені у 60-х роках минулого століття, довели, що половинки великих бульб дають більший врожай, ніж цілі дрібні бульби. Цей захід характеризується картоплярами як вигідний агрономічний прийом, що дає змогу не тільки економити садивний матеріал, але й збільшити масу бульб та їхню товарність, уповільнити процес вироджування картоплі. Проте, в умовах вологого клімату використання різаних бульб може призвести до зниження врожаю. Це пов'язане з ризиками зараження інфекційними хворобами за надмірного зволоження.

Наведені факти, гадаю, переконали вас у необхідності використання великих бульб та розрізання їх під час підготовки садивного матеріалу картоплі. Постає питання: як це зробити найкраще та коли саме? Власноруч бульби ріжуть довільно з таким розрахунком, щоб кожна частинка мала 1–3 вічка. Розрізання бульби вздовж або впоперек – рівноцінне.

За весняного садіння найефективніше розрізати бульби за два тижні, хоча в окремих випадках можна цю операцію провести й за 3–7 днів до садіння, а в регіонах з легкими ґрунтами та сухим кліматом – навіть у день садіння.

В процесі розрізання бульб потрібно дотримуватися певних правил. Вони не складні, але їхня користь очевидна. Необхідно дезінфікувати ніж у міцному розчині марганцівки або в 1%-ному розчині мідного купоросу протягом 10 секунд після кожного розрізання. Обробка розрізів бульб біологічно активними речовинами дає приріст врожаю від 5 до 13%. Найкращим стимулятором є суміш солоду та бурштинової (рос. – янтарної) кислоти.

Озеленення різаних бульб (збільшення вмісту соланіну) підвищує стійкість картоплі щодо ураження фітофторою. Таким чином, освітлення різаних бульб розсіяним світлом або люмінесцентними лампами та обробка зрізів стимуляторами мать стати обов'язковою частиною підготовки насіннєвого матеріалу.

Запобігає передаванню інфекції під час розрізання картоплі протравлювання її за 6 днів до садіння 0,02%-ним розчином мідного купоросу. В разі виконання згаданих заходів у посівах картоплі значно зменшується кількість рослин, уражених вірусами, грибками та бактеріями. Крім того, під час розрізання картоплі виявляються ті дефекти всередині бульби, які не видно при поверхневому огляді: такі бульби вибраковуються. Завдяки цьому на посадку відбирається найбільш здоровий матеріал.

Технологія вирощування картоплі з використанням різаних бульб мало відрізняється від технології вирощування картоплі з використанням цілих бульб. Зокрема, застосування сівозміни є одним із заходів оздоровлення картоплі. Це сприяє зменшенню накопичення хвороботворних мікроорганізмів. Не можна сіяти картоплю після томатів, баклажанів, перцю та інших "родичів", тому що вони хворіють одними й тими ж хворобами, які з часом накопичуються у ґрунті.

Особливе значення має передпосівна підготовка ґрунту. Картопля любить розпушену, удобрену землю. Вона добре відгукується на підживлення органічними та мінеральними добривами. Найкращі добрива для неї – гній та компост. Як правило, їх вносять восени. Особливо важливі для картоплі калійні добрива (до уваги: попіл на 60% складається з калію, на 10% з фосфору).

Картопля – вологолюбна культура. За теперішніх кліматичних змін у бік підвищення середньодобових температур та зменшення кількості опадів, практично повсюди в Україні необхідно організовувати полив картоплі. Найкращий варіант – краплинне зрошення, яке дає змогу дозувати необхідну кількість вологи та мінеральних добрив, а також доносити їх до рослин у потрібний час.

Задля отримання дружних сходів рослин необхідно проводити пророщування картоплі. Цей прийом дає змогу отримувати сходи на 7–12 днів раніше. Якщо після садіння настають погані погодні умови (знижується температура повітря, падає сніг тощо), то пророщені бульби і їхні частини, незважаючи на це, продов-

жують рости, укорінюватися, а при покращенні погодних умов зразу ж проростають. Різані бульби мають бути добре пророщені, бо це сприяє більш ранньому переходу їх на власне кореневе живлення.

Пророщувати картоплю можна в ящиках, розклавши її в 1–2 ряди, на стелажах, у поліетиленових рукавах, плівкових теплицях тощо. Головне – щоб температура повітря у приміщеннях становила 12–15 градусів Цельсія. Приміщення має бути світлим або підсвіченим люмінесцентними лампами. Рекомендована вологість повітря – 80–90%. Щоб досягнути бажаної вологості повітря в домашніх умовах, потрібно періодично обприскувати паростки картоплі з пульверизатора, не допускати їхнього підсихання.

Вибір строку садіння має особливо велике значення. За ранніх строків результати кращі, ніж за пізніх. У різних регіонах України ці строки відрізняються, але вимога однакова: земля на глибині 10–12 см має прогрітися до 6–8 градусів Цельсія. В народі цей період визначають за появою перших листочків на березі.

Глибина садіння залежить від ґрунту, способу та строку проведення робіт. Якщо саджають різаними бульбами, глибину слід трохи зменшувати, але в разі браку вологи їх треба висаджувати глибше. При цьому глибина садіння не має перевищувати 10 см.

Важливим елементом отримання високого врожаю є густота садіння в рядку. Для степових районів при садінні різаними бульбами найкращою є схема 70х30(25), а для Лісостепу 70х25(20). Хочу зауважити, що є відмінності у вирощуванні продовольчої та насіннєвої картоплі. Це стосується схеми посадки у рядках: за вирощування насіннєвої картоплі оптимальною є схема розміщення 65х20(15). При цьому в кожному конкретному випадку потрібно робити поправку на сорт картоплі та його здатність до розростання стебла, щоб не допустити загущення в рядку. Водночас, при вирощуванні насіннєвої картоплі слід прагнути до якомога більшої кількості стебел у кущі. Густота садіння також залежить від фракції бульб: чим вони менші, тим густішою має бути посадка.

Подальший догляд за рослинами, отриманими з різаних бульб аналогічний тому, що й за отриманими з цілих бульб: необхідно регулярно полоти, підгортати, поливати, підживлювати.

Збирають картоплю на насіння в ранні терміни. За 2–3 тижні до визначеного строку збирання скошують стебла. Цей прийом сприяє зниженню захворюваності картоплі. Під час вирощування картоплі з різаних шматочків основна маса врожаю знаходиться на глибині 6–8 см і практично немає дрібної фракції.

Дуже важливо своєчасно збирати врожай. У більшості випадків на городах ми висаджуємо декілька сортів картоплі. Є з-поміж них ранні, середньоранні, пізні. А копаємо картоплю майже завжди одночасно, та ще й із запізненням. Це – велика помилка, тому що викопана із запізненням картопля додатково заражується хворобами, а відповідно й швидше вироджується.

Головною перевагою садіння різаними бульбами є економія насіннєвого матеріалу, що дає змогу прискорено розмножити нові та цінні сорти картоплі, використовуючи великі бульби як кращі представники сорту, скоротити грошові затрати на придбання насіннєвого матеріалу.

Г. Злиденна,
м. Київ

З власного досвіду

КАРТОПЛЯ під плівкою

Щоб мати молоду картоплю вже на початку червня, я вже кілька років поспіль користуюся методом, якому навчили мене сусіди по дачі. Звичайно ж, він передбачає використання плівкового укриття, без якого бажаних результатів не досягти. Однак розповім про все по порядку.

Дуже рано, ще на початку лютого, я дістаю з погреба насіннєву картоплю і розкладаю її в теплому місці для прогрівання й пророщування. Для цього готую спеціальний субстрат, який складається з тирси й торфу. Якщо ж його немає, раджу скористатися городньою землею.

Приготований субстрат ретельно поливаю малиновим розчином марганцівки, після чого додаю на кожний розсадний ящик 50 г нітроамофоски.

Зазвичай, вічка починають проростати до кінця березня, саме тоді я й починаю розкладати бульби в ящики, акуратно присипаючи їх ґрунтом і поливаючи теплою водою. Потім ящики ставлю на широкі підвіконня або на приставний стіл біля вікна і прикриваю їх плівкою, щоб волога з субстрату менше випаровувалося.

Щойно з'являться зелені паростки, плівку знімаю. Наприкінці квітня розсада картоплі вже готова до висаджування на грядку, яку я завжди готую з осені. Але, крім підготовки ґрунту, обов'язково встановлюю на ділянці каркаси або дуги з дроту для укриття майбутніх картопляних грядок поліетиленовою плівкою. Знімаю її лише в теплі сонячні дні, а під час поворотних весняних заморозків додатково утеплюю грядки двома–трьома шарами старої плівки або лутрасилом, це значно краще.

Підживлюю картоплю два–три рази за вегетацію. Зазвичай, вношу азотні й калійні добрива, а також деревний попіл.

Грядки в мене невеликі: довжиною 5 м і шириною 1 м. За такими грядками зручно доглядати. На кожній з них висаджую по 50 бульб, розташовуючи їх у два ряди.

Насамкінець хочу сказати про таке. Можливо, хтось із читачів вирішить, що такий метод вирощування ранньої картоплі – надто копітке заняття. Не сперечатимуся, бо так воно і є. Скажу лише, що ця справа варта витрачених на неї зусиль і часу, адже ринкова ціна на молоду картоплю в цей період дуже висока.

М.С. Рітченко,
м. Луганськ

Рана на дереві: проблеми лікування

Ні для кого не секрет, що сучасна екологічна обстановка є стресовою для більшості рослин. Особливо гостро це проявляється в районах проживання та активної діяльності людини. Що вже й говорити про ситуації, коли на дереві з'являється рана. Дерево отримує подвійний удар: перший – від рани, другий – через цю рану від забрудненого навколишнього середовища.

У лютневому номері нашого журналу за 2011 рік ми вже піднімали тему лікування ран на деревах. І наша стаття викликала неабиякий інтерес у садівників. До нас надійшло багато листів і дзвінків з проханням детальніше розглянути проблеми, пов'язані з ушкодженнями дерев, з лікуванням ран.

Як і в попередній статті, сьогодні обговорювати дану тему ми будемо з ***Володимиром Васильовичем Грохольським,*** кандидатом біологічних наук. Справа в тому, що Володимир Васильович – практично єдина людина в Україні, та й напевно у всьому СНД, хто на науковій основі досліджував регенераційні процеси в дереві, вивчав проблеми лікування ран на деревах, їхню фізіологію, займався вивченням морозостійкості дерев. Він є провідним фахівцем в даному питанні.

– Володимире Васильовичу, розкажіть, будь ласка, спочатку трохи про себе.

– Я пропрацював більше 40 років в Інституті садівництва НААН України, вивчаючи питання фізіології плодових рослин, їхню зимостійкість, морозостійкість, стійкість до несприятливих умов навколишнього середовища. Вивчав проблеми росту і регуляції ростових процесів плодових культур, багато уваги приділяв вивченню ушкоджень дерев, прийомам догляду за пошкодженими насадженнями, а також посиленню процесів регенерації і загоєння ран, що виникають при різних типах ушкоджень (технічне обрізування, механічні пошкодження, морозобоїни і сонячні опіки, пошкодження гризунами тощо). Вирішенню цих проблем була присвячена й моя кандидатська дисертація.

– Перш за все, чи не могли б Ви розповісти, чим небезпечна рана на дереві? Чи дійсно варто приділяти велику увагу лікуванню ран на деревах?

– Плодові насадження – це багаторічна культура, і за період їхньої експлуатації рослини зазнають впливу несприятливих факторів зовнішнього середовища, формування та обрізування, можливі механічні пошкодження і пошкодження гризунами, кліматичні впливи тощо. В результаті цього виникають ранові поверхні, які стають воротами проникнення інфекцій і захворювань, через рани відбувається підсушування внутрішніх тканин. Внаслідок цього послаблюється ріст, знижується продуктивність і довговічність дерев, зменшується кількість та якість плодів, а у декоративних дерев погіршується зовнішній вигляд, втрачається естетичність, збільшується схильність до різних захворювань.

Тому лікування ран на деревах – це актуальна проблема, успішне вирішення якої покращує їхнє здоров'я, запобігає зараженню патогенними мікроорганізмами, підвищує стійкість дерева, збільшує кількість та покращує якість плодів.

– Наскільки серйозно вивчається тема лікування ран на деревах? Чи проводяться якісь дослідження щодо цього?

– Теоретичні основи класифікації природних і штучних механічних впливів на рослину, процеси ліквідації пошкоджень, заміщення загиблих тканин і органів новими, а також відновлення цілісності тканин, які отримали назву регенерація рослин, та трансплантації (щеплення), що мають значення для вирішення ряду біологічних проблем і важливі в деяких галузях рослинництва, особливо в плодівництві, виноградарстві і декоративному садівництві, найбільш глибоко і досконально викладені в працях Н.П. Кренке (1928–1938, 1950, 1956 рр.).

У практиці садівництва основні прийоми догляду за пошкодженими деревами базувалися на народному досвіді від діда-прадіда: обробка свіжих ран обмазкою (глина з коров'яком 1:1). При обрізуванні дерев використовували олійні фарби на натуральній оліфі або садові вари, виготовлені з декількох компонентів. В основному використовували віск, каніфоль, тваринні жири, скипидар тощо. Але ці садові вари не призводили до помітного посилення заростання ран.

Питанням лікування ран на деревах, особливо посиленню процесів регенерації і загоєння ран, приділялося вкрай мало уваги. Наскільки мені відомо, в колишньому СРСР практично ніхто не займався цим питанням на науковій основі. Єдине місце, де ця проблематика вивчалася, – це Інститут садівництва НААН України, а саме лабораторія фізіології рослин. За останні 40 років був виконаний великий обсяг досліджень тих процесів, які протікають у дереві при нанесенні йому механічного пошкодження. Вивчався вплив на ці процеси різних біологічно активних речовин, фітогормонів, активаторів росту, а також підбиралися оптимальні концентрації та пропорції.

Базуючись на результатах наших досліджень, ми створили високоефективну садову замазку (на цю розробку було отримано три патенти на винахід). У промисловому виробництві ця унікальна садова замазка отримала торгову назву "БлагоСад".

– А який стан справ за кордоном? Адже ми звикли до того, що в Європі, в Америці є передові технології,

серйозні наукові організації. Може, у них можна запозичити щось цікаве?

– Закордонні дослідники не добилися значних результатів у лікуванні ран на деревах, і в результаті йдуть трохи іншим шляхом. Вивчаючи спеціальну закордонну літературу з садівництва, наукові праці західних фахівців, а також промислові розробки в цій галузі, можна з упевненістю сказати, що в країнах Європи для захисту та догляду за пошкодженими деревами останнім часом роблять акцент не стільки на лікуванні ран, скільки на маскуванні, зафарбовуванні, декоруванні. При цьому рана консервується, але процес загоєння не посилюється, а досить часто навіть гальмується.

Для цих потреб використовують різноманітні синтетичні фарби, лаки, бальзами тощо. У супермаркетах Європи є доступними досить багато таких засобів. Останнім часом їх почали завозити й до України.

Рана, нанесена яблуні колесом вантажівки.

– Як проблема загоєння ран на дереві вивчалася в Інституті садівництва?

– За період моєї роботи було перевірено ефективність сотень різних за складом садових варів і замазок, виготовлених за рецептами та записами, які є в садівничій літературі.

До складу замазок і варів входили в різних співвідношеннях і композиціях мінерально-масляні компоненти, тобто продукти нафтопереробки: петролатум, нігрол, автол, парафін, солідол, вазелін, бітумні смоли, а також каніфоль, віск, оліфа, скипидар, тваринні жири тощо.

Також ми в своїх дослідженнях проводили порівняльні випробування більш ніж двадцяти садових замазок, варів, бальзамів різних виробників, наявних у продажу в Україні та інших країнах Європи. Ці засоби продаються в садівничих магазинах і пропонуються виробниками для догляду за ранами на деревах.

Проте в результаті експериментальних перевірок ефективності дії цих засобів у садах було встановлено, що вони в більшості випадків не чинять благодійного впливу на відновлення пошкоджених частин дерева, а часто навіть завдають шкоди – утворюються хімічні опіки й некрози, пошкоджуються тканини дерева, розміри ран збільшуються.

Оброблено садовою замазкою "БлагоСад". *Заживлення рани відбулося за один літній сезон.*

Контрольна рана, без обробки. *Проникнення патогенів у відкриту рану спричинює відмирання тканин.*

– Чому традиційні садові вари такі неефективні?

– Слід зазначити, що для виготовлення садових варів більшість виробників використовують продукти нафтопереробки і нафтохімії, які не мають спорідненості з живими тканинами рослин і діють на них як отрута, спричиняючи опіки, некрози, відмирання клітин.

Нафтопродукти можуть бути дешевою сировиною і тому дають змогу зробити садовий вар з дуже низькою собівартістю. Це забезпечує виробнику високі прибутки. Проте слід застерегти садівників від використання садових варів, у складі яких є нафтопродукти. Купивши дешевий садовий вар, ви можете погубити своє дерево.

– Ми знаємо, що Ви є розробником садової замазки "БлагоСад". Це садова замазка для лікування ран на деревах, створена в Інституті садівництва. Розкажіть докладніше, як вона діє.

– Розроблена нами садова замазка, що виробляється під торговою маркою "БлагоСад", в якості своєї основи містить натуральний продукт – ланолін, який за своєю природою проявляє спорідненість з ліпідами рослинних клітин та їхніх мембран. Така основа не виявляє негативного впливу на функціонування і життєдіяльність живої клітини, на відміну від мінерально-масляних компонентів – продуктів нафтопереробки, які чужі для живих тканин, діють на них згубно або як інгібітори.

Спеціально підібрані в процесі експериментів біологічно активні сполуки – стимулятори росту, біоферменти і фунгібактерицидні препарати, додані в оптимальних кількостях до замазки, стимулюють поділ клітин камбіальної зони, чим сприяють посиленню регенераційних процесів. Також замазка захищає ранові поверхні від проникнення і заселення патогенними мікроорганізмами.

При цьому тонкий шар садової замазки "БлагоСад" захищає поверхню рани від підсихання і не перешкоджає росту молодих калюсних тканин, захищаючи їх від несприятливих факторів зовнішнього середовища.

Слід зазначити, що ця садова замазка повністю безпечна як для дерева, так і для людини. Вона не містить у собі ніяких шкідливих хімічних речовин.

Та сама яблуня через 2 роки. Рана вилікувана садовою замазкою "БлагоСад".

– Виходить, що за своєю ефективністю дана замазка краща за інші аналоги, навіть зарубіжні. Скажіть, будь-ласка, її можна застосовувати тільки на плодових деревах? А що робити з декоративними породами?

– Дійсно, садова замазка "БлагоСад" в результаті порівняльних випробувань у садах показала значні позитивні результати в порівнянні з дією садових варів інших виробників, у тому числі й зарубіжних. Природний процес загоєння ран на дереві прискорюється в півтора–два рази. Наприклад, невеликі ранки від обрізування, які мають діаметр 2–3 см, після обробки замазкою "БлагоСад" заростають повністю протягом кількох місяців.

Садова замазка "БлагоСад" універсальна, вона однаково ефективна за своєю дією як на плодових деревах (зерняткових, кісточкових, ягідних, горіхоплідних і винограді), так і на декоративних (листяні, хвойні, кущі, ліаноподібні).

– Володимире Васильовичу, у який період Ви рекомендуєте застосовувати садову замазку "БлагоСад"?

– Найвища ефективність впливу цієї садової замазки досягається при її застосуванні на початку вегетаційного періоду, коли спостерігається посилення камбіальної діяльності у дерев. Тоді більшість ран встигають зарости повністю протягом одного сезону. Але, як показала практика, садову замазку "БлагоСад" можна застосовувати цілий рік, у будь-який час вегетації і спокою плодових і декоративних дерев, оскільки замазка має не тільки здатність підсилювати заростання ран, а й ізолюючу властивість, що оберігає поверхню рани від підсушування і проникнення інфекції.

Ця замазка не висихає, не злущується, добре пристає як до сухих, так і до вологих поверхонь, не змивається дощами, і за правильного нанесення, шаром не товстіше 1 мм, не стікає при нагріванні сонячними променями. У холодну пору замазка може застигати, але для нормального застосування досить незначного нагрівання до +15...+20°С (потримати у внутрішній кишені, або від тепла руки), і замазка набуває нормальної пластичності та прилипання до поверхні рани на дереві. Замазка наноситься один раз і не вимагає подальшого обв'язування або іншої додаткової обробки.

– Володимире Васильовичу, Ви – досвідчений садівник, то ж який найбільш сприятливий період порекомендуєте для проведення обрізування дерев у саду?

– Найкращий період для проведення різних обрізувань – це рання весна, до початку розпускання бруньок, але коли вже мине загроза повернення морозів.

Але ряд кісточкових культур, особливо персик, абрикос можна обрізувати і після початку вегетативного росту, і навіть після цвітіння, коли стає явно видно, де є пошкодження в результаті підмерзання. Таке обрізування роблять, залишаючи частину гілки, де йде нормальний приріст і відростання сплячих бруньок. За такого обрізування всі зрізи діаметром від 1 см і більше необхідно замазувати садовою замазкою "БлагоСад" і вони встигають зарости повністю до кінця вегетаційного періоду.

– Де можна придбати садову замазку "БлагоСад"?

– Садова замазка "БлагоСад" надходить у спеціалізовані магазини для садівників і городників, фермерів. У Києві це магазини "УДачник", магазини "Клубу органічного землеробства", магазин "Центр народних технологій", ТД "Літо" та інші.

В інших містах України також слід звертатися до садівничих магазинів. Або ж можлива доставка безпосередньо від виробника.

– Дякуємо Вам, Володимире Васильовичу, за цікаву і пізнавальну бесіду. Бажаємо Вам подальших творчих успіхів у науковій роботі!

О.М. Бардаш,
м. Київ

Не поспішайте викидати викорчувані пеньки

Напровесні дуже часто виникає необхідність розчистити ділянку під сад або город, звільнивши її від старих багаторічних дерев. І якщо надземну частину дерева за допомогою пилки можна видалити досить швидко, то з корінням, розташованим глибоко під землею, доведеться повозитися, доклавши при цьому чималo фізичних зусиль.

Слід враховувати, що, чим більше дерево доводиться видалити, тим потужнішою в нього виявляється коренева система. Причому, зазвичай, вона дзеркально повторює картину надземної частини: розлоге дерево має таку саму розлогу структуру коріння, а в прямостоячого дерева коренева система може бути не дуже розлогою, але вона розташовуватиметься у глибших шарах ґрунту майже по прямій лінії.

Інколи, жартуючи із сусідами, ми говоримо про те, що дачник – істота універсальна: аби привести до ладу свою земельну ділянку, йому доводиться займатися найрізноманітнішими видами діяльності та освоювати інструменти й пристосування, про які раніше він і подумати не міг.

Оскільки для багатьох власників дачних і присадибних ділянок викорчовування пнів – завдання складне й незвичне, пропонуємо кілька порад, які полегшать і пришвидшать виконання цієї роботи.

Перш, ніж безпосередньо розпочати викорчовування пнів, необхідно оцінити обсяг майбутніх робіт. Якщо дозволяють умови, ділянка нова і на ній ще не розбитий молодий сад, то найкраще орендувати трактор з викорчовувачем. Тоді всю роботу можна буде виконати за кілька годин. Значно складніше, коли необхідно видалити в саду старі багаторічні дерева. Зазвичай, підхід техніки до них виявляється дуже обмеженим або взагалі неможливим.

Тож пропонуємо насамперед вирішити, як ви будете використовувати викорчувані пеньки. Можливо, процесу корчування можна буде уникнути ще на даному етапі. Наприклад, з великого пня можна виготовити оригінальний садовий столик, а високий міцний стовбур зрізаного дерева слугуватиме надійною основою для садової альтанки. Щодо старого кореня, то його можна засадити грибницею й за кілька років він без вашої допомоги перетвориться на "трухлю", та ще й поласуєте смачними й екологічно чистими грибами з власної ділянки. І, зрештою, можна спиляти корінь старого дерева врівень із землею і, якщо він не заважатиме, то просто залишити його у такому вигляді.

Ще один спосіб дає змогу видалити пеньок і кореневу систему дерева на глибину до 30 см. Саме тому ми часто застосовуємо його на власній ділянці. Для цього після зрізування дерева залишаємо пеньок висотою 80–90 см, рясно й регулярно поливаємо його водою, накриваємо чорним поліетиленовим пакетом і залишаємо так на кілька місяців.

Цей простий метод видалення пнів дає змогу уникнути застосування хімічних реагентів, зокрема солі, селітри тощо, які, хоч і руйнують пеньки, але при цьому погіршують склад ґрунту, знищуючи все живе навколо. А наше завдання полягає в тому, щоб прискорити процес руйнування деревини та полегшити видалення решток коріння. За такого простого способу надземна частина пня швидко руйнується і коренева система пошкоджується на глибину до 30 см. Рештки коренів згнивають природним шляхом.

Проте, якщо вирішили повністю викорчувати пень, то варто розпочати з підкопування. Старанно перепиляйте всі видимі частини кореня, намагаючись нахилити його вбік. Найголовніше при цьому перепиляти центральний корінь. З власного досвіду скажемо, що сокира тут практично не допоможе, бо коріння погано рубається. Нахиляти корінь зручніше за допомогою лебідки або важеля.

Висушені викорчувані пні ми, зазвичай, сушимо, а потім використовуємо на дрова. А якщо є час та бажання, то ще й виготовляємо з них різні вироби, які часто стають у пригоді в дачному господарстві. Варто лише придивитися до пеньків уважніше і трішки пофантазувати. Наприклад, якщо поставити пеньок догори коренями і накрити його стільницею, – вийде гарний столик для куточку відпочинку в саду. А можна зробити з розлогого пня декоративну вішалку або якусь іншу корисну річ.

Експериментуйте і у вас вийдуть оригінальні й красиві вироби, адже добре помиті й обчищені корені надзвичайно декоративні. Тож не поспішаєте відразу їх викидати або спалювати.

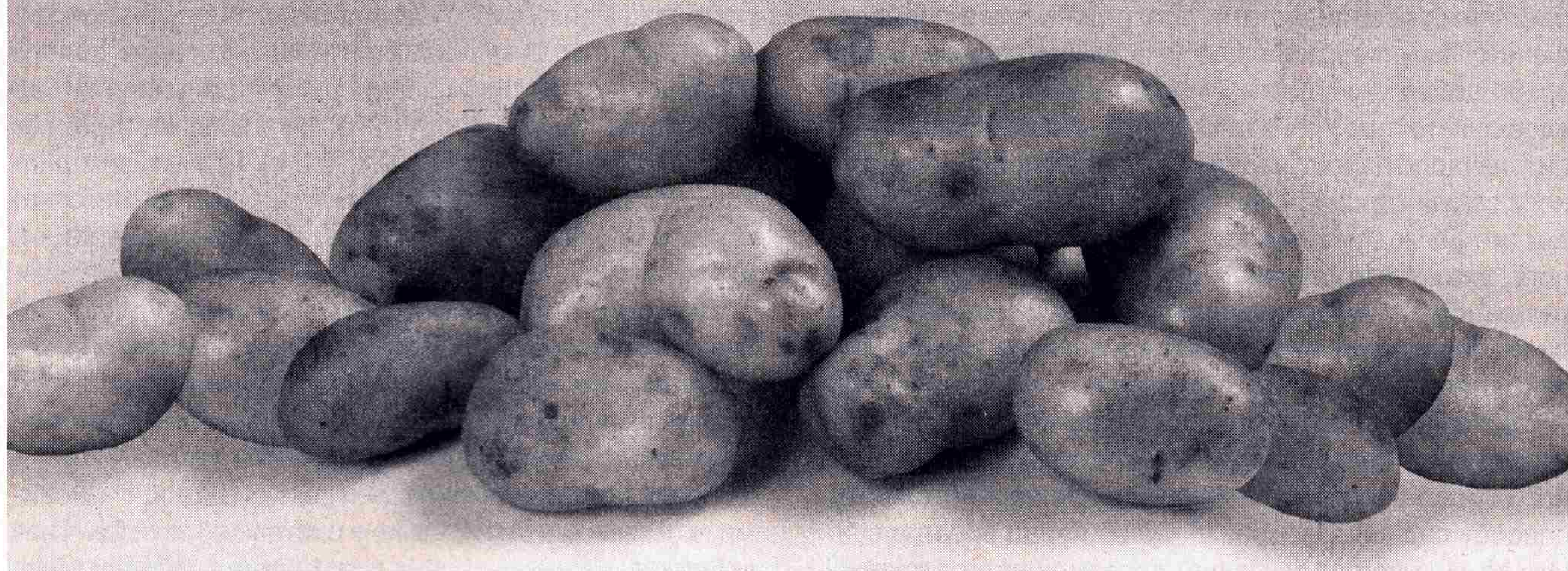
Г.М. Любинецька,
м. Київ

БЕЗКОШТОВНИЙ ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ "ДІМ, САД, ГОРОД"

ГОСПОДАР

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

Картопля в нашому житті

(Продовження. Поч. у № 2, 2012 р.)

Цілющі властивості картоплі

Ще на зорі розвитку картоплі, як рослинної культури, було відзначено, нарівні з поживними властивостями, її унікальні цілющі властивості, життєво важливі для людського організму. Недарма після впровадження картоплі в Європі практично припинилися епідемії цинги. Це пояснюється тим, що європейці, вживаючи картоплю в їжу в різних видах, насичували при цьому свій організм вітаміном С. А саме дефіцит цього вітаміну є причиною виникнення страшного захворювання. Багаторічними й численними дослідженнями встановлено, що картопля – виняткова рослинна культура щодо вмісту різних компонентів, необхідних людському організму не тільки для підтримання нормальної життєдіяльності, але й для оздоровлення, успішного лікування багатьох хвороб, а також для виведення з організму шкідливих речовин (важкі метали, радіонукліди тощо).

Гарячі варені розім'яті бульби картоплі вживають при простудних захворюваннях верхніх дихальних шляхів і легенів. У цьому випадку швидкий позитивний ефект дає вдихання пари від гарячої щойно звареної картоплі. Завдяки високому вмісту калію (понад 500 мг на 100 г овочу), картопля бере участь у виведенні шлаків з організму й тим самим сприяє регулюванню обмінних процесів. Крім того, він відіграє позитивну роль у підтриманні нормальної функції серцевого м'яза. Достатнє забезпечення організму калієм особливо важливе для осіб із захворюваннями серцево-судинної системи, при атеросклерозі, а також для осіб літнього віку. Такої кількості калію, як у картоплі, немає ні в хлібі, ні в м'ясі, ні в рибі. Потреба ж дорослої людини в калії становить 2 г на добу. Її можна забезпечити, якщо з'їдати по 400 г картоплі. До речі, така сама кількість з'їденої картоплі забезпечує добову потребу дорослої людини у вітаміні С.

У медицині широко використовують сечогінну дію картоплі (теж завдяки високому вмісту калію). Тому її активно включають у дієти хворих, що страждають захворюваннями серцево-судинної системи й нирок. Свіжий сік бульб і картопляний крохмаль застосовують як обволікаючий і протизапальний засіб при шлунково-кишкових захворюваннях. В разі печії корисно з'їсти дрібно нарізану сиру картоплину. Отриманий з картоплі крохмаль є основою для виготовлення присипок, використовується як наповнювач для порошків і таблеток.

У народній медицині натерту на тертці свіжу картоплю використовують при екземі та інших ураженнях шкіри. І навіть соланін є лікувальним. У нормальних бульбах картоплі глікоалкалоїд соланін міститься в незначній кількості – 0,001...0,002 %, а в шкірці – на порядок вище. Його призначення – захисні функції бульби, дія подібна до дії фітонцидів багатьох овочів та фруктів (наприклад, болгарського перцю, томату, цибулі, часнику, винограду, чорної смородини), що забезпечують захист рослин від впливу різних шкідників та хвороб. Він поліпшує смак картоплі, створює помірний тонізуючий вплив на організм людини. За умов правильного зберігання картоплі, а саме, у темряві, він не становить загрози для здоров'я людини. У квітках картоплі соланіну дуже багато, а в бульбах – у сотні разів менше. У великих дозах він шкідливий для здоров'я.

Встановлено, що соланін, прийнятий у невеликих дозах, підсилює роботу серця, сприятливо впливає на

роботу шлунково-кишкового тракту, а також має антиалергійну дію. Під впливом сонячного світла (якщо бульби тривалий час перебували на поверхні ґрунту, або в інших умовах на світлі), за рахунок утворення хлорофілу поверхня бульб зеленіє, при цьому кількість соланіну зростає до 200–400 мг/кг, або 0,02...0,04 %. Бульби, що позеленіли, мають неприємний гіркуватий смак. Вживати їх у їжу не варто, бо соланін подразнює горло і може навіть призвести до отруєння.

Технологія вирощування в умовах колективного саду й городу

Картопля – живий рослинний організм зі своїми специфічними особливостями росту, розвитку й плодоношення. Тому, перш ніж братися за її вирощування, це треба добре усвідомити й представити. Автор ставить своєю метою роз'яснити сутність деяких специфічних питань щодо вирощування картоплі в умовах колективного саду й городу. Якщо у вас, шановний читачу, буде достатньо знань і бажання, щоб дотримувати технології, яка відповідає фізико – хімічному складу ґрунту, гарний садивний матеріал, то за більш-менш сприятливих погодних умов ви одержите достойні результати, гідні внесеної праці.

Урожайність картоплі залежить від безлічі факторів: кліматичних і погодних умов, якості ґрунту взагалі та його обробітку перед садінням, вдало обраного сорту, способу садіння, "здоров'я" бульб перед висаджуванням та під час проростання, дотримання оптимальної технології обробітку ґрунту в період вегетації, правильної й вчасно проведеної профілактики всіляких "картопляних" захворювань, а також внесених у ґрунт добрив тощо. Ось головні "заповіді" городникові для вирощування високого врожаю картоплі:

- вибір продуктивного сорту для конкретних умов,
- дотримання агротехніки в повному обсязі,
- захист насаджень від шкідників та хвороб.

І четвертий фактор (особливо важливий для неполивного вирощування картоплі) – погодні умови, зокрема, періодичність дощів та сонячної погоди.

Особливості фізіології. Картопля – бульбиста трав'яниста рослина з роду Пасльонових (solanum). Стебло голе, ребристе. Листя темно-зелене, переривчасто-непарноперисто розсічене. Воно складається з основної частки, декількох (3–7) бічних часток, розміщених одна проти одної, і проміжних часток між ними. Така структура кожного окремого листка дозволяє всьому кущу в цілому мати більшу сумарну площу листкової тканини (до одного квадратного метра), що забезпечує його високу фотосинтетичну активність. Корінь картоплі – мичкуватий, не надто розвинутий. Якщо порівняти розвиток наземної й підземної частини цієї рослини, стає зрозумілим і очевидним, що "головну надію" ця рослина покладає на сонячну енергію, маючи про запас достатню кількість ґрунтової вологи. Відповідно, реалізація цього "головного завдання" втілюється у виробленні й нагромадженні значної кількості вуглеводів – продукту фотосинтезу.

Як це відбувається? Частина стебла, занурена в землю, відіграє важливу специфічну роль у фізіології цієї рослини: з пазух зародкових листків у цій частині стебла відростають підземні видозмінені пагони – столони. Довжина столонів 5...50 см, але частіше 10...20 см. На кінцях столонів формуються бульби. Вони складаються з тонкостінних шаруватих зерен розміром від одного до 100 мікронів, частіше – 20–40 мікронів, наповнених крохмалем (саме вони надають картоплі розсипчастості). Інші мінеральні компоненти із ґрунту доповнюють вміст бульб, створюючи єдине ціле й неперевершений аромат та смак.

Зовнішня частина бульб складається з тонкостінної коркової тканини. Кількість столонів та бульб на них певною мірою відповідає кількості стебел (стовбурів) наземної частини рослини. Отож, якщо підкопати підземну частину рослини й обережно вийняти її, то ми побачимо деяку подобу грона винограду (див. фото). Наземний плід – куляста багатонасінна темно-зелена отруйна (через підвищений вмісту соланіну) ягода діаметром приблизно 1,5–2 см, з дуже дрібним насінням (1000 шт. важить 0,5–0,6 г.). Насіння використовують для оздоровлення насіннєвого садивного матеріалу, виведення нових сортів і тривалого збереження генофонду.

Вибір та підготовка садивного матеріалу. Сьогоднішній розвиток картоплі як овочевої культури і її характеристики можна розглядати в декількох аспектах: смакові якості, урожайність, строки достигання, стійкість до різних хвороб та шкідників тощо.

Кращі представники насіннєвого фонду за смаковими якостями (за п'ятибальною системою) такі: Світанок київський, Синьовічка, Рив'єра, Колета – 5 балів; Мрія, Латона, Рокко – 4,9, Повінь, Явір, Імпала, Вінета, Романо, Темерив – 4,8, Святкова – 4,7 бала, Дніпрянка, Романія – 4,6, Забава, Галявина – 4,5, Серпанок, Розара – 4,4, Слов'янка, Невський – 4 бали (fermer.com.ua).

Сортові представники по строках достигання:

- ***Надранні*** – Бонус, Беллароса, Мінерва, Рив'єра, Аріель, Каратоп, Джаерла, Фінка.
- ***Ранні*** – Повінь, Серпанок, Святкова, Дніпрянка, Розара, Колета, Ероу, Імпала, Ред Скарлет, Вінета, Фреско, Латона.
- ***Середньоранні*** – Світанок київський, Забава, Мрія, Галявина, Невський, Синьовічка, Санте, Фантазія, Кондор, Романо, Космос, Лаура.
- ***Середньостиглі*** – Червона Рута, Слов'янка, Явір, Рокко, Фольво, Пікасо, Романце.
- ***Середньопізні*** – Заграва, Поліська рожева, Тетерів, Дезіре, Темерив, Курода.
- ***Пізньостиглі*** – Ласунак, Древлянка, Темп.

Сортові представники по стійкості щодо шкідників і хвороб:

- ***до колорадського жука*** – Заграва, Орбіта, Луговська, Пересвітло.
- ***до фітофторозу*** – Серпанок, Світанок київський, Тетерів, Дніпрянка, Кобза, Поліська рожева, Бородянська рожева, Заграва, Невський, Ероу, Ред Скарлет, Вінета, Космос, Романо, Фольво, Рокко, Романо, Курода.
- ***до нематоди, парші, вірусних інфекцій, бактеріальної гнилизни*** – практично всі вищезгадані сорти (www.semkart.com).

Очікувана польова врожайність перелічених та багатьох інших сортів картоплі, за умови дотримання норм агротехніки, – 400... 600 кг з однієї сотки. Ранні сорти допускається використовувати до закінчення

повного циклу вегетації: на 35–40-ий день після сходів, їхній урожай – до 200 кг із сотки. Урожай пізніх сортів вищий, ніж ранніх – www.semkart.com. Обрані сорти картоплі краще саджати роздільно, це – надійний спосіб підвищення врожайності (мінімум на 10 %). Якщо ви, шановний читачу, картопляр-початківець, то вам краще брати сорт картоплі Слов'янка. Цей сорт – безперечний успіх української селекційної роботи в галузі картоплярства. Він відносно невибагливий у вирощуванні, досить урожайний, а бульби – з гарними смаковими якостями та придатністю до тривалого зберігання.

Весняна підготовка садивної картоплі полягає в наступному. Картоплю, призначену для висаджування, перебираємо з метою видалення хворих і ушкоджених бульб. Після цього розкладаємо її у плаські ящики або в іншу подібну тару й виставляємо в теплому, світлому місці, наприклад, на веранді, на стелажах у теплиці для прогрівання, озеленення й проростання. В процесі весняної підготовки бульб до садіння обробляємо їх дезінфікуючим розчином, наприклад, 0,02...0,05 %-ним мідним купоросом, 0,1 %-ною борною кислотою й 0,01 %-ним марганцевокислим калієм. Продовжуємо робити огляд і видалення хворих та некондиційних бульб. На процедуру весняної підготовки потрібен приблизно один місяць. За цей час на бульбах утворяться міцні паростки, що позеленіли. Рекомендований розмір паростків – 3...5 мм. Більші паростки теж добре, але з ними поводитися потрібно ще обережніше.

Підготовку завершуємо обприскуванням розчином мінеральних добрив, наприклад, 20...25 г нітроамофоски на 5 л води, або легким "обпудрюванням" попелом. Отже, підготовка закінчена, бульби готові для садіння у землю. Природно, пропонований порядок підготовки не є безумовним, у кожного городника можуть бути свої нюанси й "секрети". Головне, щоб при цьому збереглася основна суть цих процедур.

Вибір земельної ділянки. Обробіток ґрунту перед садінням й у процесі росту

Кращі для вирощування картоплі ґрунти – чорноземи, дерново-підзолисті, сірі лісові, осушені торфовища. Ґрунт для картоплі має бути пухкий (в ущільненому ґрунті формуються дрібні й деформовані бульби). Вибір земельної ділянки під картоплю в саду або городі автор пропонує в такий спосіб:

- всю площу городу розбиваємо на три однакових ділянки, по яких картопля щороку "переміщується" (тобто, трирічну сівозміну, щоб уникнути виснаження ґрунту та для захисту від надмірного поширення хвороб і розмноження шкідників),
- обрана земельна ділянка має бути максимально доступною сонячному світлу протягом усього дня,
- бажано, щоб земельна ділянка мала невеликий ухил у той або інший бік.

Звичайно, краще ґрунт на земельній ділянці під майбутнє садіння картоплі переорювати двічі.

Восени земельну ділянку, попередньо засіяну сидератними культурами (наприклад, горохом, гірчицею, може бути й жито, пшениця, але тільки на осінній період) переорюємо, без боронування, на глибину орного шару із внесенням добрив. Що це дає? По-перше, всі рослинні рештки зібраного врожаю + зелень сидератів заорюють у ґрунт, де вони до весни переробляються мікроорганізмами ґрунту в стан, придатний як добриво для майбутніх рослинних культур. По-друге, земля "під паром" – це найкращі умови для "відпочинку й оздоровлення" ґрунту в осінньо-зимовий період та відновлення її родючості в наступному році. І, нарешті, це ... красиво.

У жовтні 2010 р. автор публікації відвідав країни Західної Європи, що межують з територією України, і звернув увагу, на те, що всі, без винятку, земельні ділянки, які прилягають до шосе уздовж шляху проходження, були прибрані і зорані після літніх та осінніх жнив, тобто землі "під паром" дана можливість відпочити до весни. Скрізь все чисто й ...не багатолюдно. Навесні, перед самим садінням, земельну ділянку під картоплю переорюємо знову, з боронуванням. Весняна оранка розпушує ґрунт і збагачує її киснем, що дуже важливо для рослин картоплі (особливо на стадіях росту, цвітіння й формування бульб). У висадженій у ґрунт бульбі картоплі міститься накопичена під час її росту й дозрівання значна кількість енергії. Для її перетворення в енергію росту наземної та підземної частин рослини необхідний кисень, як головний компонент окислювання ("горіння") вуглеводів, що містяться в бульбі. Оскільки коренева система слаборозвинута, потреба у забезпеченні її киснем зростає. Кращі попередники для картоплі: сидерати, зернові й бобові культури, буряк, морква, огірки, цибуля, петрушка.

Методи садіння. У цій публікації автор описує особливості садіння й обробітку картоплі на конкретній земельній ділянці – осушеному торфовищі на глейовій основі з неглибоким заляганням ґрунтових вод. На такій ділянці картоплю можна садити трохи глибше, ніж звичайно: на 8–10 см. При цьому рослина краще забезпечуватиметься вологою неглибоко розташованих підґрунтових вод. Вона, в силу капілярного ефекту, піднімається нагору в зону розташування кореневої системи, звідки за рахунок "сисних" осмотичних сил рослини піднімається далі нагору по стовбуру до листків. З іншого боку, за такого садіння коренева система краще захищена від гарячого поверхневого шару ґрунту, який, у даному конкретному випадку, може за тривалої посушливої погоди сильно пересихати.

Витрата картоплі для садіння: щільність насадження має бути такою, щоб рослини могли раціонально використовувати поживні речовини із ґрунту, сформувати добре розвинуту кореневу систему й густе листя, максимально використовувати падаючу сонячну енергію. При занадто загущеній посадці формується багато дрібних бульб і бадилля може вилягати, а при дуже розрідженій – нераціонально використовується площа земельної ділянки.

Насадження можуть перегріватися в спекотні й сухі сонячні дні та заростати бур'янами. Окремі бульби при цьому можуть бути дуже великими, часто з порожнинами всередині. Тому площа живлення для бульб рекомендується така: 65–75 см між рядками, 25–30 см у рядку (залежно від конкретних розмірів бульб). Ранні сорти можна висаджувати густіше: 50–60 см х 20–25 см, а середні й пізні – як зазначено вище. За такої оптимальної площі на одну сотку буде потрібно 600–650 бульб масою 60–80 г, або 6–8 десятикілограмових відер.

Ґрунт у лунці під час садіння картоплі має бути прогрітим, помірно вологим, пухким. Бульби не кидаємо в лунку (або грядку), а злегка притискуємо (при цьому створюється контакт поверхні бульби з вологою й мінеральними речовинами із ґрунту). Оскільки картопля має відносно слабо розвинуту кореневу систему, у неї вища потреба в кисні із ґрунту. От чому насадження картоплі треба регулярно розпушувати й видаляти на них бур'яни.

Найпоширеніші способи садіння бульб картоплі на присадибних і садово-городніх ділянках: у грядки, в гребені й на рівній поверхні. Це залежить від рівня ґрунтових вод, фізичних особливостей ґрунту, наявності садивної техніки тощо. Глибина садіння бульб залежить також від фізичних особливостей ґрунту та способу садіння. Грядки можуть розташовуватися з півночі на південь, зі сходу на захід, на рівній ділянці або з ухилом у будь-який бік, це на розумний і конкретний розсуд городника. Але при цьому має забезпечуватися (особливо в умовах вирощування картоплі без додаткового поливу, тобто тільки за рахунок дощів):

◈ найкраще освітлення кущів картоплі протягом усього світлового дня,

◈ найкраще збереження ґрунтової та підґрунтової вологи,

◈ найкращий стік води у випадках підвищених "доз" зливових дощів.

Строки садіння. Картопля – культура прохолодного клімату. Бульби починають проростати за температури +3...+5°С, а більш активне проростання відбувається тоді, коли ґрунт на глибині 10 см прогріється до + 7...8°С.

За народними прикметами, такий стан прогрівання ґрунту збігається з початком цвітіння берези. За температури +18...20°С відбувається прискорене проростання бульб і розвиток кореневої системи. Ця температура також найбільш сприятлива для росту стебел і листя. Якщо картоплю саджають у холодний ґрунт (нижче +6°С) і, особливо, у вологий, сходи можуть з'явитися значно пізніше (через 30–50 днів), ніж у тих бульб, які проростали в оптимальних умовах. За весняних заморозків, коли температура на ґрунті й у повітрі знижується до – 1...2°С і нижче, молоді сходи картоплі підморожуються (чорніють). Проте це не дуже страшно, тому що через певний час ріст куща картоплі відновлюється й триває, але, на жаль, знижується врожайність. Найбільш сприятлива температура для формування бульб: +16...+19°С, а для цвітіння +18...+21°С. В разі підвищення температури понад +23° С приріст бульб зменшується, а понад +26...29°С – припиняється.

Вимоги до умов вирощування

Вибагливість до вологи. Транспіраційний коефіцієнт (кількість води в грамах, що витрачається на утворення 1 г сухої речовини) у картоплі досить високий і перебуває в межах 400–550. Потреба у волозі не однакова в різні періоди росту й розвитку: з початку появи сходів і розвитку кореневої системи рослина покриває свої видатки за рахунок материнської бульби. У фазі бутонізації й цвітіння потреба у волозі різко зростає, її нестача у цей період може призвести до зниження врожаю. Після цвітіння потреба у волозі поступово знижується. Отож, для неполивних насаджень картоплі дуже важлива ґрунтова волога на рівні 70 % НВ під час садіння, а далі – регулярні дощі (з інтервалом 10–15 днів). Хоча картопля належить до вологолюбних культур, однак перезволоження завдає більше шкоди, ніж посуха, тому що її коренева система, особливо в період утворення бульб, надзвичайно чутлива до нестачі кисню. У зв'язку з цим рослина потребує легких ґрунтів з об'ємною масою 1,2–1,5 г/см^3, у які безперешкодно проникають волога й повітря. Вміст повітря в таких ґрунтах – 20–25 % від маси ґрунту. Якщо він зменшується до 2–4 %, рослини починають задихатися.

Для нормальної життєдіяльності картоплі важливий ще й інший компонент повітря – вуглекислий газ. Добова потреба картопляної ділянки розміром одна сотка становить 3 кг, або 300–400 кг за вегетаційний період. Більша частина цієї кількості надходить із ґрунту, особливо за умови, коли вона добре заправлена органічними добривами, які "горять" під час окислювання, споживаючи ґрунтовий кисень, і виділяють (відновлюють у процесі окислювання) вуглекислий газ, необхідний для наземної частини рослини для фотосинтезу. От чому гній різних свійських тварина і пташиний послід є кращим добривом для насаджень картоплі.

Вибагливість до сонячної енергії (радіації). Картопля – світлолюбна рослина. Воно максимально використовує падаючу на неї сонячну енергію (радіацію), у тому числі й фотосинтетично активну, для чого створює дуже велику листкову поверхню – 3–4 м^2 на кожному квадратному метрі засадженого ґрунту. За недостатнього освітлення (наприклад, коли картопля росте під кронами дерев або її затінюють бур'яни) утворюються довгі й тонкі стебла, на яких згодом жовтіють листки, затримується цвітіння або взагалі не зав'язуються квітки і, як правило, істотно знижується врожай.

Підгортання кущів картоплі. Цю дуже важливу процедуру проводимо 2–3 рази. Вкрай бажано робити це за вологого ґрунту, особливо після дощу, тому що столони добре відростають тоді, коли стебла знаходяться у вологому ґрунті. Підгортання потрібно поєднувати з розпушуванням ґрунту й видаленням бур'янів, щоб вчасно (коли наземна частина рослин досягне рівня 20–30 см) були сформовані виразні гребені (більш пологі, ніж круті).

Зривати чи ні квітки з рослин картоплі? Щодо цього є різні думки, наприклад: якщо зірвати квітки, то бульб буде менше, але – крупніших. А чи так це? Автор дотримується точки зору, що робити цього не варто. У період цвітіння рослина картоплі проходить етап найвищого фізіологічного розвитку, отож зривання квіток у цей час – його порушення, воно є для неї шоком і не минає без наслідків.

Таким чином, картопля полюбляє родючий, розпушений і не заражений шкідниками ґрунт та регулярні помірні дощі, щоб було сонячно й тепло (але не більше 29°С). Якщо все це буде рослині забезпечено, то й відмінний урожай гарантований.

А.П. Антосик,
кандидат технічних наук,
садівник товариства "Румб", Київська обл.
(Далі буде)

ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Рубрику веде Б. Дегтярьов, юрист

Право на земельну ділянку

З 1991 року я є членом садівничого товариства "Калинушка". Суміжна земельна ділянка не обробляється з 1990 року. Власника покинутої земельної ділянки неможливо знайти. Моя земельна ділянка приватизована. Чи маю я право приєднати суміжну земельну ділянку до своєї і що для цього необхідно зробити?

Г.Н. Кобернюк, м. Київ

По суті питання неможливо зробити висновок, що суміжну ділянку надано сусіду у власність або користування. Тому перш за все необхідно з'ясувати це питання у відповідних органах виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування. Якщо ця земельна ділянка не приватизована й не надана в користування, відповідно до ст. 56 Закону України "Про землеустрій" від 22.05.2003 р. № 858-1V необхідно отримати рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про надання вам суміжної земельної ділянки у власність або користування.

Крім цього, необхідно підготувати технічну документацію із землеустрою щодо складання документів, які посвідчують право власності на земельну ділянку або право користування земельною ділянкою, при об'єднанні земельних ділянок, а саме:

- пояснювальну записку;
- технічне завдання на складання документів, що посвідчують право на земельну ділянку, затверджене замовником документації;
- копії документів, що посвідчують право на земельні ділянки:
- плани земельних ділянок, які об'єднуються в одну земельну ділянку;
- матеріали польових геодезичних робіт;
- акт прийому-передачі межових знаків на зберігання;
- нотаріально посвідчена згода на об'єднання земельної ділянки користувача земельної ділянки (у разі перебування земельної ділянки в користуванні).

Відповідно до ст. 26 зазначеного Закону замовниками документації із землеустрою можуть бути органи державної влади, органи місцевого самоврядування, землевласники та землекористувачі.

Розробниками документації із землеустрою є юридичні та фізичні особи, які отримали ліцензії (дозвіл) на проведення робіт із землеустрою відповідно до закону.

З питання взаємовідносин із розробниками документації із землеустрою та подальших дій щодо приєднання земельної ділянки рекомендуємо звернутися до землевпорядника відповідного органу державної влади або органу місцевого самоврядування, який надасть необхідну допомогу.

Безумовно, справа клопітна. Проте, якщо вистачить терпіння, часу та здоров'я, це важливе питання можна вирішити.

Чи отримає син підвищену стипендію?

Мій син навчається на першому курсі вищого навчального закладу. До вступу в університет проживав і працював на території в зоні посиленого радіоекологічного контролю, має статус потерпілого від наслідків аварії на ЧАЕС (4 категорія). Чи повинен він одержувати підвищену стипендію?

М.В. Крижанівська, Тернопільська обл.

Відповідно до статті 22 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" студентам із числа потерпілих від Чорнобильської катастрофи гарантується виплата підвищеної на 100 відсотків стипендії незалежно від місця навчання на території України.

Підставою для виплати підвищеної стипендії студентам є посвідчення відповідного зразка, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.97 р. №51 "Про затвердження Порядку видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи".

Але слід зазначити, що постраждалим особам, які навчаються на платних відділеннях закладів освіти, в тому числі й на контрактній основі, де не передбачено стипендию взагалі, підвищена стипендія не надається.

Влаштування мансарди

Мансарда значно збільшує житлову площу за рахунок використання горища. Збудувати її не складно, адже основні конструкції вже є, залишається тільки обшити стіни і зробити сходи.

Розміщують мансарду під двосхилим дахом с кутом нахилу крокв 45–60°, а також під ламаним дахом з двома різними нахилами крокв (рис. 1).

Якщо дах крутістю 45°, при ширині будинку 7–10 м – це звичайна кроквяна система. Стеля мансарди буде з нахилом.

Гострий силует даху з нахилом 60° зустрічається досить часто. Такий дах часто влаштовують у садових будиночках шириною 5–6 м. Однак на його спорудження витрачається чимало матеріалів, для крокв необхідні довгі бруси й дошки.

Ламаний дах зовні не такий ефектний, зате мансардні кімнати мають вертикальні стіни. На спорудження такого даху витрачається менше матеріалу,але ускладнюється з'єднання крокв зі стояками й ригелем – за рахунок сходження чотирьох елементів конструкції.

Щоб спорудити мансарду, ширина будинку має бути не менше 4 м 80 см, висота мансардної кімнати – не менше 2 м 20 см, ширина – 2 м 40 см.

Там, де стеля скошена, вертикальні стіни повинні мати висоту 1 м 60 см. Нижній пояс ферми одночасно є і перекриттям над першим поверхом. Обшивають стіни мансарди ДСП і ДВП, вагонкою, фанерою. Технологія робіт така сама, як і за спорудження каркасних конструкцій. Під час утеплення скошених частин стелі необхідно пам'ятати, що покрівлю виконують тут по суцільному обриштуванню.

Облаштування приміщення

Стеля. Якщо матеріалів (вагонка, фанера чи оргаліт) достатньо, можна навісити легку стелю, яку прибивають до поперечини підкроквяної ферми – у разі, коли зроблено ламаний дах із підкроквяними стояками й поперечинами. Якщо останні відсутні, їх улаштовують по всіх кроквах, а вже потім навішують стелю.

Стіни роблять, використовуючи підкроквяні стояки. До останніх прибивають поперечини з бруса, до яких кріплять стіни з вагонки, фанери чи оргаліту.

Оббивання оргалітом або картоном. Щоб ніші з обох боків даху не залишилися невикористаними, можна поверхню по всьому внутрішньому периметру даху оббити оргалітом або картоном, що краще, причому можна використати й розрізані картонні пакувальні коробки.

Спорудження стола, шафи, інших меблів. Інколи залишаються невикористаними підкроквяні стояки, які, погодьтеся, зовсім не прикрашають приміщення. Влаштувавши на площі від фронтону до першого стояка стіл із закритим низом, а в іншому кутку шафу для одягу, можна вирішити й цю проблему. Для спорудження стола на висоті 1 м обтягують площину брусками з чотирьох боків (фронтон, стояк, дах, фронтон), а на них укладають щит з ДСП, подвійного оргаліту або фанери. Під столом вставляють рамку з двома прикріпленими на петлях дверцятами з ДСП чи фанери. Аналогічно роблять і шафу. Потім по всій висоті мансарди влаштовують рамку з дверцятами.

Спальня. Інші секції приміщення обладнують під невеликі спальні. Серединні стояки слід ретельно пофарбувати або обгорнути шпалерами. До двох інших прибити стінки з фанери чи оргаліту, а в секції, що утворилася, розмістити низьке ліжко або тапчан (рис. 2).

Вхід можна закрити циновкою або розсувною штoрою, від комарів захистить спеціальна сітка або тюлева фіранка. У нішах, що залишилися, за бажанням влаштовують стелажі для дрібних речей.

Інтер'єр мансарди

Використання горищного приміщення дає змогу значно збільшити загальну площу будинку без його істотного подорожчання. Як правило, у мансарді влаштовують кімнати для дітей, яким не важко по кілька разів на день підніматися на другий або третій поверх.

Житлові зони. У мансарді можуть бути розташовані спальні, робочі кімнати, особисті кімнати, кабінети, дитячі для старших дітей, ігрові, кімнати для відпочинку. Особливістю мансардних приміщень є наявність похилих стін, незначна висота від підлоги до стелі в окремих частинах кімнати.

Інтер'єр кімнати. Кімнату в мансарді можна зробити затишною й зі смаком обставити, розмістивши під стінами ліжка, шафи, полиці, тумбочки, столики. Слід пам'ятати, що простір зручно експлуатувати вже при висоті 1,6 м. За меншої висоти його можна використати для розміщення вбудованих шаф (рис. 3).

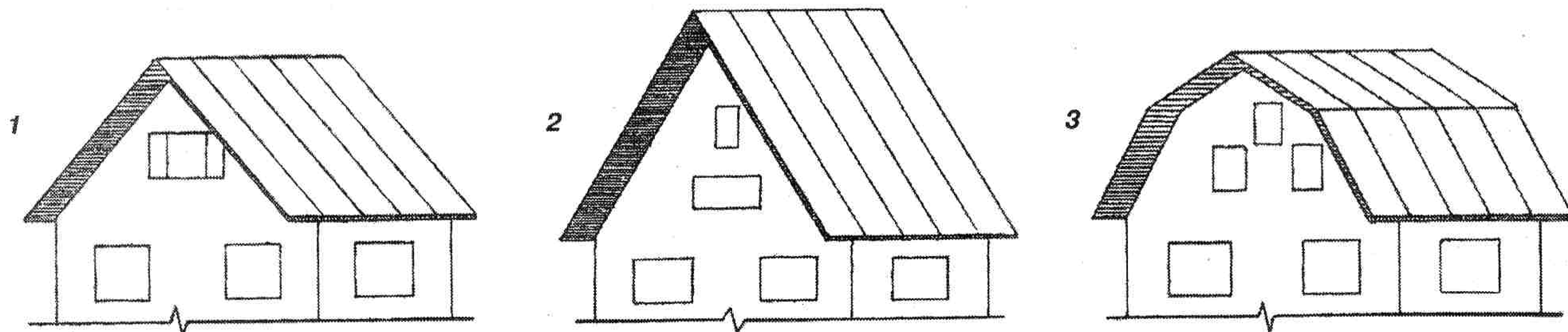

Рис. 1. Мансарда при різних типах дахів: 1 – кут нахилу 45°; 2 – кут нахилу 60°; 3 – кут нахилу 30 і 60°.

Освітлення. Затишок приміщенню надають правильне освітлення й відповідне фарбування. Як правило, об'єм мансарди менший за об'єм звичайної кімнати такої самої площі, тому фарбувати її бажано у світлі тони. Нерідко освітленість таких приміщень нижча за нормативну, і це теж доводиться нейтралізувати фарбуванням. Локальне освітлення кожного з куточків робить інтер'єр мансарди особливо виразним.

Утеплення мансарди

Мансарду можна утеплити, обклавши стіни скловатою в пакетах, мінеральною ватою (матами), блоками з алебастростружки тощо. Але найкращий матеріал – ДВП.

Утеплення з допомогою ДВП. ДВП – відмінні теплоізолятори (плита товщиною 12 мм еквівалентна одній цеглині або дошці товщиною 45 мм), гарні звукоізолятори, не пошкоджуються шкідниками, тому що антисептовані.

Утеплення стін, стелі, підлоги за допомогою ДВП не вимагає багато часу, не потрібні й допоміжні матеріали. Крім того, ДВП відносно дешеві.

Рис. 3. Використання незручних зон у мансарді.

Корисна порада. Не плутайте ДВП з ДСП. ДВП – це м'який, легкий і ламкий картон різної товщини й міцності. Один бік плити (лицьовий) – гладенький, другий – трохи рифлений. Плита легко ріжеться ножем, не деформується від перепадів температури й вологості. На лицьовий бік плити добре приклеюються шпалери, навіть без газетного паперу.

Оббивання стін може здійснити одна особа. Плиту розміром 2500х1220 мм прибивають 14–16 цвяхами довжиною, більшою за 35 мм; під головки підкладають пластинки з тонкого алюмінію (дюралю) розміром 15х15 мм. Цвяхи розташовують у шаховому порядку. Головки цвяхів з пластинками трохи заглиблюють.

Оббивання стелі дещо складніше – потрібний помічник. Плиту обережно піднімають, прикладають до місця, підпирають знизу двома Т-подібними підпірками з дощок і прибивають цвяхами з алюмінієвими пластинками.

Оббиваючи стелю ДВП, необхідно користуватися захисними окулярами.

Клеї. Під час утеплення оштукатурених стін ДВП приклеюють до них клеєм ПВА, "Бустилатом" або спеціальними мастиками.

Електропроводка. При оббиванні стін і стелі ДВП можна заразом зробити сховану електропроводку, вклавши дріт у пази, залишені під час прибивання плит або спеціально підготовлені для роботи.

А про підлогу подбали?

Перший варіант. Знімають чисту підлогу. На чорну підлогу укладають два шари руберойду. Потім кладуть ДВП, використовуючи марки М-20, ПТ-100. Зверху на плити настилають чисту підлогу.

Другий варіант. Також з допомогою ДВП, але без знімання чистої підлоги. Всі знають про так зване килимове покриття, але не всі знають про його переваги. Килимові покриття бувають гладенькими й тисненими.

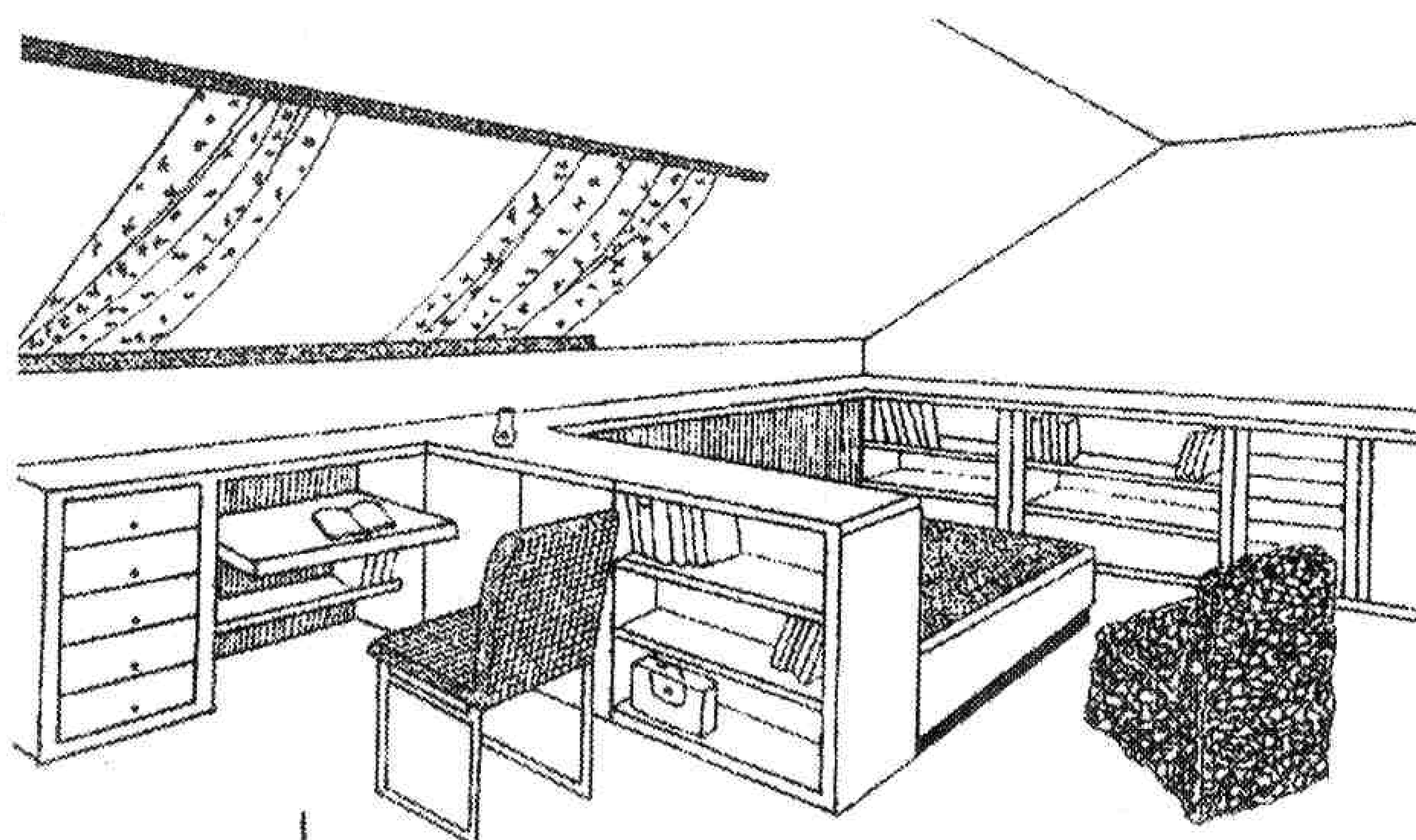

Рис. 2. Спальня в мансарді.

Поверхня покриття просочена спеціальним розчином, що дозволяє протирати його вологою ганчіркою й навіть використовувати мийні засоби. При цьому повністю відновлюються первісні кольори й вигляд. Просочення дає ще одну перевагу: дрібне сміття та пил легко видаляються пилососом. Крім того, покриття має добру теплоізоляцію.

Технологія. Утеплення підлоги розпочинають зі зняття плінтусів. Потім на підлогу кладуть і прибивають ДВП марки М-20 або ПТ-100. Зверху на плити клеєм "Бустилат" наклеюють килимове покриття.

Покриття перед наклеюванням витримують у сухому й теплому приміщенні в розгорнутому вигляді один–два тижні. За цей час воно вирівнюється і усаджується. Для економії клею намащують плити перехресними смугами з кроком 200 мм. У міру наклеювання рулон покриття розгортають і зверху притискають сухими чистими дошками. Клей "Бустилат" у теплу пору року висихає протягом доби. Стики між шматками роблять способом так званої прирізки. Накладені один на одний краї шматків прорізають ножем під лінійку.

Обрізки видаляють і стик приклеюють. Ширина клейової смуги на стиках повинна бути не меншою від 100 мм у кожен бік. Після висихання клею прибивають плінтус.

Додаткові матеріали для утеплення. Малопривабливий термін "холодний дах" означає мансардні приміщення без утеплення. Майже чверть тепла будинку втрачається через підпокрівельний простір неізольованого даху. Значна частина енергії втрачається через горище без теплового захисту. Теплоізоляція з високоякісних мінераловатних плит на синтетичній основі істотно знижує витрати на опалення будинку.

Теплоізоляційні плити у формі прямокутника без особливих проблем обробляють навіть теслі-початківці.

Ізоляційні плити (прямокутні чи клиноподібні) досить міцні й не розшаровуються при розкроюванні, що дуже важливо під час припасування плит одна до одної. Інтервали між крокв'яними ногами, навіть якщо вони різні, заповнюють точно за розмірами, сполучаючи по діагоналі теплоізоляційні плити у вигляді клинів, з подальшою герметизацією швів.

При роботі з цими сучасними матеріалами відпадає необхідність у кріпленні їх цвяхами або накладками.

К.Василенко

Біодинамічний календар
Квітень

Минули останні березневі холоди й щодня стає дедалі тепліше. Та це й не дивно, бо весна вже по-справжньому вступила в свої права, адже на грядках і клумбах з'явилися перші ніжні паростки, навколо все оживає, радіє, щебече. Одним словом – квітень!

Для городників, садівників, квітникарів і виноградарів настав час напруженої роботи: необхідно перевірити, як перезимували багаторічні насадження, зняти зимове укриття, яке оберігало рослини від сильних морозів і яскравого сонця, подбати про розсаду овочевих культур. І робити це слід, враховуючи мінливість весняної погоди й кліматичні особливості конкретної місцевості.

Рак 30.03 (2:09) – 1.04 (11:37)

Насамперед, слід враховувати, що, поки земля волога, краще її не топтати: багато роботи все рівно не виконати, а шкоди можна завдати значної. Адже витоптаний або утрамбований ґрунт погано піддається обробітку, особливо лопатою його важко перекопати. Тож за роботу на ділянці краще братися тоді, коли земля трохи просохне.

Щойно грядки будуть готові і ґрунт достатньо прогріється, висівають моркву, петрушку, скорцонеру, пастернак, літню редьку. Рекомендується чергувати культури в рядках, наприклад, рядки моркви з цибулею-сіянкою на ріпку, петрушкою. Відстань між рядками становить 15–20 см. Перед сівбою насіння цибулі варто протруїти у розчині марганцівки протягом восьми годин за температури близько 40°С. Крім цих культур, також висівають столові буряки: відстань між насінням – 3–5 см, між рядками – 20–25 см.

Лев 1.04 (11:37) – 3 (16:55)

Садівники оглядають дерева в саду. Виявивши на їхніх стовбурах рани від морозобоїн, обламувань, пошкоджень гризунами, терміново проводять лікування: рани зачищають, дезінфікують 1%-ним розчином мідного купоросу і замазують садовим варом.

Помітивши на деревах прикріплені до гілок павутиною старі листки й окремі засохлі плоди, обов'язково знімають їх і спалюють за межами садової ділянки, бо це гнізда шкідників і вогнища хвороб.

До розпускання бруньок поспішають висадити на заздалегідь підготовлені місця нові саджанці, пересадити за необхідності молоді дерева, ягідні кущі й багаторічні рослини. Щоб саджанці краще вкоренилися, їх замочують, застосовуючи препарати, які стимулюють коренеутворення, зокрема гетероауксин.

Діва 3 (16:55) – 5 (18:34)

У першій половині квітня висівають на розсаду теплолюбні зеленні культури: лимонну мелісу, базилік, естрагон, гісоп, чабер, шавлію, лаванду, майоран тощо. Для кожної культури краще виділити окрему коробочку, вирощують сіянці без пікірування до висаджування у відкритий ґрунт.

Наприкінці першої декади квітня, зазвичай, яровизують картоплю для садіння. Під час яровизації для кращого проростання вічок бульби обприскують розчином гетероауксину – 2 таблетки на відро води.

Готують насіння огірків, яке незабаром висіватимуть на розсаду для плівкових теплиць, насіння кабачків, гарбуза і патисонів. Перед сівбою його замочують у розчині одного із стимуляторів росту. Ці препарати сприяють підвищенню енергії проростання й схожості насіння.

Терези 5 (18:34) – 7 (18:19)
Повний Місяць – 6 (22:19)

У дні, коли Місяць уповні, не рекомендується обрізувати й пересаджувати рослини. Натомість у цей період прибирають звільнені від снігу квітники, видаляючи сміття, сухі гілки й листя, що залишилося з осені. Все зібране сміття спалюють. Закладати його в компостні купи не бажано, бо воно може слугувати джерелом багатьох захворювань рослин.

Картоплярі продовжують готувати під картоплю перекопану восени землю: роблять лунки через 25 см, в які кладуть по кілька жмень перегною та по столовій ложці попелу. Міжряддя, зазвичай, роблять 60–70 см.

Якщо ж восени не встигли підготувати ділянку, то варто зробити це тепер – перекопати ґрунт на глибину штика лопати, розпушити, розрівняти.

Натягують плівку на парники й плівкові укриття. Коли ґрунт дозріє, вносять органічні добрива.

Скорпіон 7 (18:19) – 9 (18:14)

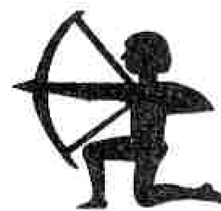
Виноградарі у квітні продовжують стратифікувати живці й висаджувати їх у паперові стаканчики, які ставлять на пророщування в кімнаті, розпочинають кільчування.

Ремонтують шпалери на винограднику. Перекопують ґрунт у міжряддях і рядах, якщо він не був перекопаний восени. Вносять добрива.

Відкривають кущі, роблять лунки навколо їхніх головок і видаляють поверхневі корені. Визначають ступінь морозних та інших пошкоджень рослин і відповідно до цього обрізують кущі, починаючи з найморозостійкіших.

Підв'язують рукави й плодові стрілки до опор. За необхідності укладають відсадки й висаджують живці.

З метою захисту виноградних пагонів від пізніх весняних заморозків запалюють димові шашки або димові купи з листя, гною, соломи, або ж зволожують ґрунт і обприскують кущі водою.

Стрілець 9 (18:14) – 11 (20:03)

У квітні в міжряддях суниці збирають і спалюють сухе й хворе листя, на якому, зазвичай, зимують спори різних хвороб і шкідники. Після цього рослини відразу обприскують 3%-ним розчином бордоської рідини, щоб запобігти розвитку сірої гнилі суниці та інших хвороб. Ґрунт розпушують, рослини підгортають.

У насадженнях малини відразу після сходження снігу звільняють стебла від зимового укриття. Їх обережно піднімають і оглядають, видаляючи зайві, слабкі, поламані або пошкоджені шкідниками та хворобами. На 1 м ряду залишають 12–15 сильних здорових пагонів малини, решту вирізують біля самої основи. Залишені стебла вкорочують, залишаючи заввишки 15 см над землею, і прив'язують до встановлених шпалер.

Козеріг 11 (20:03) – 14 (0:49)
Остання чверть Місяця – 13 (13:50)

Квітникарі закінчують висівати однорічні культури на розсаду. При цьому обов'язково враховують розмір насінин. Зокрема, чорнобривці, духмяний горошок, настурція, цинія мають велике насіння, тому їх висівають, дотримуючись між насінинами відстані 3–4 см. Щойно мине загроза заморозків, сіянці пересаджують на постійне місце у квітник.

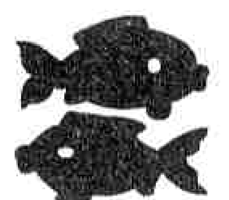
Аквілегію, гайлардію, гвоздику, дельфініум, дзвіночки та інші багаторічні квіткові культури висівають у теплицю, коли в ній відтане й прогріється ґрунт.

Щоб уникнути захворювання сіянців на чорну ніжку, насіння висівають на свіжу землю, засипану зверху стерильним піском шаром 0,5 см, в борозни і зверху засипають таким самим піском. Температура повітря для пророщування насіння – 15–22°С. Якщо в сонячні дні вона значно підвищуватиметься, відкривають рами і кватирки.

Водолій 14 (0:49) – 16 (8:39)

Дні під знаком Водолію не дуже сприятливі для роботи в саду: астрологи вважають, що висаджені або пересаджені в цей період рослини не приживуться. Тому садівники і городники в ці дні намагаються виконувати лише найнеобхідніші роботи. Натомість можна розпушувати ґрунт для прополювання або ще раз перевірити стан і справність садово-городнього реманенту, поповнити запаси необхідних для підживлення рослин добрив, придбати отрутохімікати для обприскування дерев тощо.

Риби 16 (8:39) – 18 (19:00)

Городники продовжують висівати зеленні культури: салати, кінзу, листкову гірчицю, пекінську капусту тощо. Висівають у відкритий ґрунт або під плівку на розсаду насіння білоголової капусти пізніх сортів і цвітної капусти. Коли розсада матиме 5–6 листків і пройде загартування, можна буде висадити її наприкінці квітня – на початку травня у відкритий ґрунт.

З другої половини квітня починають висівати редиску у відкритий ґрунт під плівку, сіють листкову, кучеряву й кореневу петрушку, листкову селеру, кріп, щавель у відкритий ґрунт. У третій декаді місяця висівають моркву для раннього споживання, готують ґрунт під ярий часник, сіють горох, боби, готують теплиці під огірки й томати.

Однак господарі мають враховувати, що строки польових робіт на городі досить умовні, тож за холодної погоди висів овочів можна перенести на 10–15 днів пізніше.

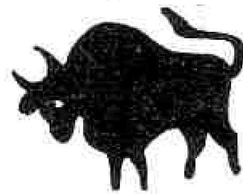

Овен 18 (19:00) – 21 (7:07)

Досвідчені садівники знають, що в квітні дуже важливо для профілактики грибкових захворювань (парша, септоріоз) пристовбурні круги плодових дерев обробити розчином сечовини (700 г), аміачної селітри (1000 г) або нітроамофоски (1000 г) на 10 л води. Також вкрай необхідно видалити і знищити висохлі плоди яблунь, груш, вишень і слив, які слугують джерелом багатьох грибкових і бактеріальних захворювань.

На кущах чорної смородини та аґрусу вирізують і спалюють викривлені верхівки гілок, що є наслідком минулорічного ураження рослин борошнистою росою. Формують кущі, якщо цю роботу не виконали восени.

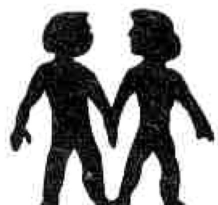
Розпочинають обробіток ґрунту навколо кущів чорної смородини та аґрусу. Слід зазначити, що його краще не перекопувати, а розпушувати на глибину 6–8 см, щойно просохне верхній шар і утвориться ґрунтова кірка. Поверхню ґрунту вирівнюють граблями, а потім мульчують шаром 5–10 см.

Тілець 21 (7:07) – 23 (20:07)
Новий Місяць – 21 (10:18)

На Новий Місяць не рекомендують сіяти і висаджувати культурні рослини. Однак у ці дні можна подбати про птахів, які знищують чимало шкідливих комах. Якщо на вашій ділянці є шпаківні, полагодьте їх і підготуйте до прийому пернатих гостей.

Якщо минулого сільськогосподарського сезону вам дошкуляли капустянка й дротяники, не забудьте із настанням теплих днів розкласти на ділянці отруєні приманки.

Близнята 23 (20:07) – 26 (8:44)

У квітні дуже важливо подбати про троянди. Відразу після сходження снігу розпочинають знімати з них укриття. Роблять це поступово, у кілька прийомів. Останнє укриття краще зняти за похмурої погоди, коли ґрунт відтане й бруньки підуть у ріст.

Потім приступають до обрізування троянд, яке виконують щороку. При цьому старанно вирізують усі хворі й мертві, почорнілі пагони до здорових тканин, відходи після обрізування збирають і спалюють.

Ґрунт навколо кущів перекопують на глибину 15–20 см, одночасно вносять добрива з розрахунку 5 кг перегною, 10–15 г аміачної селітри, 10–15 г калійних добрив і 25–30 г суперфосфату на 1 м^2.

Дехто з квітникарів ще підгортає основи стебел троянд, аби не пересихали нижні бруньки. При загрозі сильних нічних заморозків пагони, які почали активно рости, можуть підмерзнути, тому за необхідності їх укривають.

Рак 26 (8:44) – 28 (19:12)

Щоб газон якнайшвидше відновився після зими, рослини підживлюють комплексними добривами – переважно азотними у поєднанні з фосфором, калієм і мікроелементами. Добриво рівномірно розкидають на газоні, дотримуючись норм, зазначених на упаковках.

Навесні необхідно розчесати газон, аби видалити сухе листя, солому та розпушити його поверхню. Користуватися при цьому краще звичайними або віяловими граблями. На розріджених і пошкоджених ділянках газону підсівають траву, використовуючи суміш насіння з родючим ґрунтом із розрахунку одна частина насіння на дві частини землі.

Готуються до першого підстригання газону, яке виконують, коли ґрунт підсохне, а трава досягне висоти 10 см. Скошують рослини не дуже низько, залишаючи заввишки 5–6 см, щоб дати травам відновитися після зими.

Лев 28 (19:12) – 1.05 (2:04)
Перша чверть Місяця – 29 (12:57)

Квітникарі продовжують доглядати за квітковою розсадою: поливають її відстояною водою і кожні 10 днів підживлюють мінеральними добривами. Починаючи з другої половини квітня, розсаду щодня загартовують, але при цьому обов'язково притіняють рослинки від прямих сонячних променів.

Городники продовжують садити картоплю, однак при цьому варто враховувати, що вона не любить занадто високого залягання ґрунтових вод, бо в дуже мокрому ґрунті коріння картоплі не може нормально дихати, та й хворобами рослини уражуються частіше. Тому там, де ґрунтові води залягають вище 50–70 см або зайва вода накопичується в ґрунті з іншої причини, для картоплі влаштовують гряди або гребені.

Стевія медова

***У** світі про стевію знають давно, бо пошук рослин-носіїв природних низькокалорійних солодких речовин, які не спричинюють негативних побічних явищ, триває багато років. Науковий інтерес до неї виник ще в тридцяті роки минулого сторіччя. Але результати широкомасштабних досліджень були оприлюднені значно пізніше, коли в Японії з'явилися промислові плантації цієї культури.*

Дещо з історії

Уже в 80-і роки XX століття Японія споживала 90% світового збору листків стевії. В СРСР і Україні початком дослідницької роботи вважається 1985 рік. А вже в 1989 році закритою постановою Мінсільгоспу й Мінздраву СРСР передбачалося створити два центри з вирощування стевії – для профілактики захворювань і поліпшення здоров'я вищих партійних чиновників і членів їхніх родин.

Вирішувати питання довелося із залученням спецслужб, бо батьківщина стевії – Парагвай, де тривалий час під страхом найжорсткішого покарання (і навіть страти) вивіз цієї рослини та її насіння за кордон був заборонений. Але спецслужби із поставленим завданням упоралися успішно.

У більшості країн Південної Америки, в Китаї, Тайвані, Таїланді, Кореї, Японії стевіозид займає 41 % ринку солодощів. То чому ж там приділяється така увага стевії медовій? А причина в тому, що в міру її вивчення відкривається дедалі більше нових властивостей цієї рослин, що дозволяє віднести її до розряду найцінніших на земній кулі.

Це лише кілька епізодів з історії, але вони свідчать про те, яким нелегким шляхом стевія потрапила до нас і яка увага приділяється цій диво-рослині в інших країнах, де розуміють її цінність і піклуються про здоров'я власного народу. На жаль, у нашій країні, і я на власному досвіді в цьому переконався, не кожний працівник аптеки може надати докладну інформацію про лікувальні властивості цієї рослини.

Про цілющі властивості

Численні дослідження свідчать, що за регулярного споживання стевії знижується вміст цукру, радіонуклідів і холестерину в організмі, поліпшується регенерація клітин і коагуляція крові, гальмується ріст новоутворень, зміцнюються кровоносні судини. Відзначаються також жовчогінна, протизапальна та діуретична дія. Стевіозид перешкоджає утворенню виразки в органах шлунково-кишкового тракту, позитивно впливає на діяльність печінки й підшлункової залози, сприяє лікуванню алергійних діатезів у дітей.

Вищенаведені властивості дозволяють пропагувати стевію як замінник цукру в дієтичному харчуванні. На відміну від штучних підсолоджувачів, стевіозид не руйнується при нагріванні, що робить його чудовим компонентом під час приготування випічки, гарячих напоїв та страв, до складу яких входить цукор.

Стевіозид рекомендується при порушенні вуглеводного обміну, який призводить до ожиріння, атеросклерозу, панкреатиту тощо. Особливо цінується він при діабеті, бо споживання його хворими перешкоджає розвитку гіпоглікемічних і гіперглікемічних станів та істотно знижує дози інсуліну. Є відомості, що стевія сприяє зниженню кров'яного тиску й не впливає на рівень цукру в крові, якщо він у нормі.

У літературі немає жодного згадування про токсичність і мутагенність компонентів, які містяться в стевії, а також про протипоказання до її вживання.

Виробництво і вживання продуктів харчування зі стевіозидом оцінюється дієтологами й фармакологами як крок до оздоровлення нації шляхом профілактики діабету, ожиріння та інших небезпечних хвороб, пов'язаних із порушенням обміну речовин, серцево-судинних захворювань, хвороб зубів і ясен. Крім того, вживання стевії поліпшує сон і сприятливо позначається на розумовій діяльності.

Ось що написав у своєму відгуку про стевію В. Юрченко з м. Авдєєва Донецької обл.: "За неповних два роки я вилікував хвороби кишечника, поліартрит, карієс, пародонтоз, у мене призупинився розвиток катаракти, а дружина позбулася початкової стадії цукрового діабету. Причому без єдиної таблетки...".

Кілька рецептів

Відразу зазначу, що рецептів приготування лікувальних засобів зі стевії я не надаватиму. Але, використовуючи сухе й свіже листя цієї рослини для приготування чаїв, випічки та інших страв, ви зможете на собі відчути корисний вплив стевії на людський організм. Саме це і робить її чудовим солодким і корисним компонентом під час приготування випічки, гарячих напоїв тощо.

То які саме страви можна готувати з використанням листків стевії? Під час консервування в домашніх умовах овочів і фруктів краще використовувати сухе листя рослини. У компоти листки стевії додають безпосередньо перед закатуванням банок.

Сухе листя стевії добре зберігається, не втрачаючи своїх лікувальних і споживчих властивостей протягом кількох років, його використовують для приготування цілющих настоїв.

Відвар зі стевії

Для приготування потрібно: 100 г сухого листя стевії покласти в марлеву торбинку і залити 1 л кип'яченої води. Настоюють протягом доби або кип'ятять 30–40 хвилин. Отриманий настій зливають в окремий посуд, а в ємкість із листям додають 0,5 л води і знову кип'ятять 30 хвилин. Змішують обидва екстракти і фільтрують рідину.

Цей відвар використовують як підсолоджувач до всіх напоїв, де традиційно використовується цукор.

Сироп

Для приготування сиропу спочатку готують настій, що довго випаровується на малому вогні або на водяній бані, доки крапля не перестане розтікатися на твердій поверхні. Сироп має антисептичні й антибактеріальні властивості і може зберігатися у звичайних умовах протягом кількох років. Використовується для приготування борошняних виробів, гарячих і холодних напоїв замість цукру.

Компот із ягід

Для приготування компотів замість цукру до них додають настій зі стевії або сухе листя рослини.

На одну літрову банку дрібних ягід, зокрема малини, додають 50–60 г настою стевії та 250 мл води. Помиті й перебрані ягоди насипають у банки і заливають гарячим розчином, пастеризують 10 хвилин.

Корисний "майонез"

Для приготування потрібно: 1 чашка мигдалевого або соєвого молока, 1 столова ложка цибулевого порошку, 1 столова ложка солі, 1/4–1/3 чайної ложечки стевіозиду, сік 1 лимона, 2 чашки рослинної олії.

Молоко помістити в кухонний комбайн, додати цибулевий порошок, сіль, стевіозид і лимонний сік. Збивати до загустіння, повільно додаючи тоненькою цівкою олію.

Суп із свіжих помідорів

Для приготування потрібно: 10–12 невеликих свіжих помідорів, 1/2 чашки свіжих подрібнених трав (кінза, кріп, петрушка тощо), 1/4 чайної ложки екстракту стевії, 1–2 столові ложки маслинової олії, 2 столові ложки оцту, 1–2 столові ложки соєвого соусу.

З помідорів приготувати пюре, додати решту інгредієнтів і перемішати. Суп можна подавати гарячим з білим або коричневим рисом, прикрасивши гілочками свіжих пряних трав. Смакує він і в холодному вигляді, коли його подають, посипавши подрібненими волоськими горіхами.

Тропічний зелений коктейль

Для приготування потрібно: 2 склянки соку ананаса, 1 банан, 1 плід ківі без шкірочки, 1/4 чайної ложечки стевіозиду.

Усі інгредієнти змішують у міксері і... коктейль готовий, можна насолоджуватися його смаком.

Агротехніка вирощування стевії

Як уже зазначалося, популярність ця рослина отримала завдяки вмісту в її листках і молодих стеблах глікозидів, які називаються стевіозиди. Вони в 250–300 разів солодші за цукор і в той же час не роблять значного впливу на вміст глюкози в крові. Саме тому стевію рекомендують вживати хворим на діабет, а також тим, хто дотримується різних дієт.

Щодо агротехніки вирощування стевії, то ця рослина порівняно важко пристосовується до нових умов, тому не кожному городнику-початківцю вдається її виростити.

Стевія – багаторічна напівчагарникова рослина. Може рости лише в теплих і вологих умовах, бо батьківщина її – тропіки Парагваю, а також Бразилія. Тому для вирощування стевії в домашніх умовах (на підвіконні, в теплиці) необхідно створити спеціальні умови.

Хоча загалом ця рослина добре пристосовується до температурних перепадів, але вона не витримує посухи. Тому ґрунт має бути постійно вологим, це обов'язкова умова при вирощуванні стевії. Однак варто також пам'ятати, що не любить вона і перезволоження, погано росте в місцях, де підґрунтові води залягають надто близько до поверхні ґрунту.

Висівання насіння. Висівають стевію, зазвичай, з кінця березня до середини квітня. Землесуміш для цього готують у співвідношенні: 2 частини піску на 1 частину перегною. Можна також узяти порівну чорнозем (краще дернову землю або з кротовин) і лісовий перегнійний ґрунт, який копають у лісопосадках під деревами, кущами, знімаючи верхнє неперегниле листя і вибираючи перегнилий родючий шар ґрунту аж до твердих порід. Це і є лісова перегнійна земля, на якій я вирощую стевію протягом багатьох років.

Підготовлену землесуміш добре перемішують і заповнюють нею ящики довільного розміру шаром 10–12 см або насипають її в пластикові одноразові стаканчики. Ґрунтосуміш ущільнюють і розрівнюють, а потім заливають невеликою кількістю теплої води хвилин на 35–40. Насіння розкладають у ємкості, легенько притискуючи його пальцем до вологої ґрунтосуміші. Висівають насіння не глибше, ніж на 0,5 мм, і накривають ємкості плівкою або склом.

Насіння може дати сходи за температури 17–20°С, але найкраща температура для його проростання – 25–30°С.

Коли насіння дасть сходи, плівку (скло) знімають і ставлять ємкості з розсадою у світле й тепле місце. Після появи пари справжніх листків пікірують (пересаджують) сіянці. Роблять це дуже акуратно, разом із грудкою землі висаджують рослинки в окремі маленькі ємкості, занурюючи їх у підготовлені лунки до перших листочків – сіянці стевії не бояться незначного заглиблення. Розсаду обприскують водою кімнатної температури двічі на день.

Слід зазначити, що землесуміш для пересаджування рослин дещо відрізняється від попередньої. Для її приготування беруть пісок, перегній та дернову землю у співвідношенні 2:1:1, застосування торфу – не бажане. Розсаду поливають регулярно і щотижня підживлюють розчином комплексного мінерального добрива. Особливо добре стевія реагує на підживлення коров'яком: 1 л свіжого коров'ячого гною на 10 л води.

На власному досвіді переконався, що застосування добрив підвищує облистненість рослин майже на 80%.

Живцювання стевії. Живцюють стевію так само, як і інші рослини. Землю для садіння готують без додавання торфу. Але найкраще вкорінюють живці стевії у воді, потім їх висаджують у вологий пісок.

Найкращий час для живцювання – березень–квітень. Старі живці бажано не використовувати, бо це значно знижує вихід якісного садивного матеріалу.

Під час живцювання живці поміщають у воду або вологий пісок на глибину 1–2 см, обприскують двічі на день – вранці та ввечері. Зверху ємкості накривають шматками скла, плівкою, банками або обрізаними ПЕТ-пляшками. Не рекомендується висаджувати живці у непрогрітий пісок, поливати їх холодною водою, залишати без укриття або розміщувати ємкості на протягах.

Ємкості з живцями тримають у світлих приміщеннях за температури 20–30°С, але при цьому слід уникати впливу прямих сонячних променів на молоді рослинки. Укорінені живці щодня поливають і поступово адаптують до навколишнього середовища. Для цього укриття знімають і виносять живці на вулицю: вперше – на 3 хвилини, потім їхнє перебування на сонці поступово збільшують до 10–15 хвилин, а згодом, приблизно через 7–10 днів, залишають під сонцем на цілий день.

При вирощуванні стевії в горщиках на дно кожного з них укладають керамзит, на який насипають шар піску, а потім ґрунтосуміш. Це запобігає закисанню ґрунту, з цією самою метою в днищах горщечків роблять отвори для відведення зайвої води.

Висаджування розсади і догляд за нею

Садівники, які вирощують стевію у відкритому ґрунті, повинні дотримуватися певних правил, зокрема:

◈ висаджувати розсаду у відкритий ґрунт наприкінці травня – на початку червня, коли температура повітря не опускатиметься нижче 15°С тепла;

◈ пересаджувати розсаду у фазі 8–12 пар справжніх листків, найкраще робити це за похмурої погоди або надвечір. На перших етапах рослини можна притіняти спанбондом.

У кожну лунку висаджують по одній рослині, відстань між рослинами в ряду становить 25–30 см, у міжряддях – 50–60 см, глибина садіння – 6–8 см. За таких умов вирощування розсада добре приживлюється і починає швидко рости. Догляд за стевією звичайний: регулярні поливи та розпушування ґрунту з обов'язковим видаленням бур'янів, часті підживлення рослин – через кожні 10–12 днів.

Вирощування стевії в кімнатних умовах

Як уже зазначалося, стевія – рослина тропічна, тому вона любить теплі й сонячні місця. Саме ці фактори чи не найбільше впливають на нагромадження солодкості в листках і вміст у них цілющих компонентів.

За вирощування стевії в кімнатних умовах найголовніше правильно підібрати ґрунтосуміш, яка має бути багата на органічні речовини й мінерали, з достатнім вмістом піску, щоб до коренів вільно надходив кисень, але й одночасно утримувалася волога. Під час приготування землесуміші особливо важливо додавати пісок до важких ґрунтів, а також до перегною і дерну. А от щодо торфу, то його взагалі не слід додавати, бо він робить ґрунтосуміш кислішою, а це шкодить рослинам. Вапняні ґрунти також не варто застосовувати. Перед висаджуванням рослин ґрунт бажано пропарити в духовці.

Для вирощування стевії слід створити такі умови, щоб температура в зоні розташування коренів була на 2–3 градуси вищою, ніж для надземної частини рослини.

Період від появи сходів і до збирання листків стевії, зазвичай, триває близько 2–2,5 місяців. Тому найкраще висівати насіння у вересні, коли ще тепло і достатньо світла.

Якщо після вирощування у відкритому ґрунті ви вирішили продовжити вирощувати стевію у кімнатних умовах або в теплиці, кореневища рослини викопують, зрізавши стебла й залишивши пеньки заввишки до 5 см. Роблять це до настання осінніх заморозків, щоб не пошкодилися бруньки росту. Пересаджують їх у квіткові горщики об'ємом не менше 2 л і вирощують рослини стевії у закритому ґрунті в теплиці, на підвіконні.

Після закінчення періоду спокою, який триває 1–1,5 місяця, стевія знову відростає і в січні можна збирати ще один урожай листя.

У березні відростки стевії присипають ґрунтосумішшю для вкорінення. Укорінені відростки висаджують у пластикові стаканчики без дна або ПЕТ-пляшки, а потім пересаджують у парник або теплицю з наступним висаджуванням у відкритий ґрунт наприкінці травня – на початку червня для отримання насіння.

Збирання листя

Розпочинають цю роботу під час бутонізації рослин. Саме в цей період у листках стевії нагромаджується найбільша кількість солодких (стевіозидів) і цілющих речовин. З однієї рослини можна зібрати до 1000 листочків. А якщо врахувати, що 20–25 листочків замінюють близько склянки цукру, то можна підрахувати, скільки цілющих "солодощів" можна вирости на підвіконні своєї квартири, причому з величезною користю для власного здоров'я.

У відкритому ґрунті, особливо на півдні, з 1 м^2 можна зібрати врожай, що замінить 7 кг цукру. Згідно наукових досліджень, у листках стевії нагромаджується в середньому близько 6–7% (від сухої маси) глікозидів. Цей показник може коливатися від 2–3 до 20%, залежно від умов вирощування і сорту стевії.

Однак слід враховувати, що затримка під час збирання врожаю негативно позначається на його якості, бо в період цвітіння кількість глікозидів зменшується. Найпродуктивніша за вмістом глікозидів – середня частина рослини, приблизно на рівні 40–60 см. Крім того, у дуже молодих і старих листках солодких речовин міститься значно менше.

Щоб отримати листки під час бутонізації, кущ зрізують. Листя відокремлюють від стебел і добре просушують у тіні, потім подрібнюють на кавомолці в порошок і зберігають у скляному посуді, щільно закритому кришкою. Зберігати порошок у такій тарі можна протягом кількох років.

О.Я. Дидиченко,
вул. Котовського, 7, м. Берислав,
Херсонська обл., 74300

Пропоную...

...**кролі** великих елітних порід, багатоплідні (австрійської, словацької селекцій).

Володимир Федорович Гордієнко,
м. Вінниця,
тел. (097) 308-20-95

...сортове насіння овочів. Багато новинок. Конверт – каталог.

Валентина Іванівна Чебаненко,
с. Бреусівка, Козельщинський р-н,
Полтавська обл., 39150,
Тел. 0534298119, (067) 300-61-48

...саджанці персика і нектарина (26 сортів США, Канада), відібраних з-поміж 150 сортів за морозостійкістю (–26...–32°С), товарністю та смаковими якостями. Конверт – каталог.

Федір Борисович Стойков,
вул. Спеціалістів, 8, с. Калинівка,
Єланецький р-н, Миколаївська обл., 55553,
тел. (093) 752-45-46

...саджанці декоративних кущів, ліани, хвойні, троянди, іриси, лілійники, флокси, астильба, канни, водяні – німфеї. Плодові: ожина, смородина, зізіфус, аґрус та ін. Конверт – каталог.

С.В. Тимофеєва,
вул. Вечірня, 11, м. Севастополь, 99018,
тел. (095) 304-05-21

...поросята елітні м'ясні травоїдні: ландрас, мангалиця, мангал, угорська пухова сіра та червона. Недорого.

Олена,
м. Вінниця, тел. (097) 257-52-28

...книгу Сахарнової: "Помідори". Насіння стійких до спеки помідорів. Дорого.

Ліна Михайлівна Сахарнова,
тел. (067) 993-56-07, (066) 298-02-86

...томатне дерево Спрут F1, міцелій грибів (40), малина деревоподібна, суниця садова, виноград, картопля. Багато новинок.

Б.А. Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...картоплю – поштою. Новітні найпродуктивніші сорти. Найвищі репродукції. Стійкість, урожайність, смак.

О.П. Юренко,
вул. Артема,1, с. Диканька, Полтавська обл.,
38500, тел. (05351) 9-16-97

...іриси – 200 сортів, лілійники (100), декоративні цибулинні, пізньоцвіт (рос. – "безвременник"), камасію.

Анастасія Іванівна Базильчук,
а/с 100, м. Київ, 04074

...розпродаж колекції ірисів – 300 сортів, піонів – 100 сортів. Для каталогів висилайте великий конверт з марками на 2,5 грн.

Микола Іванович Музичук,
с. Юльївка, Запорізький р-н, Запорізька обл.,
70434, тел. (067) 838-65-61

...підщепу М-9Т 337, 62-396, 54-118, М-7, МН-106, Айву ВА-29, ВСЛ-2, Пумі Селект.

Тел. (097) 261-36-23, м. Умань

...насіння традиційних, екзотичних та кімнатних овочів, всього понад 1000 сортів, а також садивний матеріал озимого часнику. Каталог та пакет насіння безкоштовно – у вашому конверті з марками на 2,5 грн.

М.В. Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н,
Чернігівська обл., 17461

...рекордні врожаї... (читати "ДСГ" № 11, ст. 2). Ви отримаєте більше тонни з сотки, якщо замовите набір елітного насіння найврожайніших, невибагливих сортів: на 1 сотку (помідори, огірки, капуста – 5 кг/кущ, морква, буряк, цибуля 0,5 кг/штука) та методики надприбуткового овочівництва (поливати, доглядати втричі менше). Є каталог.

Максим Петрович Курінний,
вул. Суворова, 49, смт Високопілля,
Херсонська обл., 74000, тел. (067) 148-57-14

...саджанці морозостійкого винограду, актинідії, жимолості, аґрусу, малини, смородини, гумі, кизилу, барбарису та ін. Декоративні кущі та ліани. Конверт – каталог.

Олександр Федорович Дейцев,
вул. Жовтнева, 137, с. Садки,
Кременчуцький р-н, Полтавська обл., 39764,
тел. (066) 222-01-77, (098) 947-33-08

...іриси, лілійники, багаторічники.

Валентин Петрович Дробязко,
вул. Училищна, 17, м. Богуслав, Київська обл., 09700,
тел. (04561) 42-978, (063) 756-74-26

...якісне насіння овочів та квітів, бадан (адамів корінь), міцелій (грибниця) вешенки (гливи) + технологія вирощування, зрозуміла для кожного садівника. Конверт – каталог.

В. Коваленко,
а/с 176, Київ-54, 01054, e-mail:semena-elita@ukr.net

...сорти суниці, малини, аґрусу, смородини, ожини, винограду на сайті www.olna.com.ua з повним описом сортів і догляду за ними, які забезпечили нам успіх. Конверт – каталог.

О.А. Крохмаль,
с. Соснівка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27322,
тел. (096) 396-39-95

...1000 сортів і гібридів насіння овочів та квітів; 30 сортів гібридних петуній, сурфінії, лікарські рослини, прянощі, багаторічні цибулі, 10 видів цукрової кукурудзи, капуста декоративна 10 видів, насіння кімнатних квітів, колекція великоплідних томатів, мітлиця пагононосна. Книги з квітникарства та озеленення, овочівництва, садівництва, садовий інвентар, агроволокно. Заадресований конверт з марками на суму 2,5 грн. – кольоровий каталог.

Р.І. Боренкова,
вул. Калинова 53, м. Дніпропетровськ, 49087

...саджанці гінкго, книжку "Гінкго на присадибній ділянці" і сухе подрібнене листя гінкго. Конверт – каталог.

Анатолій Терещук,
вул. Марка Вовчка, 2, кв. 1, м. Рівне, 33014,
тел. (0362) 23-00-24

...цибулини лілій: ЛО-гібриди, Лонгіфлорум, азіатські двокольорові, махрові, група танго, ЛА-гібриди, Орієнтальні, трубчасті, видові. Конверт – кольоровий каталог.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Ковельський р-н,
Волинська обл., 45070, тел. (096) 796-69-62

...саджанці великоплідних сортів смородини.

Максим, *тел. (050) 933-95-74*

...саджанці та насіння плодоягідних, малопоширених, нових, рідкісних, екзотичних, лікарських рослин і квітів з власної колекції (500 найменувань). Конверт – каталог.

І.П. Шульц,
с. Вільховець, Звенигородський р-н, Черкаська обл. , 20261

...для тих, хто цінує смак і аромат! Нові високоврожайні сорти суниці: ранні – Анжеліна, Маніла; постійного плодоношення – Анабель, Анаіс, Шарлотта, Маестро (30). Малину: Феномен, Арбат, Ніагара; ремонтантну – Сумо-2, Покуса, Полана (35). Смородину, аґрус, ожину, клематис – Бал квітів. Найновіші сорти картоплі – Аннушка, Евелін ("внучка" Адретти), Тайфун, Рамос (25). Фундук (4 сорти). Конверт на 2 грн. – каталоги.

Сергій Васильович Алейніков,
пров. Ювілейний, 10, м. Суми, 40018,
тел. (050) 167-19-85

...кролі м'ясних порід, велетні.

м. Обухів, Київська обл., тел. (096) 230-01-07

...садивний матеріал жоржин, багаторічники, цибулинні. Для відповіді – конверт.

Я.М. Тиркус,
вул. Бакинська, 21/1, м. Львів, 79022

...квіти поштою: жоржини, лілії, гладіолуси, іриси, хости, лілійники, тюльпани, нарциси, гіацинти, крокуси... Велика колекція. Безкоштовно вишлемо чудовий кольоровий фотокаталог. Від вас – підписаний конверт. Всі замовники отримують подарунки. Наш сайт: www.kyity.at.ua.

Максим Васильович Левчук,
а/с 272, м. Южноукраїнськ, Миколаївська обл., 55001

...саджанці троянд колекції Каньовського Віталія Михайловича. Чайно-гібридні, плетисті, кущові, бордюрні, ґрунтопокривні, флорибунда. Конверт – каталог.

Григорій Михайлович Мостіпака,
вул. Трояндова, 29, с. Кугаївці, Чемеровецький р-н,
Хмельницька обл., 31632,
тел. (03859) 9-86-19, (066) 706-51-98,
веб-сайт: picasaweb.google.com/rozamgm

...морозостійкі великоплідні канадські абрикоси Харгрант, Харкот, персики Т-3 (Вайнголд), Т-5 (Топсвіт), нектарин, Харблейс, а також аличу великоплідну, низькорослі груші, яблуні, угорські великоплідні вишні та багато іншого.

м. Вінниця, тел. (098) 878-99-77

...картоплю вітчизняної та зарубіжної селекції (65): смородини (25); порічок (22), аґрусу (30), малини (25). Конверт – каталог.

В.Б. Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки, 17502

...великоплідна малина: Патриція, Краса Росії, Недосяжна. Є ремонтантні та інші. Суниця: Альбіон, Королева Єлизавета, Клері та інші.

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27316, тел. (099) 654-55-31

...велику колекцію цибулинних квітів та багаторічників. Каталог з фото – безкоштовно у вашому конверті.

В.О. Головко,
с. Олексіївка, Арбузинський р-н, Миколаївська обл., 55333

...бульбоцибулини туберози (дуже пахуча і красива квітка).

Клавдія Олександрівна Гордюшова,
вул. Ворошилова, 103, м. Гола Пристань,
Херсонська обл., 75602,
тел. (05539) 7-86-19, (095) 845-06-95

...саджанці, живці винограду. Каталог.

Ю.О. Дворовенко,
вул. Гурамішвілі, 11/80, м. Карлівка,
Полтавська обл., 39500, тел. (066) 935-23-80

...найкращі сорти картоплі (70): Адретта, Овація, Казка, Удача, Скарб, Лідер, Рампель, Джасія, Явір; насіння найрізноманітніших сортів помідорів (понад 500).

О.А. Горбач,
вул. Гагаріна, 18, м. Сарни, Рівненська обл., 34503,
тел. (096) 467-63-00

...оптом та вроздріб малину: ранню великоплідну – Ляшка, плодоносить з половини червня до кінця липня, високоврожайний Глен-Емпл 20 т/га, ремонтантні пізні – Полка, Покуса, Полісся; ожину: Лох-Тей, Газда,Торнфрі; аґрус: Пакс і Каптіватор; промислову смородину – Тібен, Тісель, Раубен; порічку – Роднеус; саджанці суниці садової – Альбіон, Мармелада, Вентана, Дукат, Пегас, Пандора, Вікода.

Андрій Гончар,
пров. Східний, 5, смт Іваничі, Волинська обл., 45300,
тел. (067) 332-52-42, Albion.in.ua

...насіння овочевих, квіткових та лікарських рослин (нова колекція). Конверт – каталог.

Кирило Платонович Гресь,
с. Нововоскресенка, Веселинівський р-н,
Миколаївська обл., 57025

...саджанці, чубуки елітних столових, технічних, безкісточкових сортів винограду. Найкращі сорти великоплідної малини, суниці (одноразової і ремонтантної). Ожину безколючкову, жимолость, фундук, калину, актинідію, голубику, лимонник, гумі, гібіскус. Штамбову смородину, аґрус. Конверт – каталог.

О.М. Онищенко,
вул. Санітарна, 19, м. Запоріжжя, 69118,
тел. (066) 755-50-38, O-naslada@mail.ru

...виноград для всіх зон! Садивний матеріал перевірених часом сортів за прийнятними цінами. Для початківців – два саджанці популярних Аркадії та Кодрянки або п'ять живців (Аркадія, Кодрянка, Лора, Наталя, Талісман), з витратами на пересилання за 35 грн.! Накопичувальні системи знижок, безплатна лотерея, акції, які приємно здивують вас. Пишіть, телефонуйте – не пошкодуєте! Конверт – каталог.

Володимир Костянтинович Мерцалов,
а/с 1-Тандем, м. Оріхів-2, Запорізька обл., 70502,
тел. (06141) 420-10, (050) 260-20-48, (097) 590-53-52;
E-mail:Dyana.vin@mail.ru

...високоврожайні сорти картоплі: Лабадія, Лорет, Джасія (80 сортів), новинки 2011 року. Конверт – каталог.

Ніна Костишина,
с. Стрижівка, Любарський р-н, Житомирська обл., 13101,
тел. (097) 805-02-59

...велику колекцію новітніх сортів картоплі. Найвищі репродукції, розмноження на півночі України.

К.Ю. Давидовський,
вул. Зодчих, 28, кв. 48, м. Київ, 03134,
тел. (044) 402-58-00, (066) 212-99-70, E-mail:rd56@rambler.ru

...найкра[...]
Гаригуета, Елан, Тельма, Маркіза, Портола, Мальвіна та ін. (80). Нові сорти малини (60). Ожина, смородина, аґрус, порічки. Опт, роздріб. Конверт – каталог.

Ю.В. Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н, Черкаська обл., 19615, тел. (097) 575-77-81

...кури: орпінгтон, брама, кохінхін – курчата, яйця.
м. Кіровоград, тел. (095) 009-19-64

...вроздріб та оптом. Саджанці великоплідної суниці звичайного і постійного плодоношення; малину, ожину, смородину, аґрус. Насіння айстр та городніх культур.

О.Ю. Савейко,
с. Хорішки, Козельщинський р-н, Полтавська обл., 39112, тел. (096) 771-24-75

...саджанці і чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду селекції Капелюшного, Крайнова, Павловського та ін. Конверт – каталог.

Володимир Аполлінарійович Шпак,
вул. 60 років Жовтня, 55-А, м. Карлівка, Полтавська обл., 39500, тел. (05346) 2-46-47, (050) 304-15-42, E-mail:Shpakvino@mail.ru

...500 сортів жоржин на зріз. Конверт – каталог.

Лариса Іванівна Хрущ,
вул. Лотиківська, 4, м. Перевальськ, Луганська обл., 94301, тел. (050) 819-44-39

...саджанці, живці неукривного кишмишного, винного, кращого великоягідного столового винограду.

Микола Федорович Туркоман,
вул. Краматорська, 24, м. Костянтинівка, Донецька обл., 85106, тел. (066) 942-88-86, (06272) 45-3-62

...саджанці чорної і червоної малини, лаванди, жимолості, квітів – багаторічників. Вкладайте конверт.

Г.С. Федорова,
вул. Осипенко, 53, м. Запоріжжя, 69027

...саджанці актинідії (5 сортів), гумі, жимолость їстівна (3), журавлина (рос. – клюква) садова (4), чорниця (рос. – голубика) канадська (7), лимонник китайський, фундук, хурма, великоплідна малина, гінкго, магнолії, півонії, бругмансії (3), гортензії. Корінь перстача білого (лікує зоб) та ін. Конверт – каталог.

Марина Юріївна Штігер,
вул. Лермонтова, 5/2, м. Жидачів, Львівська обл., 81700, тел. (097) 209-10-40. E-mail:shtiger@ukr.net

...високоврожайні сорти картоплі: Аріель, Рив'єра, Джаерла, Щедрик, Околиця, Сисера (всього 60 сортів). Конверт – каталог.

Ян Арвидович Мейстер,
вул. Ульянової, 6, м. Бердичів, Житомирська обл., 13308, тел. (097) 530-67-82

...саджанці плодових культур (у т.ч. екзотичних): яблуні, груші, айви, персика, абрикоса, черешні, вишні, сливи, аличі, хурми, кизилу, унабі, шовковиці, інжиру, шипшини, ягідних.

Віктор Миколайович Передерій,
вул. Стратосферна, 22, м. Запоріжжя, 69083

...травоїдні пухові поросята, угорська та іспанська мангалиця.

Володимир,
м. Тернопіль, тел. (067) 352-17-80

...саджанці екзотичних трав: міскантус, леймус, фаляріс; килимкових: очиток, живучка, чистець, молодило, плющ; гарноквітуючих багаторічників: хоста, ірис, спірея, будлея, плетиста троянда, духмяні жимолость і клематис.

Олег Васильович Грогуль,
тел. (097) 926-35-72, Вінницька обл.

...розсадник пропонує на 2012 рік садивний матеріал плодових, ягідних та декоративних культур: саджанці яблунь, груш, слив, персика, нектарина, абрикоса, черешні, вишні, малини, троянди, аличі, аґрусу; підщепи: М9, М99, Д1071, ІС-2-10, ІС-4-6, 54-118, сіянці шипшини. Виростимо саджанці за попереднім замовленням. 25 років вирощуємо саджанці для оптових покупців. Потрібні реалізатори – торгові представники у містах України.

О.В. Живов,
вул. Підгірна, 42, с. Артемівське-2, Артемівський р-н, Донецька обл., 84510, тел. (050) 627-54-03, (050) 627-54-05, Zhivovsad@mail.ru

...жоржини на зріз, конверт – каталог.

Світлана Борисівна Прихожай,
вул. Сербська, 13-а, м. Суми, 40022

...конструкції ручних плугів, саджалок і сівалок.
п/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500, тел. (097) 140-36-53

...жоржини, іриси, лілійники, хризантеми, піони. Сайт: http://cvetochniy- magazin.prom.ua

Микола Володимирович Колісниченко,
с. В. Сорочинці, тел. 0964617049, 0535531858, 0935641612

...пропоную жоржини, флокси. Конверт – відповідь.

Н.І. Соколова,
с. Копитів, Корецький р-н, Рівненська обл., 34745, тел. (097) 842-32-13

...продам курчат: брама – світла, темна, пальова. Кохінхін – чорний, голубий. Орпінгтон – чорний, пальовий, золотистий, голубий. Карликові – кучеряві, пухові, кохінхінки. Фазанів – мисливський, угорський, золотий, сріблястий. Павичі. Цесарки – сірокрапчасті, голубі, білі, чорні. Перепелиці. Голуби – кучеряві, миколаївські, павичі, дутиші і т.д.
м. Прилуки, тел. (050) 765-55-10, 0633510113

...жоржини. Великоквіткова горщикова хризантема. Конверт – каталог.

Ольга Бутко,
вул. Б. Хмельницького, 129-а, с. Красноріченське, Кремінський р-н, Луганська обл., 92914

...підщепи М-9, М-26, ВА-29. Саджанці яблуні та груші.
Сергій Петрович Мейта, *тел. (096) 811-36-53*

...лілійники (200), хости (90), іриси (500), півонії (200). Каталоги окремо, для кожного свій конверт (23 х 16 см) з марками на 2 грн.

Анатолій Васильович Харченко,
вул. Л. Українки, 19, с. Нечипорівка, Яготинський р-н, Київська обл., 07751, тел. (04575) 37-123, e-mail:tovgarden@gmail.com

...картоплю 200 сортів світової селекції. Новинки 2011 року.

Анатолій Миколайович Дзюба,
с. Ковтунове, Шосткинський р-н, Сумська обл., 41122, тел. (066) 813-43-43, тел. (098) 597-17-19

...пропоную горішки чуфи.

Тетяна Карпенко,
тел. (0472) 30-92-66, (067) 971-98-34

...високоякісну сортову картоплю вітчизняної та іноземної селекції. Новинки та суперновинки 2011 року. Конверт – каталог.

С.А. Пилипков,
с. Ковтунове, Шосткинський р-н, Сумська обл., 41122, тел. (095) 932-27-47, (096) 884-66-81

...плодовий розсадник "Вишенька" реалізує оптом та вроздріб поштою та самовивозом саджанці плодових, ягідних, декоративних культур (понад 200 сортів): смородину чорну, білу, червону (Краса Львова, Селеченська 2, Сластьона та ін.), аґрус (Уральський безколючковий, Сливовий, Берил...), малину (Ізобільна, Краса Росії, Поляна, Феномен, Генераліссімус, Брусвяна, Геракл...), ожину безколючкову, суниці (Королева Єлизавета, Альбіон, Арома, Ольвія...), жимолость, гумі, виноград (Лівія, Софія, Віктор, Ювілей Новочеркаська...), фундук та ін. Конверт – каталог.

А.Д. Драганов,
смт Вільшанка, Кіровоградська обл., до запитання, 26600, тел. (098) 245-08-70, E-mail:agrokg@yahoo.com

...надішлю безкоштовно! Унікальна технологія вирощування 100 кг картоплі з 1 м^2. Незалежно від погоди. Неймовірно, але факт! Конверт зі зворотною адресою.

Григорій Васильович Кот,
а/с 1 "ДСГ", м. Прилуки, Чернігівська обл., 17502

...іриси зарубіжної, вітчизняної селекції. Конверт – каталог.

Т.Г. Поліщук,
с. Лозуватка, вул. Терешкової, 26, Криворізький р-н, Дніпропетровська обл., 53020, тел. (097) 424-66-20

...побутова установка для виробництва біогазу (метан) 4300 грн.

Влад Новиков,
м. Київ, тел. (066) 692-49-71

...мангали.

Люба,
Барський р-н, Вінницька обл., тел. (097)235-35-84

...усі печі, котли, каміни гріють вулицю, 80% тепла вилітає в трубу, а з моїх печей, котлів – всього 15% і в теплицях також. Супер-піч на тирсі (дрова, вугілля) горить добу без дозаправки, варить, смажить, як на газу. Обігріває увесь будинок разом з газовим котлом. Конверт – каталог.

Євген Ляховець,
вул. Мочаліна, 4, с. Мирне, Каланчацький р-н, Херсонська обл., 75822, тел. (050) 763-77-08

...картоплю найновіших та найурожайніших сортів. Для посушливих та вологих регіонів, на ранню продукцію. Саджанці та живці аґрусу, смородини, порічок, малини опт. Насіння перцю, квасолі, кавунів. Найсучасніші препарати для саду та городу за низькими цінами (збільшення врожайності, спекопосухостійкості, морозозимостійкості, товарності, якості).

О.А. Іллющенко,
а/с 61, м. Прилуки, Чернігівська обл., 17500, тел. (066) 712-06-90

...саджанці плодових дерев, троянди, смородина, малина. Самовивіз.

Олексій,
Черкаська обл., тел. (096) 340-51-66

...саджанці гінкго білоба, хурми вірджинської, тюльпанового дерева, кампсису (обвиває альтанки, стовпи, рясно цвіте) та інших декоративних рослин.

Тел. (034) 3069101, ввечері і зранку, (096) 474-80-50

...насіння і саджанці ягідних, овочевих, нових, малопоширених, екзотичних, лікарських культур та квітів. Понад 1200 найменувань. Каталог – великий конверт з марками на 2,9 грн.

В.М. Головатенко,
с. Малі Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...недорого гладіолуси, тюльпани, клематиси гібіскуси, дейції, міні-троянди та ін. багаторічники. Каталог у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 75, м. Кременчук-25, Полтавська обл., 39625, тел. (05366) 6-89-51, (068) 898-06-49 E-mail:vdejcev@yandex.ru

...насіння і саджанці з власної колекції. Каталог – великоформатний конверт з марками на 2,9 грн.

О.І. Джус,
с. Малі Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...кращі сорти картоплі. Багато новинок.

Василь Іванович Воронік,
вул. Богуна,19-а, Новоград-Волинський, Житомирська обл., 11709, тел. (067) 337-56-38

...саджанці яблуні та груші. Карлики і середньорослі. Великий вибір сортів. Конверт – каталог.

В.В. Підберезький,
с. Лисівка, Гадяцький р-н, Полтавська обл., 37344, тел. (050)295-63-66

Хочу придбати:

...кольорові пакети для насіння: майори, розторопша, петрушка та інші. Пришліть зразки. Придбаю препарат для щеплення.

Г.С. Федорова,
вул. Осипенко, 53, м. Запоріжжя, 69027

Шановні наші читачі!

Для фізичних осіб оголошення на сторінках журналу платні. Якщо ви бажаєте розмістити свої оголошення у журналі, то вам потрібно:

– переказати на поточний рахунок № 26006000021176 у ПАТ "Укрсоцбанк", м. Київ, МФО 300023, код 25662848 по 3 грн. за кожне слово, враховуючи адресу, прізвище і телефони. При самостійному визначенні суми оплати за оголошення, будь-ласка, враховуйте всі слова і знаки більше двох, номер телефону – як три слова;

– надіслати на нашу адресу рекомендованим листом квитанцію про оплату та текст оголошення за власним підписом, а якщо бажаєте вказати повну адресу, то з наступним реченням: "Не заперечую щодо розміщення моїх даних (прізвище, ім'я, по батькові, адреса, контактні телефони) на сторінках журналу "Дім, сад, город".

Особистий підпис Дата

До чергового номера включаються ті оголошення, що надійшли за місяць до випуску журналу. Всі тексти оголошень здаються до друку до 1-го числа кожного місяця.

Адреса редакції:
вул. Заболотного, 19, м. Київ-680, 03680, МСП-680.

Мотокультиватори і мотоблоки "Євро": 5 років гарантії

надійність, економічність, багатофункціональність

На перший погляд всі мотоблоки однакові. Втім, при покупці слід враховувати їх деякі особливості. Окремі автори і продавці часто вигадують різні назви і класифікаційні ознаки мотоблоків, що не мають нічого спільного з їх дійсними характеристиками. Їх називають "професійними", "любительськими", "кращими у своєму класі" і т.ін. Автори згаданих класифікацій не знають чи не хочуть знати, що у питанні класифікації мотоблоків все вирішено давно без них – згідно ГОСТ 25523-90 і ДСТУ 3158 класифікацію мотоблоків визначено раз і назавжди і тому не слід власними термінами і визначеннями вводити в оману споживачів. Отже, згідно офіційних документів, головною відзнакою мотоблока є його постійна робота на ходових колесах під час виконання будь-яких операцій і наявність валу відбору потужності, до якого консольно приєднується фрезерний культиватор. Тому й мотоблок називають "консольним". Він має привід на ходові колеса і на вал відбору потужності. При його використанні виключається "самозакопування" на легких грунтах і ковзання на схилах.

Крім "консольних" мотоблоків є "осьові". В них фрези встановлюються на робочий вал замість коліс. Такі мотоблоки називають мотокультиваторами. Мотокультиватори можуть мати коробку передач (зазвичай їх називають "мотоблоки") – "Нева", "Салют", "Євро-Z8", або ні – "Євро-2", "Євро-5". Згадані ГОСТИ і ДСТУ підрозділяють мотоблоки на легкі до 70 кг, середні до 100 кг і важкі – більше 100 кг.

Потенційні покупці, спочатку, як правило, звертають увагу на середні і важкі, вагою більше 60 кг, мотоблоки з двигунами не менше 7 к.с. Втім, після детального знайомства, перегляду відеофільму про використання різних мотоблоків і мотокультиваторів виявляється, що така потужна техніка їм не потрібна (!) – доцільніше придбати один з легких мотокультиваторів, які набагато дешевші, економічніші і зручніші під час експлуатації і транспортування. Тому такі легкі культиватори найбільш популярні!

Частота обертання фрез у осьових мотоблоків-мотокультиваторів – 115–130 об./хвилину – оптимальна, що доведено практикою як з точки зору агрономії (при більшій частоті земля перетворюється на пил, "пульпу"), так і силових параметрів. Обертання ж фрез у консольних мотоблоків – 250–350 об./ хвилину. Це пояснюється тим, що, якби фрези консольних мотоблоків обертались з частотою, характерною для осьових, то у зв'язку з складанням поступальної і обертальної швидкостей вони з активного знаряддя перетворилися б на пасивні і не розпушували грунт, а "борознили" його.

До "родини" "Євро", що виробляються в Італії фірмою "Євросистемз", входять більше 20-ти видів мотоблоків і мотокультиваторів вагою від 4,8 до 140 кг. Конструктивні і експлуатаційні показники "Євро" не мають аналогів і забезпечують довгострокову експлуатацію без ремонту. Надійність цих мотоблоків визначається унікальним і разом з тим вельми простим конструктивним виконанням. Унікальність конструкції "Євро" полягає в тому, що їх редуктор практично не потребує ремонту. Він виробляється не вручну, а роботами-автоматами, що гарантує мікронну точність у зчепленні, відсутність перекосу валів і, внаслідок цього, відсутність перенапруги робочих поверхонь черв'яка і черв'ячного колеса і включає можливість будь-яких випадкових недоліків. Редуктор не потребує розбирання, бо в цьому немає потреби, адже він практично не ламається. Втім, у разі, коли редуктор вичерпає свій ресурс, його заміна на новий, зібраний в заводських умовах, буде суттєво дешевша, ніж ремонт традиційного розбірного редуктора з відповідною заміною шестерень, регулюванням зчеплення, установкою прокладки і т.ін. Редуктор є простим, довговічним і надійним в роботі. Ресурс роботи такого редуктора у кілька разів більший, ніж ресурс роботи двигуна. Завдяки згаданим інженерним рішенням продукція "Євросистемз" має високу якість і виключну надійність, що дозволило встановити на найбільш популярні моделі "Євро" гарантійний термін у 5 років!

Двигуни на "Євро" ("Хонда", "Брігс-Страттон", "Субару"), як і на мотоблоках інших марок, встановлюються як гільзовані, так і не гільзовані, і, на наш погляд, обирати мотоблок, виходячи з "гільзованості", не має сенсу, адже обидва види двигунів безвідмовно працюють протягом багатьох років і є рівноцінними з погляду ремонтопридатності блоку циліндра. Втім, не гільзовані двигуни мають певні переваги: дешевше коштують, мають меншу вагу, витрачають менше палива і т.ін. До речі, на багатьох сучасних моделях автомобілів "БМВ", Мерседес" та інших встановлені саме не гільзовані двигуни.

Характеристику мотокультиватора не слід обмежувати надійністю і економічністю. Його важливою характеристикою є багатофункціональність. І в цьому мотокультиватори "Євро" чи не найбільш досконалі в своєму класі.

Легкі, вагою 25–30 кг, культиватори "Євро" комплектуються розробленою українським винахідником Самойленко М.Г. (патент України №43509) системою устаткування, що дозволяє без використання коробки передач і без зміни частоти обертання вала двигуна, а отже, без втрати потужності, викопувати картоплю. Крім того, вони здійснюють прополювання, культивацію, нарізають гребені, підгортають і т. ін. Отже, легкі культиватори "Євро", і тільки "Євро", виконують практично всі операції землеобробітку. Для культиваторів "Євро" вагою 40–70 кг без коробки передач розроблено іншу спеціальну систему знарядь, яка дозволяє викопувати картоплю, що зазвичай такі машини виконувати не могли. Звичайно, мотоблоком, який оснащено коробкою передач, викопати картоплю легше. Та чи варто для одної операції, що здійснюється протягом кількох годин на рік, купувати мотоблок з коробкою передач, який коштує набагато більше від культиватора без коробки передач? Це вирішувати покупцеві.

Ми також пропонуємо консольні сінокосарки і мотоблоки з шириною захвату 87 або 110 см, щіткою для прибирання снігу і сміття, бульдозером і т.ін.

Є в нас також встановлена на двох колесах діаметром 260 мм мотокоса-кущоріз з 4-тактним двигуном 3,5 к.с., що косить траву будь-якої висоти на нерівних, навіть з ямами, поверхнях і у важкодоступних місцях, мотоблоки "Дніпро", "Салют", електричні культиватори "Садко" (Китай) і мотокоси. А ручні коси (Австрія), обприскувачі і високоякісний недорогий садовий інструмент – секатори, ножівки і т. ін. можна купити з оплатою на пошті при одержанні.

Наталія Данченко

Диво-культиватори, з якими дуже легко працювати!

Так! Є такі! Це електричні культиватори "Євро", які, до того ж, напрочуд прості – вмикаєте вилку від подовжувача в звичайну розетку, натискаєте кнопку і обробляєте землю. Вони безшумні, на 100% екологічні і з цієї причини ідеальні і для теплиць. Їм не потрібні бензин і мастило, вони працюють під будь-яким кутом нахилу і на крутих схилах, де не можуть працювати інші мотоблоки. Вони настільки легкі і прості, що з ними впораються і жінки, і люди похилого віку.

В родині електрокультиваторів "Євро", що виробляються в Італії, 3 моделі. "Луччіола" (в перекладі "Метелик"), 250 Ватт, важить всього 4,8 кг, вміщується в господарську сумку, має ширину захвату фрез 16 см і використовується для суцільної культивації до 12 см, прополювання і обробітку вузьких міжрядь. Тому він є незамінним на клумбах і дачних ділянках.

Моделі "Євро Z-1е" і "Євро 2е" мають потужність відповідно 900 і 1300 Ватт, вагу – 15 кг і 19 кг. Ширина обробітку землі – 18, 32 і 36 см, глибина до 20 см. Обидва вони можуть працювати з підгортальником, завдяки чому ці маленькі і надійні помічники підгортають, нарізають гребені під посадку картоплі і інших культур і закопують їх, допомагають вносити добрива в грунт, а також прополюють, культивують і т.п.

Працюючи з електричними культиваторами марки "Євро", Ви отримаєте задоволення від роботи на Вашій землі.

Ціни на 10.02.12 р.: "Луччіола" – 1998 грн., "Z-1е" – 3294 грн., "Євро 2е" – 4575 грн.

ТОВ "Віда" Київ, вул.Желябова, 2-а, оф.134. т: (044) 456 6264, 223 9994, 455 4209, (067) 402 9091, (050) 034 4783.
www.agro-vida.uaprom.net; www.motosad.com.ua E-mail: vida93@ukrpost.ua

**** Донецьк, м-н "Империя семян", вул. Університетська, 109; т: (050) 478 8525. * Обухів, м-н "Природа", вул. Київська, 119-а; т: (044) 223 6784, (097) 440 2239. * Харків, м-н "Фермер", вул. Гордієнківська, 36; т: (057) 754 7861***

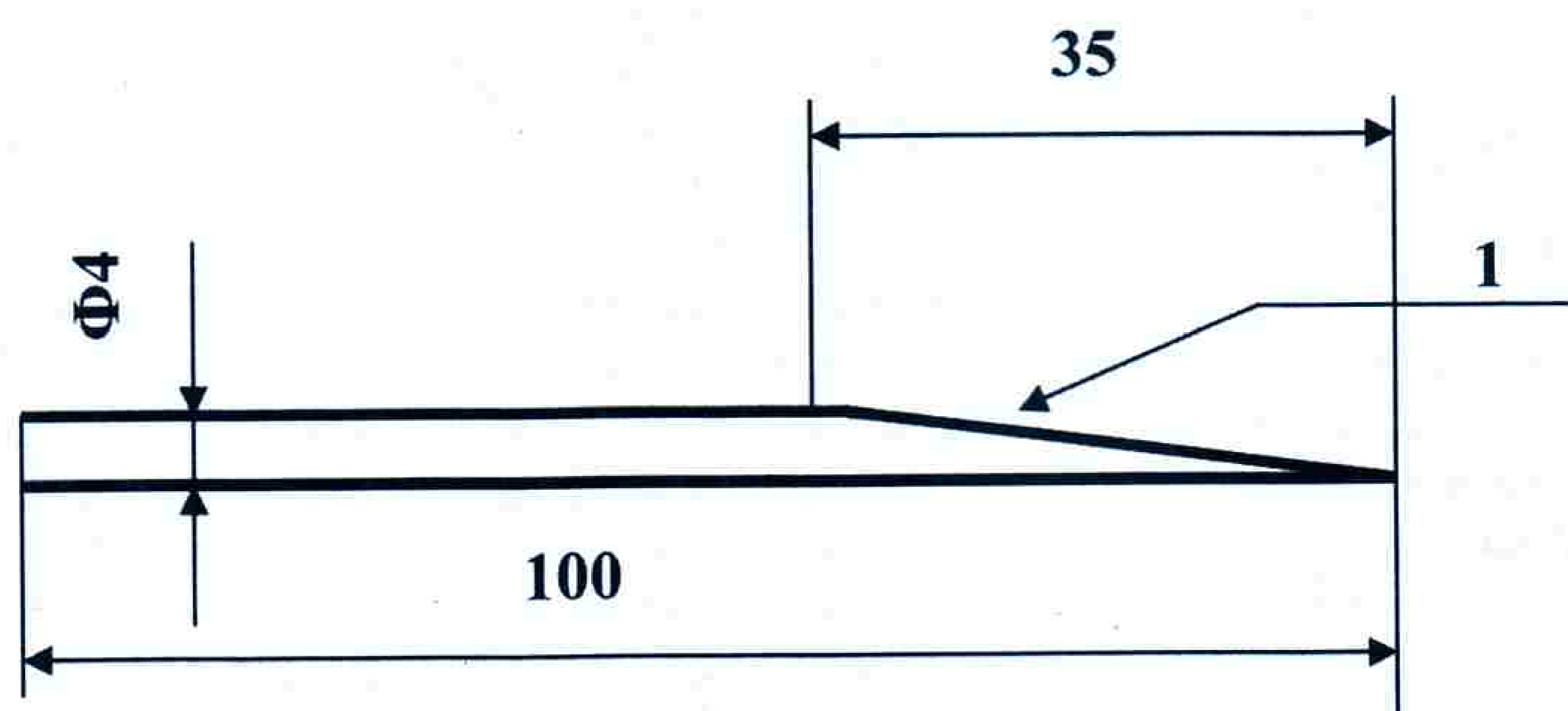
Увага: до інтернет-магазинів мотоблоки "Євро" не надходять

Щеплення сливи й аличі

На сьогодні відомо багато нових гарних і врожайних сортів сливи та аличі. Знайти ж місце для їхнього садіння не завжди вдається. У такому випадку можна застосувати перещеплення дерев, і вже на другий–третій рік одержати врожай облюбованого вами сорту.

Перед виконанням щеплення перш за все потрібно підготувати живці. Для цього використовують однорічні пагони, розташовані в південній частині крони, і на яких добре сформовані бруньки.

Живці, отримані поштою з інших місць, на добу замочують у чистій воді, попередньо освіживши нижній зріз. Зберігати їх необхідно в поліетиленовому пакеті, який краще помістити в сніг. Можна також зберігати в підвалі, холодильнику. Добре збережені живці мають непророслі бруньки й гладеньку, без зморшок, кору. Про збереженість живців можна судити за краплинками соку на них, що виступають на зрізі кори. Якщо бруньки проросли і з них з'явилися листочки, такі живці використовувати для щеплення не варто. Якщо ж у живців бруньки набрякли і на них тільки-но з'явився зелений конус, то такі живці придатні для щеплення. Але, виконавши його, бруньки, які почали пробуджуватися, необхідно змастити садовим варом. У такий спосіб стримується їхнє активне проростання, а за цей час компоненти щеплення починають зростатися і результати будуть вдалими.

Клин для від'єднання кори від деревини: 1 – гострі краї зачистити.

Щеплення необхідно виконувати абсолютно чистим і гострим ножем. Він має бути нагострений, як бритва. При щепленні за кору не обійтися без клина. Його можна виготовити з нержавіючого дроту згідно ескізу (див.рис.).

Цей клин також знадобиться тоді, коли ви будете освоювати щеплення брунькою або врозщіп.

Далі потрібно підготувати еластичну, липку, доброї якості поліхлорвінілову ізоляційну стрічку. Необхідний і садовий вар. Варто заготовити й поліетиленові пакети. Вони відразу надягаються на прищепу для створення вологого мікроклімату. Щоб від вітру пакети не надто метлялися й не тривожили щеплення, поліетилен має бути щільним.

Сливу й аличу бажано щепити до початку сокоруху, з кінця лютого по березень–квітень. Ознакою початку сокоруху є окислювання кори при зрізі. У цей період щепи приживлюються, але гірше. Можна щепити й у травні, тому що після розпускання бруньок кора вже не окислюється. Щепити бажано вранці або увечері. За хмарної погоди можна щепити весь день, а за дощової погоди щеплення зазвичай не вдаються.

Розглянемо один, найпростіший, але досить надійний спосіб – щеплення за кору. Місце щеплення протираємо від пилу й зрізуємо гілку. Зріз зачищаємо ножем. Залежно від діаметра підщепи, на його кінці робимо 2,3 або 4 поздовжні розрізи кори довжиною 25–30 мм (фото 1).

На живці робимо косий зріз довжиною 25–30 мм і злегка обдираємо ножем кору на кінці зрізу. Це забезпечує краще зрощення. На живці залишаємо 2 бруньки (фото 2). А, щоб косий зріз не підсихав, живець можна тимчасово помістити в рот. У місці розрізу кору за допомогою клину відділяємо від деревини й вставляємо відразу живець на всю довжину зрізу (фото 3). Потрібно, аби скіс живця, що вставляється за кору, повністю закривався підщепою, тобто початок скосу (його верхня частина) був на рівні зрізу підщепи. Це дуже важливо. Краще живець навіть заглибити.

Так само підготовляємо й вставляємо інші живці. Місце щеплення туго обмотуємо поліхлорвініловою стрічкою. Початок обмотування має бути нижче розрізу

Фото 1

Фото 2

на підщепі (фото 4). Садовим варом покриваємо зрізи над верхньою брунькою щеплених живців, оголену кору, деревину підщепи, а також куточки між деревиною підщепи та скосом прищепи. На прищепу надіваємо й закріплюємо поліетиленовий пакет.

Доглядаючи за щепами, необхідно стежити, щоб обв'язка не врізалася в гілки, тому що це призводить до сильного їхнього перетягування й знижує міцність зрощення. З появою двох–трьох листочків потрібно зняти поліетиленовий пакет. Якщо на щеплених живцях виявляться квіткові бруньки, слід акуратно обірвати бутони. Необхідно видаляти пагони, що виростають на стовбурі нижче місця щеплення. Всі прищеплені пагони, які прижився, залишаємо.

Якщо щепи ростуть сильно, бажано провести пінцирування – прищипування нездерев'янілої верхівки молодих пагонів. Цю операцію виконують в середині літа. Після пінцирування пагони добре гілкуються, раніше закінчують ріст восени й краще перезимовують, а також швидше починають плодоносити.

Вивчаючи характеристики сортів слив і випробовуючи деякі з них на своїй ділянці, ми дійшли висновку, що з великого асортименту столових сортів виділяється слива Киргизька чудова й Великий герцог, алича Обільна та Озарк прем'єр. Киргизька чудова має середньоазіатське походження. Сорт зимостійкий. Листки великі, темно-зелені, матові. Плоди ефектні, великі, середня маса 60–70 г (нерідко сягають 100 г), яйцеподібної форми. Перед достиганням спершу мають лимонне, а потім набувають фіолетового забарвлення, з легким восковим нальотом. Плоди починають достигати у другій–третій декадах липня, не осипаються, зберігаються на деревах до третьої декади серпня. М'якоть у них жовта, ніжна, дуже соковита, солодка, з легкою кислинкою (див. фото). Відмінного смаку плоди набувають тоді, коли їх пізно збирають. Кісточка плаская, овально-витягнута.

Слива сорту Киргизька чудова.

Смакові якості не змінюються залежно від погодних умов під час достигання. За сухої погоди плоди можуть бути дрібнішими, ніж зазвичай, підвищується цукристість, але соковитість залишається на тому ж рівні. Якщо стоїть суха погода, в середині червня сливу необхідно добре полити.

До переваг цього сорту можна віднести й те, що дерева рано вступають у фазу плодоношення. Особливо швидкоплідні щепи, їх можна виконати в кроні дорослих слив різних сортів. Якщо щеплення зробити в лютому–березні, приріст може сягати до 1,5 м, і вже в наступному році одержите щедрий урожай.

Слід зазначити, що при вирощуванні саджанців цієї сливи бажано використовувати тільки сильнорослі підщепи: сіянці дикого абрикоса, аличі, сливи. Щеплення краще виконувати способом поліпшеного копулювання. Такий спосіб забезпечує гарне, міцне зрощення й прискорює початок плодоношення. Дерево має бути сильним, тоді й сорт розкриє свої якості. Дуже гарні дерева виходять на сіянцях дикого абрикоса, вони посухостійкі й не дають поросслі.

Ця слива росте у нас близько двадцяти років. Вона має регулярне рясне плодоношення, незалежно від того, яка була зима, та які були несприятливі умови

Фото 3

Фото 4

Алича сорту Озарк прем'єр.

навесні: завжди на деревах гарний урожай. Переконалися ми й у тому, що якихось спеціальних сортів-запилювачів вона не потребує. Цей сорт неодмінно має бути в кожному саду.

Тим, кому смакує аромат Угорки, варто звернути увагу на сливу Великий герцог – найвеликоплiднiшу з-поміж інших Угорок. Плоди дуже великі, досягають довжини 6–7 см і діаметру 5 см, масою до 60 г, правильної яйцеподібної форми, темно-синього забарвлення із сизим восковим нальотом. М'якоть прозора, жовта, відмінного кисло-солодкого смаку. Кісточка погано відокремлюється від м'якоті. Плоди лежкі й транспортабельні, достигають наприкінці серпня.

Добре відома нам великоплідна гібридна алича Рясна. Вона має великі плоди масою до 60–70 г. Шкірочка темно-фіолетова, тоненька, щільна, вкрита сірувато-фіолетовим нальотом. Кісточка дуже маленька, напівідокремлювана. М'якоть яскраво-жовта, за повної стиглості темно-пурпурова, кисло-солодка, з приємним легким ароматом аличі, дуже смачна. Плоди достигають у другій половині липня, на тиждень–півтора раніше від Киргизької пречудової. Використовуються як свіжими, так і для приготування варення, джемів, компотів.

Великоплiднiшою й ароматнішою у порівнянні з Рясною є алича Озарк прем'єр. Її плоди за формою близькі до Рясної, вони рожево-фіолетові, м'якоть жовта, соковита, ніжна, солодка, зі слабкою кислинкою.

Якщо Киргизьку можна прищеплювати в крону дорослих дерев сливи багатьох сортів, то треба мати на увазі, що гібридна алича сумісна не з усіма сортами. Гарне, міцне зрощення виходить на Ренклоді зеленому й на аличі.

Щодо підщепи для великоплідної гібридної аличі, то абрикос погано сумісний з нею. Для неї як підщепу можна використовувати сіянці дикої аличі.

О. В. Пояреля,
пр. Дзержинського, 32,
м. Донецьк, 83014

Превікур® Енерджі – подвійна сила відомого Превікура!

Овочівникам давно відомо, що необхідною передумовою для високого врожаю є отримання здорової і сильної розсади.

Впродовж багатьох років вирішити це завдання їм допомагав препарат **Превікур®** від ТМ «Байєр Гарден». Могутня профілактична дія препарата проти кореневих гнилей (чорної ніжки) розсади, а також проти несправжньої борошнистої роси (на деяких культурах) поєднувалась у ньому з ефектом стимуляції росту рослин. Коренева масса розсади огірків, томатів, перцю, баклажанів, кавунів після поливу розчином **Превікуру** набагато перевищувала кореневу масу цих же культур, які не отримали препарата. За умови належного застосування препарата, ураження чорною ніжкою істотно знижується, а на огірках, кавунах і динях **Превікур®** можна застосовувати для обприскування зформованих рослин для профілактичного захисту від несправжньої борошнистої роси. Діюча речовина **Превікура** (**пропамокарб гідрохлорид**) має системні властивості — вона активно пересувається по рослині і під час поливу або обприскуванні швидко розподіляється по тканинах, забезпечуючи профілактичний захист. До недавнього часу овочівники не мали альтернативи такому успішному, надійному і перевіреному багаторічним досвідом засобу. Однак, ТМ «Байєр Гарден» не відмовлялася від спроб зробити обробку розсади ще більш дієвою. Підсумком багаторічних досліджень стала поява препарата **Превікур® Енерджі** у вигляді водорозчинного концентрату.

Мал. 1. Візуальне порівняння розсади, обробленої **Превікуром Енерджі** (зліва) з необробленим контролем.

Суттєво підсилити дію препарата вдалось, додавши до нього діючу речовину **фосетилат** (похідну від **фосетилу алюмінію**, відомого завдяки популярному препарату **Альєтт®**).

Це дозволило зберегти всі переваги старого **Превікуру** і додатково отримати нові корисні якості.

Фосетилат, як і **пропамокарб**, має подвійну дію на рослину.

Проникаючи до внутрішніх тканин і до провідної системи впродовж 30 хвилин, він розноситься по рослині у всіх напрямках, як по ксилемі (верх, до пагонів, що ростуть, і до листків), так і по флоемі (вниз, до коренів), і перешкоджає доступу інфекції шляхом пригнічення проростання спор і проникнення патогенна в рослину, а також шляхом блокування початкового розвитку міцелію. Однак, цим його вплив не обмежується.

Фосетилат (**як і фосетил**) є свого роду унікальним **імуностимулятором**. При застосуванні препарата **Превікур® Енерджі** спрацьовує ефект **набутого імунітету**. І оброблена рослина поводить себе так, немов би вона має природжену стійкість до захворювання.

Цей ефект тим більш цінний, бо до цього часу ще не знайдені штами несправжньої борошнистої роси, які були б резистентними до цього ефекту, тоді як ризик виникнення такої резистентності оцінюється як вкрай малоймовірним.

Мал. 2. Коренева система рослини огірка, обробленого **Превікуром Енерджі**.

Таким чином, **Превікур® Енерджі** виявляє **чотиристоронню дію** на патоген і культуру: дві діючі речовини з різними механізмами фунгіцидної активності плюс стимулюючий ефект **пропамокарба**, плюс імунізуючий ефект **фосетилата**. Все це дозволило значно підвищити ефективність **Превікура Енерджі** порівняно з відомим **Превікуром**.

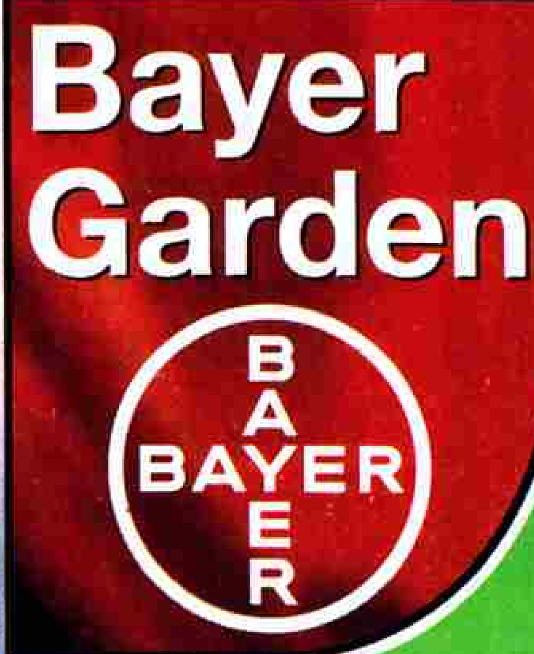
Не залишився збоку і перелік культур, на яких дозволено застосовувати новий препарат. В Україні він отримав реєстрацію як для промислового застосування, так і для роздрібного продажу населенню.

Превікур® Енерджі застосовується:

- для обробки проти кореневих гнилей розсади **огірків**, **томатів**, **кавунів**, **баклажанів**, **перцю** — двічі: після висіву насіння и повторно через 7-10 днів з нормою витрати 3 мл препарата на 2 л води на 1 кв.м (для перцю друга обробка – 6 мл/2 л води/1 кв.м);
- для обробки зформованих плантацій **кавунів**, **баклажанів**, **перцю** у відкритому і закритому грунті проти кореневих гнилей шляхом крапельного зрошення з нормою витрати 3 л/га і з максимальною кратністю обробок 2 в природньому грунті і 4 – на штучному субстраті;
- для обробки проти несправжньої борошнистої роси шляхом обприскування **огірків** у відкритому і закритому грунті — 2,5 л/га, з максимальною кратністю обробок 2.

Придбати препарат Превікур® Енерджі
в упаковці 10 мл (монодоза), 60 мл і 500 мл (флакони)
Ви можете в найближчому до Вас ТКЦ «Зелений Світ».

Ми допоможемо.

Довідки цілодобово:
0 800 500 188
(по Україні дзвінки з стаціонарних телефонів безкоштовні)
www.zelenysvit.com

КАМПСИС – надзвичайно декоративна ліана

Вертикальне озеленення не тільки гарне, але й корисне: виткі рослини не дають стінам перегріватися, затримують пил і поглинають шум. Їх можна успішно застосовувати для прикриття старої забудови, декорування й маскування малопривабливих господарських будівель: трансформаторних будок, водозабірних і вентиляційних колодязів, сміттєзбірників. Максимальне наближення до житла й піднімання на значну висоту зеленої маси листків, зменшення рівня міського шуму, що проникає з вулиці, – все це робить вертикальне озеленення незамінним для звукоізоляції квартир, особливо на верхніх поверхах.

До того ж озеленення вертикальних поверхонь, розташованих високо над землею, в інший спосіб неможливе. І якщо вам ще не доводилося вирощувати ліани, то обов'язково спробуйте – вони відкриють для вас абсолютно новий світ. Посадіть дивовижну невибагливу ліану – кампсис, яка має й декоративне листя, і дуже гарні суцвіття.

Свою назву кампсис одержав від скручування тичинкових ниток, і походить вона від грецького "kamptein" – гнути, згинати, скручувати. Існує два види цієї рослини: кампсис укорінюваний (Campsis radicans), родом з Північної Америки, і кампсис великоквітковий (Campsis grandiflora) – з Китаю. Рослина являє собою деревоподібну багаторічну ліану, здатну витягуватися до 15 м по вертикальній опорі. Цвіте кампсис із червня до першого приморозку.

В Україні як декоративну рослину кампсис культивують у Криму, в деяких західних областях, у Прикарпатті й досить широко в нас, на Закарпатті. В інших регіонах – рідше, зазвичай у ботанічних садах та дендропарках. Популярність кампсису зумовлена його високими декоративними властивостями й неабиякою невибагливістю. Морози кампсису не страшні, він досить зимостійкий. Але в лісостеповій частині України зимує під укриттям. За дуже суворої зими пагони можуть підмерзати, проте навесні молоді пагони виростають від основи й швидко обплітають опори. І навіть якщо кампсис все ж таки зрідка підмерзає, то на цвітінні це не позначається, воно в нього завжди рясне, тому що квітки формуються на пагонах поточного року.

Ця рослина не має специфічних хвороб і шкідників. Росте швидко, особливо на багатих та помірно зволожених ґрунтах. Легко витримує обрізування. Усе, що їй потрібно, – це сонячне місце й опора. Незамінний кампсис у декоруванні стовпів, сухих дерев та парканів. Може також рости у штамбовій формі й у вигляді чагарнику. Але якщо кліматичні умови не дозволяють культивувати кампсис у відкритому ґрунті, то за правильного обрізування він буде прекрасно виглядати як кімнатна рослина.

Існує тільки одна малесенька особливість: він являє світові свої перші листочки після зими тоді, коли для багатьох рослин пора пишного цвітіння вже закінчується. Очевидно, через цю особливість кампсису притаманна ще одна назва: "сплячa красуня". Тому після садіння саджанець, що видається мертвим, не слід поспіхом викопувати. Кампсис може довго виглядати безнадійно сухим, а потім раптово "прокидається".

Після повного пробудження пагонів потрібно видалити лише ушкоджені й слабкі. І, якщо рослині підійдуть усі умови, то вже в перші два роки можливий приріст до

10 метрів. Дає багато порослі, яку з успіхом можна використовувати для розмноження. До ґрунту кампсис невибагливий, але краще, якщо він не буде кислим і перезволоженим. Рослина може витримувати посуху, але для збереження декоративного виду й рясного цвітіння її потрібно регулярно поливати. Для нормального розвитку ліану найкраще розмістити із сонячного, південного або південно-східного боку будинку.

Позаяк ця ліана досить швидко розростається, обрізування також є необхідною умовою догляду. Виконувати його потрібно щороку й кардинально, залишаючи недоторканими лише здерев'янілі багаторічні пагони, які формують кістяк рослини. При цьому не варто побоюватися за цвітіння кампсису: суцвіття будуть утворюватися на нових однорічних пагонах. При бажанні цій рослині можна надати найрізноманітнішої форми, тому що вона добре витримує і зелене обрізування.

Розмноження кампсису

Кампсис легко розмножується насінням, кореневою порослю, живцями – як зеленими, так і здерев'янілими, відсадками. Дорослі рослини зазвичай дають рясну кореневу поросль, яку можна розсаджувати, коли вони перебувають у стані спокою. Це кращий спосіб для розмноження, після якого знову відсаджений саджанець може почати цвісти через 2–3 роки. Поросль краще викопувати зі шматком кореня й відразу ж висаджувати на постійне місце.

Зелені живці нарізують у червні–липні з центральної частини пагонів. На живці залишають 2–3 листочки, на дві третини їх укорочують для кращого приживлювання (зменшується випаровування) і садять живці похило в пухкий, родючий ґрунт у напівзатінку. Після садіння ґрунт бажано замульчувати тонким шаром органіки (я використовую скошену газонну траву) для зменшення випаровування вологи, а саму грядку прикрити поліетиленовою плівкою (плівка не повинна торкатися живців). Замість плівки можна використовувати обрізані пластикові пляшки з-під будь-якого напою. Приживлюваність зелених живців – близько 90%.

Здерев'янілі живці кампсису нарізують узимку або напровесні з пагонів минулорічного приросту, садять похило. Можна посадити їх відразу на постійне місце, позаяк приживлюваність здерев'янілих живців майже стовідсоткова.

Розмноження кампсису відсадками зручно застосовувати для пагонів, розташованих низько над землею. Здерев'янілі або зелені пагони досить легко пришпилити до землі. Треба стежити, щоб ґрунт під час укорінення пагонів постійно був вологий, тоді за сезон пагони кампсису добре вкоріняться. Навесні наступного року їх відокремлюють від материнської рослини й садять на постійне місце. Розмножений відсадками кампсис розвивається дуже швидко.

Насінням доцільно розмножувати лише які-небудь рідкісні сорти кампсису, коли немає можливості розмножити іншим способом. Його слід висівати восени. За весняної сівби обов'язкова стратифікація, інакше насіння зійде через рік. Стратифіковане насіння висівають на розсаду в березні у пухкий ґрунт на глибину 5 мм і поливають у міру його підсихання. Приблизно через місяць з'являються сходи, яким потрібно відвести сонячне місце на підвіконні. Коли відступить останній заморозок і в саджанців буде по 5–6 справжніх листочків, їх можна сміливо висаджувати на постійне місце.

Можна стратифіковане насіння висівати в другій половині квітня у відкритий ґрунт, сходи з'являються через 3–4 тижні. У перший рік окремі сіянці можуть сягати у висоту 1 м, розвивають потужну кореневу систему. Вирощені з насіння рослини зацвітають лише на 7–8-й рік, у той час, як укорінені живці, взяті зі старого екземпляра, що рясно цвіте, – на третій рік. Посадіть цю гарну рослину й вона допоможе вам втілити безліч цікавих ідей у власному саду.

Ю.В. Марущак,
вул. Корятовича, 2, кв. 15,
м. Виноградів,
Закарпатська обл., 90300

Годівля овець

Органи травлення в овець пристосовані до перетравлювання об'ємистих кормів. Але за своєю природою вівці – пасовищні тварини, вони гірше, ніж інші тварини, витримують тривале стійлове утримання і краще за всіх використовують пасовища навіть з бідною рослинністю. Завдяки міцним і сильним кінцівкам вівці під час випасу можуть робити тривалі переходи.

У зимовий період основним кормом для овець є сіно. Краще за поживністю сіно конюшинове або інших бобових культур, багатих на білкові та мінеральні речовини. Поживний корм – і сіно злакових трав. Але сіно кислих злаків (осока, ситники) зовсім непридатне для овець, особливо для молодняку. Тривале годування таким сіном може спричинити падіж поголів'я. Добре поїдають вівці полинове й дрібностеблове суходольне сіно. Непридатне для них сіно лісове та грубостеблове (хвощі, очерети).

Середня добова норма сіна для матки – 2 кг. П'яту – третю частину сіна можна замінити м'якою соломою або половою. Краще за інших тварин вівці поїдають вівсяну, пшеничну, яру солому, а також солому бобових трав. Солому і полову остистих злаків треба заздалегідь запарювати. Тонкорунним і напівгрубововним вівцям не можна давати гречану солому.

Дуже добре поїдають вівці гілковий корм у вигляді віників з гілок берези, липи, акації. Віники (молоді пагони з листям) заготовлюють у червні – липні.

Кращим концентрованим кормом для овець вважається овес. Ячмінь же їм дають у вигляді дерті (подрібнений) або в суміші з іншими кормами. Довго годувати овець одним ячменем не можна, бо від нього тварини швидко жиріють.

Молоднякові і підсисним вівцематкам як концентрати краще за все давати висівки. А як високобілковий корм їм можна згодовувати борошно з гороху, вики та інших бобових культур.

Коренеплоди особливо доцільно згодовувати вівцям м'ясо-вовнового напрямку, а також вівцям романівської породи. Дуже корисний соковитий корм для суягних та підсисних вівцематок, молодняку, що росте. Щоб від вівці отримувати багато вовни й овчину високої якості, необхідно давати їй мінеральні корми: куховарську сіль, крейду, кісткове борошно. У домашніх умовах кісткове борошно можна приготувати самим. Для цього кістки пропалюють і дрібно товчуть, стежачи, щоб у борошні не було великих і гострих осколків.

Годуючи поживними грубими кормами, крейду і кісткове борошно вівцям можна не давати, оскільки необхідну кількість кальцію і фосфору вони отримують із сіна. Якщо випасаєте на гарному пасовищі, підгодовувати крейдою і кістковим борошном також не потрібно.

Мінеральні корми мають особливо велике значення для годування молодняка, суягних і підсисних маток. Річна потреба на одну вівцю: солі – близько 3 кг, крейди і кісткового борошна – по 1,5–2 кг.

На початку зимового періоду овець годують грубими кормами найвищої якості, щоб під час переходу із зеленого на сухий корм тварини не втратили вгодованість. Пізніше можна використовувати менш поживні корми: віники, полову, яру солому, низькосортне сіно, а найпоживніші корми залишити на найхолодніший період, що, зазвичай, збігається з другою половиною суягності вівцематок. Для годівлі валухів (кастровані барани) і ялових маток можна використовувати менш поживні корми.

За неякісного годування суягних маток гальмується розвиток плоду, ягнята народжуються слабкими, самі матки стають маломолочними. Недостатньо повноцінне годування підсисних маток також знижує їхню молочність і позначається на розвитку ягнят, оскільки в перші три – чотири тижні ягнята годуються тільки молоком матері.

Романівським маткам, які мають трьох–чотирьох ягнят, норму концентрованих кормів треба збільшити до 600 г на день.

У другу половину підсисного періоду відбувається закономірне зниження молочності маток, тому кількість кормів їм можна зменшити на 15–20% порівняно з нормою, споживаною маткою у першу половину підсосу.

Годування ягнят

З 15-денного віку ягнятам дають листочки якісного гілкового корму, а двотижневим і сіно. Починаючи з три–чотиритижневого віку ягнят треба привчати до концентратів. У цьому ж віці їх випускають на пасовище. Вдень ягнят один–два рази підгодовують, а на ніч залишають з матками. У цей період ягнятам потрібно давати мінеральну підгодівлю – крейду, сіль, кісткове борошно.

Відлучають ягнят від маток, зазвичай, у віці трьох – чотирьох з половиною місяців. Після відлучення їх треба особливо добре годувати, даючи за добу по 200–300 г комбікорму, 1,5–2 кг якісного сіна, по 2–2,5 кг соковитих кормів. Якщо ж годувати лише одним сіном, то сповільнюється ріст молодняка, вовна росте поволі і буває невисокої якості.

Годують ягнят чотири рази на добу: о 6 годині ранку – сіно, о 10 годині, після напування, – концентрати і сіно, о 3–4 годині дня – соковиті корми і сіно, о 7–8 годині вечора – концентрати і сіно.

Годування дорослих валухів та ялових маток

Ця група овець найменш вибаглива до кормів. Основними кормами в зимовий період для валухів та ялових маток є сіно, солома, полова. Необхідно також регулярно давати сіль. Валухам і дорослим маткам достатньо щодня давати по 2 кг грубих кормів (1 кг сіна, 1 кг соломи або полови). У дуже холодну погоду треба збільшити на 400–500 г.

Годування баранів-плідників

Кращий корм для баранів-плідників – овес, ячмінь (подрібнений) і сіно високої якості. Взимку в непарувальний період баранам дають на добу по 2 кг поживного сіна (1 кг можна замінити ярою соломою), 3–4 кг картоплі і 0,5 кг концентратів.

Куховарська сіль завжди має бути в годівниці. У парувальний сезон на додаток до сіна або зеленого корму дають по 1 кг суміші концентратів (овес, подрібнений ячмінь, горох). Підготовку баранів до злучного сезону починають за один – півтора місяця.

Відгодівля овець

Щоб отримати баранину високої якості та у великій кількості, овець потрібно спеціально відгодовувати. Відгодоване 5–6-місячне ягня важить 40–45 кг. Ягнят, призначених на забій, посилено підгодовують ще в час підсисного періоду, а відлучають їх у 4-місячному віці. Відгодовують молодняк на сіні, соковитих і концентрованих кормах. В останній період відгодівлі кожній тварині дають на день по 600 г концентратів. Найкраще відгодовувати ягнят листопадового–грудневого окотів. Молодняк пізньозимового і весняного окоту спеціально відгодовувати недоцільно.

Таких ягнят після відлучення залишають на пасовищі, підгодовують концентратами (по 100–200 г на добу) й до кінця осені, у віці восьми–дев'яти місяців забивають. Їхня жива маса в цей час становить 50–55 кг.

Для відгодівлі в стійловий період використовують переважно грубі й соковиті корми з невеликою добавкою концентратів. На одне ягня у середньому за добу витрачається 1,5 кг сіна, 2 кг соковитих кормів та 200 г концентратів. У перший період відгодівлі норму концентратів трохи зменшують, а в останній період – збільшують. Жирну баранину й сало можна отримати, відгодовуючи дорослих овець: старих або ялових маток і валухів.

Вівці, яких відгодовують узимку, добре та у великій кількості поїдають сіно. Якщо заготовлено лугове сіно із злакових та бобових трав, то відгодівля відбуватиметься швидко, з належними приростами. Солому й полову під час відгодівлі застосовувати не слід. З-поміж концентрованих кормів кращі результати дає ячмінь. Дорослій вівці в період відгодівлі дають 1,5–2 кг сіна, 2–2,5 кг соковитих кормів, 200–300 г концентратів.

Техніка годування овець

Годують овець, зазвичай, у спеціально обладнаному місці – загоні. На свіжому повітрі вівці охочіше поїдають корми. Добову норму кормів треба розділити на три–чотири рази. За частого згодовування вівцям невеликих порцій краще відбувається процес перетравлювання, менше залишається нез'їдених кормів.

Порядок згодовування кормів може бути такий: спочатку дають концентрати, потім соковиті і в останню чергу – грубі корми. Якщо основу раціону складають грубі корми, то компоненти краще роздавати в такому порядку: в першу чергу грубий корм, потім соковитий, після чого овець напувають. Після напування їм дають концентрати, а потім знову грубий корм. За правильного режиму годування вівці увесь час залишаються спокійними. На ніч вони повинні бути добре нагодовані.

Сіно вівцям потрібно класти в ясла. Завдяки цьому економляться корми й не засмічується вовна. Підпускати овець до стіжків сіна не слід.

Потрібно мати на увазі, що дрібно розмелене зерно вівці їдять неохоче, воно забиває їм ніздрі, а в роті утворюється в'язка маса, яку важко ковтати.

Коренеплоди вони добре їдять і цілими, але все ж краще давати їх подрібненими. Подрібнені коренеплоди посипають концентрованими кормами або дають разом із сіном. Годівниці потрібно тримати в чистоті, оскільки вівці погано їдять забруднений корм.

Години для годування овець можна встановити такі:

- 7–8 година ранку – роздача сіна;
- 9–10 година – роздача грубих та соковитих кормів, напування;
- 17–18 година – роздача концентратів і сіна.

Взимку овець напувають у найтепліші години дня. Особливо не повинні відчувати нестачі в питній воді тварини на відгодівлі й підсисні матки. За годування сухими кормами в холодну погоду вівця випиває по 1,5–2,5 л води, а в теплу погоду – значно більше.

Де пасти овець

Їх не можна випускати на низинні, вологі та болотисті ділянки. За випасання на таких місцях тварини уражуються глистами, ратичною гнилизною й іншими хворобами. Найпридатніші для овець суходольні ділянки з дрібним, різноманітним травостоєм. Починають пасти овець після того, як трава відросте на 8–10 см і земля добре просохне. У перші дні овець пасуть удень, після підгодівлі сіном. Через п'ять–шість днів їх можна починати пасти вранці, також після годування сіном.

Навесні та восени, коли випадає холодна роса, а дні неспекотні, овець випасають тільки вдень. Влітку їх виганяють на пасовища, не чекаючи висихання роси. У години надмірної спеки їх заганяють у затінок. Щоб тримати вівцю тільки на зеленому кормі, необхідно забезпечити їй перебування на пасовищі по 14–16 годин на день. За цей час підсисні матки можуть з'їсти 12–15 кг трави, барани – 14–16, ягнята від дво- до чотиримісячного віку – 2, молодняк до року – 5–7 кг.

Протягом усього літнього періоду овець напувають водою один раз на день, але під час спеки підсисних маток і ягнят після відлучення напувають двічі, зазвичай, після обіднього відпочинку. Вівцям на випасі трохи обмежують даванку води.

Необхідно враховувати, що потреба в мінеральній підгодівлі в овець влітку трохи вища, ніж узимку, тому сіль треба давати постійно – по 5–10 г на голову за день після напування водою.

Поради зоотехніка ***Миколи Переверзєва***
записала ***Галина Коваленко***

Готуємося до пасовищного сезону

Для фермерів, які утримують велику рогату худобу, виведення тварин на літні пасовища – напружена та відповідальна пора. Літнє утримання худоби на природних пасовищах є надійним заходом профілактики хвороб, воно необхідне для збагачення організму вітамінами, макро- й мікроелементами. Під пасовищем або вигоном слід розуміти відведену земельну ділянку, рослинність якої використовується для випасання худоби. Пасовища – джерело дешевого і найціннішого зеленого корму.

Науковими дослідженнями встановлено: за пасовищного утримання продуктивність худоби підвищується на 25–40%, якість продукції значно краща, а собівартість на 20–30% нижча, ніж за стійлового утримання. Рослинність складається з багаторічних трав, практикуються й культурні пасовища, на яких висівають бобово-злакові або однорічні кормові культури.

Перед вигоном тварин на пасовище поголів'я підлягає ветеринарно-санітарному огляду, яким визначають його вгодованість, наявність ектопаразитів, стан шкіри, молочної залози та ратиць.

За необхідності здійснюються відповідні лікувальні обробки та розчистки рогів, у корів на 1,2–2 см спилюють кінці гострого рогу. Профілактичні й лікувальні обробки виконують за участю лікарів ветеринарної медицини згідно протиепізоотичного плану населеного пункту.

Громада вулиці чи села створює спеціальну комісію за участю фермерів і зооветеринарних спеціалістів, які повинні оглянути пасовище з урахуванням продуктивного випасання на ньому худоби. Перш за все слід звернути увагу на те, щоб на ґрунті не було колючих або ріжучих предметів, які могли б травмувати тварин, а якщо такі виявлені, їх видаляють за межі пасовища та знешкоджують.

Пасовище повинно бути на відстані не менше 300 м від проїзних доріг і заболоченої місцевості, яка може стати джерелом гельмінтних хвороб. А тому особливої уваги слід надати вимогам до місць водонапування та тирлування тварин. Обладнують водопої біля річок, струмків, ставків так, щоб одночасно могла напитися більша частина стада. У спеку потреба у воді збільшується в 2,5 раза.

Для вибору такого місця визначають санітарні умови водоймища. Вода в ньому не повинна забруднюватися сміттям, гноївкою, стічними водами. Не рекомендується напувати тварин у місцях, де поруч розташовані підприємства, що переробляють сировину тваринного походження, пункти забою тварин, скотомогильники, а також ветеринарні установи.

Випас корів починають з оцінки щільності росту травостою. Однак, перед вигоном тварин слід перевірити на ділянці наявність отруйних трав (лютики, блекота чорна, чистотіл, болиголов, гірчиця польова, буркун, пасльон чорний). Їх зривають і виносять за межі пасовища.

Клінічні ознаки отруєння рослинами різні, проте майже завжди проявляються значним виділенням слини, проносом, хиткою ходою, судомами, розширенням зіниць очей і залежать від отруйності алкалоїдів, що містився в тій чи іншій рослині. У таких випадках слід запросити для огляду пасовища й тварин, які отруїлися, лікаря ветеринарної медицини і здійснити спеціальні лікувально-профілактичні заходи.

На пасовище виводять худобу лише тоді, коли температура повітря прогріється до 10°С. У перші дні вигону тварин бажано, щоб погода була не дуже сонячною, з поступовим збільшенням перебування худоби на пасовищі протягом 6–10 днів. Це сприятиме поступовому звиканню до поїдання зеленої маси. Різкий перехід до поїдання зеленого корму може призвести до виникнення шлунково-кишкових захворювань. Не слід виганяти худобу на пасовище голодною, а тому її перед цим трохи підгодовують. Важливо, щоб уранці з травостою спала роса й особливо це небезпечно, коли на пасовищі багато люцерни, конюшини, буркуну, які можуть спричинити здуття.

Пасовища розбивають на ділянки, на кожній з яких худобу пасуть не більше 5–6 днів. Це сприяє кращому відновленню травостою та профілактиці зараження гельмінтами.

У полудень, коли повітря стає спекотним, для корів бажано відвести ділянку лісу чи лісонасадження для місця відстою й відпочинку до встановлення необхідної для організму температури.

Дуже важливо, щоб до стада не були залучені тварини, хворі на хронічні заразні хвороби (туберкульоз, лейкоз) та носії гельмінтозів, які будуть потенційними джерелами хвороб для здорових тварин. Для цього спеціалісти ветеринарної медицини проводять з пастухами інструктаж і надають відповідну інформацію, які тварини мають бути пролікованими або утримуватися у господарствах власників та згодом відправлені на забій.

Впровадження цих рекомендацій забезпечить одержання дешевої продукції та збереження здоров'я тварин.

А.С.Букреєв, *зоотехнік*

Л.К.Волинець, *лікар ветмедицини*

Напувалка-годівниця для курчат з ПЕТ-пляшок

Здавна у народі вважається, що мешканці сільської місцевості обов'язково повинні утримувати якусь живність. Адже, погодьтеся, без свійських тварин сільське подвір'я виглядає сирітським і навіть неповноцінним. Принаймні, я завжди дотримувався такої думки.

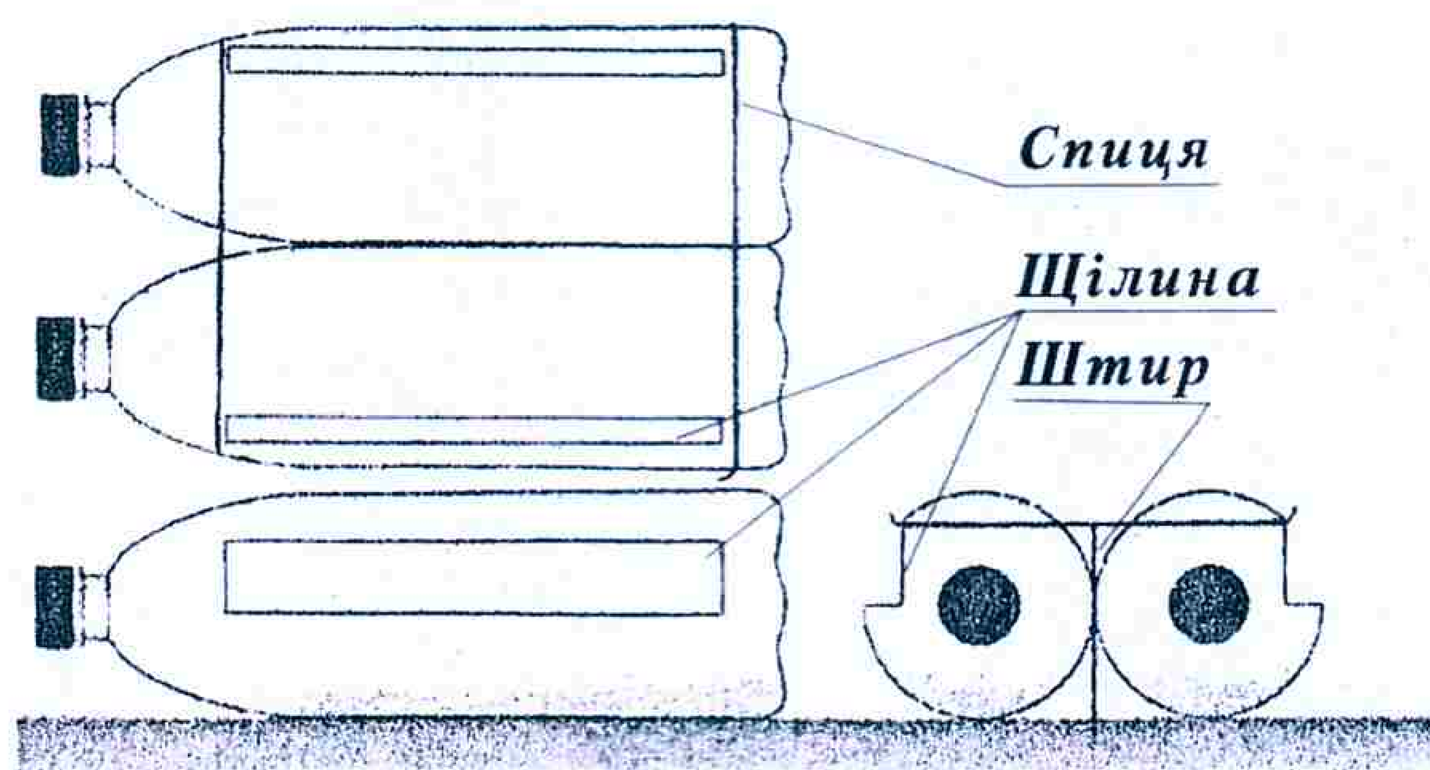
Спочатку у мене були коза, гуси, качки і кури, а ще дві кішки та песик. Однак із козою довелося розпрощатися, бо я не зміг із нею "порозумітися" – аж надто норовливим характером вона відрізнялася. Крім того, ця тварина потребує постійного догляду: її необхідно кілька разів на день поїти, годувати, доїти, а в мене на це бракувало часу і сил. Згодом довелося позбутися й інших "мешканців" моєї садиби. Зокрема, через те, що молоденьких гусенят і каченят час від часу пожирала вічно голодна собача зграя сусіда. Коли мені остаточно набридло годувати чужу псарню, перестав утримувати гусенят із каченятами.

Залишилися в мене лише курочки, без яких у господарстві ніяк не можна. Тим більше, що з ними, зазвичай, особливих проблем ніколи не було: поставив води, насипав корму і чекай, коли знесуть яйце.

Трохи більше клопоту завдавали курчата, бо вони маленькі, тому потребували більшої уваги. Крім того, їм потрібні були напувалки й годівниці невеликого розміру, а таких у мене тоді не було.

У нашому селі, зазвичай, курчат годують пшоном, а напувалки для них влаштовують із півлітрової банки, яку перевертають і ставлять у блюдце з водою. Слід зазначити, що це дуже поширений, але досить недосконалий спосіб: води в таку напувалку вміщується мало, баночка нерідко перекидається, тому доводиться часто заходити до курника, щоб поправити її.

Звичайно, можна було б придбати в магазині готову напувалку, виготовлену аналогічно, але з пластмаси. Однак мене цей варіант не дуже влаштовував, тому я вирішив самотужки змайструвати її за власною конструкцією. Питання, з яких матеріалів робити напувалку, переді мною не стояло: звичайно ж, з ПЕТ-пляшки, якій у наш час кмітливі господарі знаходять чимало варіантів застосування у власній садибі.

Напувалка-годівниця з ПЕТ-пляшок.

Проблема полягала в іншому: як саме виготовити напувалку? Трохи поміркувавши, вирішив зробити "спарену", тобто подвійну конструкцію. Взяв дві 1,5-літрові пляшки, закрутив на них кришки, а вздовж бічних стінок прорізав щілини завширшки приблизно 3 см. Потім двома прутками з двоміліметрового дроту з обох боків проштрикнув ПЕТ-пляшки у верхній частині і загнув кінці, міцно з'єднавши пляшки між собою. Вийшла незвична, але досить стійка до перекидання конструкція. В одну з цих пляшок я насипав корму, а в іншу налив води і поставив перед курчатами.

Води і корму вмістилося в них стільки, що десятьом курчатам вистачало на тиждень. А от господарям, які вирішать скористатися цією напувалкою-годівницею для годівлі гусенят і каченят, доведеться частіше поповнювати запаси корму і води, бо ці пташенята споживають більше, ніж курчата.

У міру росту курчат мені довелося замінити півторалітрові пляшки на дво- і трилітрові, одночасно збільшивши ширину щілини у пляшках, а потім і кількість таких напувалок-годівниць.

Насамкінець зазначу, що мені було дуже цікаво спостерігати, як їли пташенята – вони ходили по колу, як у цирку: поїдять корм з однієї пляшки, заходять з іншого боку, щоб попити, а коли поп'ють води, переходять до годівниці, щоб знову поїсти, і так постійно. Оскільки зрослі пташенята інколи зрушували легку конструкцію з місця, то я закріпив її за допомогою двох відрізків дроту, встромлених у землю.

П.Д. Чорнобай,
с. Вознесенське Черкаської обл.,
petrochornobay1@rambler.ru

Рецепти до свята

Шановна редакція улюбленого журналу!

Журнал "Дім, сад, город" мені відомий давно – мої батьки його передплачують багато років. Я одружений і маю окреме господарство. Мої батьки дуже цінують цей журнал. Ось тому і я передплатив "Дім, сад, город". Ми з дружиною вже добре навчилися куховарити завдяки рецептам із журналу.

Тож і я вирішив прийняти участь у конкурсі, аби порадити чоловікам, що приготувати до 8 Березня.

Петро Бондар,
м.Ульянівка, Кіровоградська обл.

Шашлик у томатному соусі

Як відомо, шашлик жіночих рук не терпить. Якщо хочете приготувати шашлик несподівано для дружини, то раджу використати п'ятилітрову пластикову пляшку з-під питної води, тому що зникнення каструлі дружина одразу помітить.

Крім пляшки, треба мати: 4 кг м'яса, 2 кг цибулі, томатний соус "Лагідний", сіль.

М'ясо на шашлик потрібно замаринувати за добу до приготування. Нарізати шматочками, щоб вільно увійшли у горловину пляшки. Туди ж додати цибулю, нарізану кільцями. Залити все томатним соусом. Можна додати трохи кип'яченої води. Час від часу пляшку треба струшувати. Перед тим, як смажити м'ясо, верхню частину пластикової пляшки треба зрізати гострим ножем. М'ясо нанизати на шампури або дерев'яні шпажки, чергуючи з цибулею. Смажити на відкритому вогні, вірніше, на вугіллі, що залишилося.

Ті, хто любить гостре, можуть використати у процесі їжі соус "Для шашлику".

Риба у фользі

Треба мати: 2–3 коропи, моркву, цибулю та лавровий лист.

Свіжу рибу випатрати, помити, але луску не чистити. Рибу поперчити, посолити, у черевце покласти очищену цибулину, моркву та один лавровий лист. Загорнути у фольгу і покласти в гаряче вугілля, на якому смажили шашлик. Смажити 20–30 хв. Не сумнівайтесь: ваша дружина, її подруги та ваші друзі будуть задоволені.

Шановні чоловіки! Увечері можете знову здивувати своїх дружин кулінарним хистом, приготувавши вечерю за наступними рецептами. Адже готують всі!

Яєчні рулетики

Треба мати: 10 яєць, 0,5 кг сметани, 0,5 кг солодковершкового сиру, олію за потребою, 4 сосиски, 1 пучечок кропу, 4 великих зубки часнику, майонез, кетчуп та зелень для прикрашання.

Яйця і сметану збити блендером або ж вручну до однорідної маси. Підсмажити омлети на олії. Щоб омлет був пишним, можна додати дрібку соди. Поки омлети холонуть, готуємо начинку. Часник пропускаємо через часникодавку, промиту та підсушену зелень кропу дрібно січемо і додаємо в сир. Вимішуємо, додаємо майонез і цією начинкою змащуємо омлети. Кладемо сосиску і згортаємо тугим рулетом. Ставимо у холодильник на 1 год., а потім нарізаємо скибочками по 2–3 см, викладаємо на листочки салату, прикрашаємо кетчупом, свіжими огірками, якщо є, або листочками петрушки.

Салат "Весняне сонечко"

Треба мати: одне філе курячої грудинки, 6 яєць, 2 свіжих або маринованих огірки, 2 варених морквини, 1–2 солодкі перці (якщо немає, то без них можна обійтися), 200 г твердого сиру, майонез.

Куряче філе відварюємо, охолоджуємо і нарізаємо кубиками. Додаємо майонез, перемішуємо, в разі потреби – досолюємо. Викладаємо м'ясо на невелике блюдо. Відварені яйця чистимо, відокремлюємо білки від жовтків. Натираємо білки на тертушці з великими вічками і викладаємо другим шаром на куряче м'ясо. Відварену моркву чистимо і натираємо на тертушці з середніми отворами. Викладаємо на блюдо третім шаром. Змащуємо майонезом. Огірки нарізаємо маленькими кубиками. Якщо є перець, його також нарізаємо маленькими кубиками. Зверху тремо сир. Злегка змащуємо майонезом і зверху тремо на мілкій тертушці жовтки.

Торт нашвидкуруч

Треба мати: 1–2 пакети пісочного печива, банку згущеного молока, роз'ємну форму для торта.

Печиво пропускаємо через м'ясорубку, заливаємо згущеним молоком, вимішуємо, виливаємо у форму і виносимо на 10–12 год. на холод. Зранку цівкою згущеного молока пишемо "З 8 березня!" і вітаємо дружину.

Нашій родині дуже подобається журнал "Дім, сад, город". Ми передплатили його на 2012 рік. Мені 28 років, та я вже маю п'ятеро дітей. Аби нагодувати велику родину, доводиться часто і багато готувати різні страви. Хочу запропонувати вам свої рецепти, якими часто користуюся.

З повагою ***Тетяна Сеніна,***
с. Височне, Волинська обл.

Салат "Крабові палички "під шубою"

Треба мати: 5–6 яєць, 250 г крабових паличок, 50 г вершкового масла, 1 зелене яблуко, 200 г майонезу, 1 плавлений сирок "Дружба", 1 цибулину.

Яйця зварити, охолодити, відокремити білки від жовтків. Білки натерти (тертушка має бути з досить великими отворами) у неглибоку тарілку. Рівномірно розрівняти. На білки викласти дрібно посічену цибулину. На цибулину натерти плавлений сир, рівномірно розподілити його по тарілці. На сир натерти охолоджене вершкове масло, а на масло – майонез, але не весь, а приблизно 50 г. Крабові палички нарізати соломкою і викласти на майонез. Зверху на крабові палички натерти очищене яблуко і швидко, щоб яблуко не потемніло, залити салат майонезом, а зверху присипати тертими жовтками. Такий салат дуже подобається дітям.

Гуляш з капустою

Треба мати: 600 г м'яса, 4 столових ложки смальцю, 4 середнього розміру цибулини, 1 кг капусти, 1 столову ложку томатного соусу, 1 чайну ложечку меленого червоного перцю, сіль, лавровий лист та чорний перець кладемо за смаком.

М'ясо нарізати невеликими шматочками, підсмажити на смальці, додати подрібнену цибулю, капусту і, час від часу помішуючи, смажити до напівготовності. Потім додати спеції, сіль, томатну пасту. Залити киплячим бульйоном, а якщо бульйону немає, то окропом так, щоб капуста була покрита. Тушкувати під кришкою до готовності.

Морквяні котлети

Треба мати: 600 г моркви, 4 столових ложки манної крупи, 3 столових ложки панірувальних сухарів, 3 яйця, 1 столову ложку цукру, олію для смаження, сіль.

Підготовлену моркву натерти на тертушці з маленькими отворами. Додати сіль, цукор, манку і яйця. Все ретельно вимішати. Зробити невеличкі котлетки, обваляти їх у сухарях і смажити на олії. Подавати котлети зі сметаною.

Торт із моркви

Треба мати: 1 склянку моркви, натертої на тертушку з малими отворами, 2–3 яйця, 100 г маргарину або 4 столових ложки рафінованої олії (щоб без запаху), один пакетик ваніліну, цедру одного лимона, 1 чайну ложечку з верхом погашеної лимонним соком соди. Додаємо борошна стільки, щоб тісто було, як густа сметана.

Натерту моркву змішати з цедрою лимона. Яйця збити з цукром і вилити до моркви. Додати маргарин чи олію, погашену соду, ванілін та борошно. Ретельно вимішати. Тісто вилити у змащену й посипану борошном велику, але не дуже глибоку форму. Випікати за температури 180–200°С до готовності. Бісквіт вийняти з форми, коли охолоне, і розрізати за бажанням на 2–3 коржі. Коржі перемастити сметанним кремом. Сметану треба збити з цукром.

Торт на сковороді

Треба мати: половину пачки маргарину, 0,5 склянки цукру-піску, 3 столових ложки рідкого меду, 3 яйця, 1 чайну ложечку соди, погашеної оцтом, 1 пакетик ваніліну, сіль на кінчику ножа. Борошна додати стільки, щоб тісто було некруте.

Тісто розкачати дуже тоненько і вирізати коржі по розміру сковороди. Випікати на сковороді без олії. Смажити з обох боків до світло-коричневого кольору. Сковорода має бути такою, щоб до неї нічого не прилипало. Якщо немає спеціальної сковороди, можна використати звичайну, але нагріту сковороду треба натерти 2–3 ложками кухонної солі, а потім сіль змести зі сковороди. У цьому випадку коржі прилипати не будуть. Коржів має бути 15–20 штук.

Готуємо крем: 700 г сметани збиваємо з цукром. Щоб крем був густішим, можна додати згущеного молока. Один корж відкладаємо для посипання торта.

Коржі перемазуємо товстим шаром крему. Викладаємо один на одного. Боки торта обсипаємо крихтами з подрібненого коржа. Щоб торт був ніжнішим, перед тим, як змащувати кремом, кожен корж можна змочити теплим молоком. Торт має настоятися одну ніч.

Печиво "Метеорит"

Треба мати для тіста: 250 г маргарину, 100 г сметани, 2 склянки борошна.

Треба мати для помадки: 4–5 столових ложки молока, 2 столових ложки какао, 1 склянку цукру, вафлі для посипання.

Маргарин натерти на тертушці, додати сметану і борошно, замісити тісто і розділити його на тридцять кульок. В середину кожної кульки вкласти горішок арахісу чи родзинку і спекти в духовці.

Змішати какао та цукор, влити трохи молока й поставити на вогонь. Постійно помішуючи, влити решту молока. Варити, постійно помішуючи, 10–15 хв. Вафлю натерти на тертушці і теплі кульки-метеорити вмочити в помадку, а потім обкачати у вафлі.

Швидко і смачно!

Енвідор® —
Скажемо кліщам «ні»!

Рослиноїдні кліщі є одними з найнебезпечніших шкідників плодових та овочевих культур. Щороку в світі на боротьбу з ними витрачається майже півмільярда доларів.

Наявність чималих площ яблуневих насаджень, винограду, овочевих культур у приватному секторі і зростаючі вимоги до їхньої продуктивності і якості продукції, роблять проблему захисту від кліщів більш ніж просто актуальною. А різноманітний видовий склад шкідливих кліщів, які почувають себе комфортно в наших кліматичних умовах, їхня здатність блискавично розмножуватись протягом сезону і пристосовуватись до традиційних препаратів вимагають стратегічного підходу і використання нових рішень у технології захисту.

Червоний плодовий кліщ
Бурий плодовий кліщ
Хижий кліщ *(Typhlodromus reticulates)*
Ушкодження виноградним зуднем

Наші кліщі-шкідники поділяються на дві морфологічні групи. До першої відносяться **павутинні і бурі кліщі**. Вони живуть і харчуються відкрито на листі, дорослі особини і німфи мають 4 пари ніг (личинки, що виходять з яєць – 3 пари) і достатньо рухливі. Другу групу складають представники родини **галлових кліщів**. Ці мікроскопічні істоти мають усього 2 пари ніжок і живуть в наростах (галлах) які утворюються на рослинах в місцях пошкодження.

Представниками першої групи є **бурий плодовий кліщ** *(Bryobia redikorzevi)*, **глодовий кліщ** *(Tetranichus viennensis)* на плодових, переважно на яблуні; близький до останнього **червоний плодовий кліщ** *(Panonichus ulmi)* – багатоїдний вид, що пошкоджує різноманітні плодові і лісові культури, **павутинний кліщ** *(Tetranychus urticae)*, здатний харчуватися на багатьох культурах, від бавовни до овочів і винограду, та деякі близькі види.

До другої групи відносяться **виноградний зудень** *(Eriophyes vitis)*, **грушевий галовий кліщ** *(Eriophyes pyri)* і **смородинний бруньковий кліщ** *(Eriophyes ribis)*, харчові пристрасті яких зрозумілі з їхніх назв.

Успіху боротьби з кліщами (особливо павутинними) перешкоджають кілька факторів. По-перше, різні види, присутні, зокрема, на яблуні, зимують в різних фазах. По-друге, в розвинутій популяції зазвичай одночасно живуть і харчуються особини всіх стадій розвитку. І, нарешті,– за сприятливих умов кліщі дають від 4 до 8 поколінь. При підвищенні температури період розвитку окремої генерації скорочується з 40 до 10 днів, і потомство однієї-єдиної самиці може досягнути 20 мільйонів!

З вищенаведеного виходить, що боротися з кліщами краще в той період, коли популяція не досягла піку чисельності, і бажано використовувати препарати, які контролюють максимально широкий спектр життєвих форм шкідника.

Не слід забувати і про наших природних помічників. Ворогами кліщів-фітофагів є їхні хижі родичі, наприклад, кліщі з роду *Typhlodromus*. Ці активні мисливці здатні підтримувати чисельність шкідників на безпечному рівні, якщо не перевищується поріг хижак/жертва, який в нашому випадку дорівнює приблизно 1/10. Але як тільки співвідношення змінюється на користь шкідника, іде стрімкий спалах чисельності, і всіх гастрономічних зусиль хижака недостатньо для його приборкання.

Таким чином, вимоги до сучасного акарициду – бути активним проти більшості фаз розвитку шкідника і водночас безпечним для їхніх природних ворогів.

В повній мірі їм відповідає препарат **Енвідор® 240 к.с.** від ТМ «Байєр Гарден»

Інноваційна діюча речовина **спіродиклофен** належить до нового хімічного класу **кетоенолів** (тетронікові кислоти). Препарати цієї новітньої хімічної групи є тільки в асортименті компанії «Байєр». **Енвідор®** впевнено контролює на багаторічних культурах практично всі види шкідливих кліщів.

На зерняткових, крім того, **Енвідор®** ефективний проти деяких сисних комах, наприклад проти **грушевої медяниці** *(Psylla piri)*, **комоподібної щитівки** *(Lepidosaphes ulmi)* і деяких видів **цикадок**.

Завдяки новому механізму дії – блокуванню синтезу ліпідів – **Енвідор®** не викликає у шкідників перехресної стійкості з жодним іншим акарицидом.

Енвідор® є ефективним завдяки контактній дії проти всіх стадій розвитку рослиноїдних кліщів – яєць, личинок, протонімф, дейтонімф, а також проти дорослих самок.

Що стосується самців, то інтенсивність їхнього харчування дуже низька, тому й шкода культурі від них практично непомітна. Проте самці є важливою ланкою харчового ланцюжка хижих кліщів, які не підпадають під дію **Енвідору**, але дуже чутливі до недостатньої кормової бази. Самці кліщів-фітофагів, що лишаються живими після обробки, стають головним об'єктом харчування хижаків які допомагають зберігати в саду екологічну рівновагу і стримувати розвиток шкідників в подальшому.

Найдоцільнішим терміном обробки проти кліщів слід вважати ранній, коли рівень популяції низький, що дозволить зекономити на подальших обробках. Проте **Енвідор®** демонструє високу ефективність від початку до кінця сезону вегетації, тому його можна використовувати також під час спалаху чисельності кліщів.

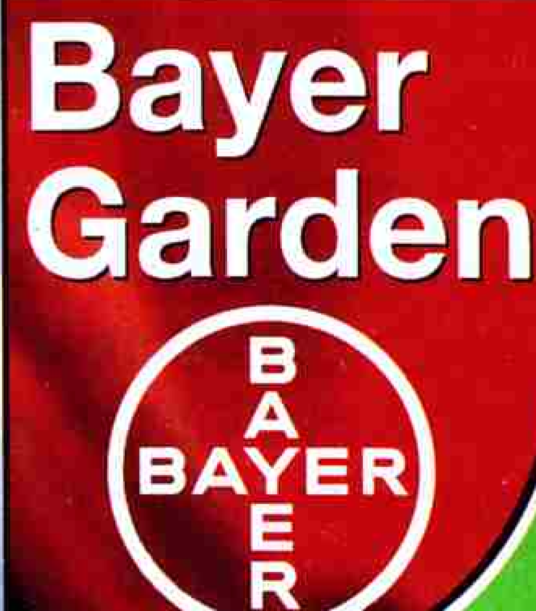
На яблуні та груші проти рослиноїдних павутинних кліщів (глодовий та червоний плодовий) і проти бурого плодового кліща використовують 4-6 мл препарату на 10 л води для обробки від 3 до 8 дерев, в залежності від віку дерева та його розміру в період формування плодів.

Бажано використовувати максимальну кількість робочої рідини, яку здатні утримати рослини на даній площі.

На огірках та баклажанах відкритого ґрунту проводять обприскування розчином **Енвідор®** з розрахунку 5 мл препарату на 5 літрів води на 1 сотку культури в боротьбі з павутинним кліщем. Обприскування проводять в період вегетації після появи павутинних кліщів (початок цвітіння – формування урожаю).

Придбати препарат Енвідор в упаковці 5мл (монодози) та 60 мл (флакони) Ви зможете в найближчому до Вас ТКЦ «Зелений Світ».

Ми допоможемо.

Довідки цілодобово:
0 800 500 188
(по Україні дзвінки з стаціонарних телефонів безкоштовні)
www.zelenysvit.com

У номері:

Щедра грядка

Ходімте в сад

Квітник

Домашня ферма

"ДІМ, САД, ГОРОД"

виробничо-практичний журнал

№3 (279), березень, 2012 р.

Головний редактор **М.І. Халимоненко**

Головний художник **Т.П. Колодницька**

Заступники головного редактора **Б.К.Донгаш, І.Ф.Куштенко**

Зав.відділами **А.М.Капітульська, О.В.Кисленко**

Літературний редактор **А.М.Капітульська**

Дизайн, верстка **О.В.Кисленко**

Комерційний директор **Г.А.Донець**

Реклама **В.П.Васильєв** тел.: (044) 223-38-17, *E-mail:vgt951@gmail.com*

Оголошення **О.К.Шевченко** **223-22-58** *E-mail:dsg@dimsadgorod.com*

Розповсюдження, маркетинг **Т.І.Лазебник** **тел.: 223-22-58, 221-68-08** *E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com*

Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 3.10.98

Підписано до друку 21.02.2012 р.

Загальний тираж 141 558 прим.

Ціна договірна.

Адреса редакції та видавця: вул. Академіка Заболотного, 19, Київ, 03680, МСП–680. Тел.: (044) 223-69-11, (044) 223-69-12, факс/автомат: 223-22-59

www.dimsadgorod.com

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».

Надруковано у друкарні ТОВ "ПК "Онікс-Принт", *м. Київ, вул. Львівська, 22а. Тел.: (044) 390-00-03 Замовлення № 0099*

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Бібліотека «Дім, сад, город» — 21869.
«Дім, сад, город» + «Календар садівника і городника» — 90245.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях» — 98881.

Індекс 74142. ISSN 1814–4357. Дім, сад, город. №3 (279). 2012. 1—48 с. Ціна договірна.